

борис

априлов

•

ВЕЛИКАТА СУЕТА

•

роман

1.

Един ден, както си лежах върху тревата, някой ме потупа по рамото, събуди ме и ми каза, че в гората има шейсет мъже за мен. Не отвърнах нищо, обърнах се на другата страна и притворих очи, но непознатият ме потупа повторно по рамото, за да ми напомни, че ми подарява шейсет мъже, които чакали в гората, било му неудобно да ми ги покаже точно тук, на открито. Погледнах го: широко красиво лице на застаряващ скитник от добрите времена на човечеството, от ония бродници, за които сме чували без да сме ги виждали. Разбрахте ли какво ви казах, запита непознатият. Разбрах. Грижете се за тях и те ще се грижат за вас. Благодарни са да получат малко, а могат да дадат много. Коричка хляб на ден им е достатъчна. Шейсет са, ваши са и можете да правите каквото си щете с тях. Нещо да запитате? Нищо, отвърнах, спи ми се.

Събудих се по обед, когато рибата кълве най-малко, но все пак се приближих до реката и нанизах червейчета на куките. Избрах подходящ вир, замахнах с пръчката, метнах стръвта. Нещо клъвна мигновено. Измъкнах дребна пъстървичка, но побързах да я върна във водата. Продължих да замятам. Прострелях всички вирчета наоколо. Нищо. Оставих въдицата на мира, пийнах глътка от бутилката, легнах.

Този път обаче не можах да заспя, внезапно си спомних за съня; някакъв красив скитник ми беше подарил шейсет души. Повъртях се малко, изтегнах се по гръб, проврях ръце под тила си и вторачих поглед в небето, а там – празно. Как да заспиш, нещо те човърка, повтаря ти, че не си сънувал. Разбира се, бях сънувал, такива неща най-често не се случват. Но от друга страна пък си спомних, че оня ме потупа отначало по лявото, а после по дясното рамо. Изтъркаляха се двайстина минути в напразни усилия да се унеса, а от опит знам, че на две хиляди метра височина обикновено спя чудесно. Тогава? Тогава нещо се е случило. И за да си осигуря съня, реших да проверя в гората. Станах и тръгнах. Нямаше защо да вървя дълго, трябваше да направя само сто крачки. Отначало ме полази прохладата на вечната сянка под боровите, но после излязох на леко наклонена полянка, удавена в цветя и слънце. Мъжете, които дотогава спяха, ме усетиха и се надигнаха. Никой не стана, само приседнаха и ме погледнаха предано. Лицата и телата излъчваха сила, порази ме здравината на ръцете и челюстите. Отначало ми се стори че виждам представители на няколко човешки раси, но скоро се убедих, че се заблуждавам. Наистина, хората бяха

много различни: светли и тъмни, къдрокоси и правокоси, тук-там се мяркаше някой с по-изтеглени очи. Брадати, да, всички бяха брадати, по простата причина, че скоро не са имали възможност да се бръснат. Всеки носеше по един евтин панталон, вехта плътна риза и по едно яке. На краката – сандали. Загледах се, не забелязах да са много окъсани. От шейсетте лъхаше на прясно окосено сено, различавах се от безличните граждани взети от коя да е улица на градската тълпа. Напомнях за викинги, за одисеевци. Гледах ясно, незаангажирано към нищо друго, освен към този когото гледат. Някой сякаш им бе прошепнал: отивам си и ви оставям на другия.

Разбира се, цялата тази картина беше видение, халюцинация, уморено съзнание. Без да кимна или продумам, аз се оттеглих при реката, но малко преди да полегна отново, нещо ме накара да стана и тръгна повторно към полянката.

Откъде се бяха взели тези хора тук, с тяхната кучешка всеотдайност? Повторният оглед затвърди убеждението ми, че всички до един ми казват: твои сме, защо се чудиш? Това убеждение и впечатлението, че се намирам пред непукисти, за които сложните координати на мръсното битие сякаш не съществуват, ме порази. И все пак – какво ще ги правя? Така или иначе, ставах собственик на шейсет човешки организма, а бях отдалечен на векове от феодалния или робовладелческият стой. Преди всичко, няхах необходимите условия да ги съхранявам. Майко моя, какво ме чака. Да бягам докато е време.

Прибрах риболовния екип, опаковах палатката, седнах зад волана и излязох на пътя. Тук мога да бъда по-спокоен. Моторът пърха равномерно, нежният му шепот ме връща в абсолютната реалност, дава ми спокойствие, гарантира ми сигурност – едно натискане на педала и – изчезвам. Това лесно, важното е друго, че ония на полянката съществуват, не са нито измислица, нито халюцинация, нещо повече – готови са да ме последват. Защо ми ги подариха, кой ми ги подари, кои са причините този човек да се откаже от своите шейсет поданици?... Слязох от колата, за трети път излязох на полянката. Момчетата ме погледнаха и въпреки леността си, започнаха да се надигат, но аз направих знак с ръка и ги успокоих. След малко реших да проверя.

– Стани.

Учудих се на гласа си, но това, което последва, ме порази. Момчетата – да ги наричаме засега така, макар че по външен вид надхвърляха трийсет и пет – се раздвижиха. За първи път ги видях прави. Нямах нито един под метър и осемдесет. За сетен път трябваше да се уверя, че притежавам завидно богатство.

– Легни.

Боже мой, легнаха.

Обзет от уплаха, върнах се при колата, влязох в нея и затворих вратата. Моторът работеше. Планината лежеше откровено край мен, простряна навсякъде, додето видят очите, бездиханна, строго очертана с най-малките си подробности в прозрачния въздух на ранната есен, или по-скоро – на късното лято. Можеха да се видят и гиганските борове и ниските изкуствени насаждения на мястото, където някога е избухнал пожар, крехките тревисти полянки, нервният профил на хребетите, дори водния прах, който неизменно витае над водопадите. Чудесен ден, след малко ще почне и да кълве, само аз, глупакът, съм тръгнал да си вървя. И заради какво? Заради шейсет души, все мои хора, моя собственост, преди малко ми ги бяха подарили.

В раницата си имах два хляба, цял целеничък колбас, и други неща, необходими за предстоящите три дни на две хиляди метра височина и уединение. Постарах се да си представя как биха изглеждали два хляба разделени на шейсет равни части. Това са шейсет хапки, нищо повече. Какво да правя обаче, трябваше да им раздам тези шейсет хапки!... Взех ножа, разрязах единия от хлябовете на две. Двете равни половини разрязах на четири равни четвъртинки. Четирите равни четвъртинки разрязах на осем осминки. По-нататък? Трябваше да режа с хирургическа точност. Нямах сили да се справя. Освен хляба, предстоеше ми да разделя останалите продукти. Без помагачи не можех. Всъщност... защо не опитам? Или по-точно – не могат ли те, сами? Предстоеше ми да присъствувам на голямо зрелище. Освен ако...

Но те продължаваха да си лежат там и ме учуди това, че погледнах към раницата. Станаха и се наредиха по двама, така както някога се нареждахме в казармата с канчета в ръка.

Четирима от тях се приближиха към мен. Предадох им раницата и се поколебах преди да им подам ножа, но накрая се реших. Те отвориха хладнокръвно раницата, измъкнаха кърпа за постилане, поставиха двата хляба върху нея, колбасът, два килограма домати, един килограм кашкавал и един конфитюр. На водката и на виното не обърнаха внимание, върнаха ми ги и си ги взех с готовност. Това което преди малко назовах хирургическа точност, започна да ми се демонстрира леко, сръчно. Побягнах, не можех да издържа, срам ме беше да гледам как шейсет души ще се нахранят с два хляба.

Не исках да зная повече за навлеците на полянката, нито за вълшебната планина, която ми ги бе тапосала на главата. Бягах към София, спущах се към втръснатата ми вече действителност. Там можех да си полегна и да помисля като хората, да потърся лекар за болното си съзнание. Натисках газта и бягах, доколкото ми беше възможно да правя това горе, а долу вече внимавах, движението се сгъсти, забави хода ми и сякаш от това, нещо в главата ми се разведри. Отвреме навреме си помислях и за някои хрумвания, например, дръзко ме споходи замисъл за композиция от леопарди, наобиколили нежна газела на водопой. Тук силно крещеше абсурдът – много леопарди, а една газела, докато истинското можеше да бъде: много газели, а един леопард. Но кой би могъл да се заинтересува от такава скулптурна композиция, за да приеме поръчката? Стараех се, гледах да пропъдя мисълта за шейсетте с хрумвания за работата си и това донякъде ми се отдаваше, доколкото не ми се натрапваше една друга мисъл: при кой лекар да отида. Безспорно, имах нужда от разговор със специалист, но щом изминах фиксираните сто километра до града, вместо при лекаря, отбих се при Дора и я отведох у дома.

Дора влезе направо в кухнята, избра си една бутилка и измъкна ледени блокчета от хладилника. Тръгна с чашите към мен. Ледените блокчета звънтяха. От дивана, където лежах, видях големите зелени пламъци в безкрайните зелени пампаси на очите й.

– Не си ме разбрала – рекох от дивана аз, тъй като усещах радостта й. След като вчера бях отказал да я заведа в планината, след като знаеше, че й предстоят три дни без мен, ето ти изненада, връщам се, отвеждам я у дома, направо в оазиса на събличането. Такива жестове мъжете-рибари не правят често. Налагаше се да бъда мек, човечен:

– Дора, върнах се внезапно от там, където трябваше да бъда няколко дни сам. Гласувам ти доверие, смятам те за най-близкия човек в живота си. Нямам друг, никой друг на когото да се доверя.

- Хак ти е да разбереш.
- Не искам с такъв тон.
- Пий.
- Поне тази вечер.
- Пийни си.
- Не бързай да ме напиеш.
- Имаш нужда.
- Имам нужда да говоря.
- Тогава защо избяга от мен?
- Имах нужда да помълча.
- Но се върна.

На тази логика не можех да противопоставя никаква моя логика. Станах от дивана, прекосих хола, излязох на терасата. От височината на седемнайстия етаж се виждаше декоративната планина зад която се криеше другата планина. От другата планина не се виждаше нищо, никога не се е виждало, а тогава ми се струваше че изобщо не е съществувала такава планина. Няма я нея там, никога не съм ходил горе за пъстърви и никой никога не ме е потупвал по рамото. Кой подарява сега шейсет души с едно потупване? Седнах на платнения стол. Дора побърза да донесе чашите.

- Кажи сега.
- Нищо.
- Лъжеш.
- Върнах се за да ти задам няколко въпроса, но виждам че е безмислено.
- Добре, кажи.
- Ще отида на лекар.
- Пий и говори.
- Предпочитам лекаря.
- Там ли разбра?
- Какво?
- Че имаш рак.
- Нямам рак.

– Тогава всичко е добре, – Тя легна в другия стол. Линията на ръката с чашата, линията на рамото, линиите на косата, носа, устата, брадичката, заедно с десетките линии на грубата модна блуза, чийто джобове бяха безсилни да замаскират дръзкото хукване нагоре на гърдите, всичко туй, комбинирано с линиите на панталона, изпод който крещяха краката й, създаваха зрелище на лукавост и нежност, на шемет и спокойствие. – Всичко друго е дребнавост, и трябва да забележа, че напоследък започна да се глезиш.

- Мислиш ли? – И какво забелязваш напоследък?
- Нищо, остаряваш. А като остарява, човек започва да се глези.
- Нещо конкретно?
- Трябва да работиш, това е, да се съсредоточаваш.
- Така ще ти бъда и под ръка.
- Кой знае,

– Но ще ти бъде сигурен.

– А ти да не мислиш, че съм ти сигурна? – Този е един от изпитаните начини да започнем. Лицето ѝ при такива случаи потъмнява, става своеобразно красиво, а тялото ѝ се изопва. – Но глупавата съм аз, защото позволих...

– Добре, млъкни! – После се поуспокоих и добавих. – Добре, според тебе, за какво мога да се върна внезапно?

– За да ме провериш.

2.

Вечерта преди да заспя се навих с мисълта, че утрото ще ми каже истината. Но сутринта, още с отварянето на очите, разбрах недвусмислено, че съм собственик на шейсет здрави и прави мъже, облечени, мизерно нахранени, мълчаливи, безропотни, самотни. Сkochих на крака и докато вършех движенията, които всеки човек трябва да извърши преди да се вреже сред хората, обмислях действията си за деня. Най-добрите хрумвания ми дойдоха докато се бръснех. Всичко се развиваше сред възбудата, че съм собственик на група от човеци; те бяха мои, мое богатство, и ако трябва да ги изчислявам в пари... Опитах се, но не успях. Опитът ми да ги превърна поне в долари също претърпя крах. Забравил съм по колко долара струва един здрав мъж. Мисля че бях чел нещо по този въпрос, май че в списанията. Едно обаче е сигурно – здравите мъже в никакъв случай не струват малко, а шейсет парчета възлизат на колосална сума. По закон би трябвало да ги предам на държавата, още повече, че нямаха документи за самоличност. Да, сигурно нямаха. Но съществува ли подобен закон? Не, разбира се, напразно си внушавам това. И понеже са мои, подарени, не остава нищо друго, освен да се погрижа за тях, а не да ги оставя безпризорни на някаква си високопланинска полянка, сред цветята.

Седнах в колата и се отправих към Бояна. По пътя закупих петнайсет хляба и десет килограма телешки салам. Ателието ми в Бояна представлява огромна къща, заобиколена от пет декара двор, имот изграден някога от баща ми, известен художник, струва ми се – талантлив. Ако беше жив сега, едва ли би одобрил моите устремени, винаги напрегнати скулптури, но какво да се прави – не че не се оказах на висота, по-скоро поддах се на конвейра.

Когато пристигнах, огледах имението си отвън, виждах го сякаш за първи път. Високият жив плет скриваше всичко, освен остроото късче от покрива, забито в зеленото петно на планината. Дворът ме порази с запустението си, обрасъл в бурени, необработван от сътворението на света. Особено го загрозяваха първообразите на някои мои, осъществени вече, заели местата си по България, творби. Творбите ми размахваха ръце, вдигаха юмруци, хвърляха нещо, скачаха в басейн или се разгърдваха достойно пред врага. Немислимо беше засега да разположа сред тази динамика кротката идилия на газелата, която пие вода и леопардите, които я изпиват с очи.

Преместих хляба от колата в микробусчето. Влязох в къщата; тя ми се стори достатъчно голяма, особено ателието. Двоумях се – да почистя ли или да не почистя, но се усмихнах – спокойно можех да оставя тази работа на момчетата. Старият фолксваген запали веднага и тръгна радостно като куче, което отдавна не е било извеждано на улицата. Това автобусче ми върши голяма работа, седалките му са махнати и го употребявам за пренасяне на материали. Тръгнах по Околовръстния,

предстояха ми да измина по сто километра натам и насам. Спрях на бензиностанцията. Напълних резервоара. Лично аз бях пълен догоре с мисли, възбуда, радост, недоумение и страх пред сериозното изпитание да пренеса хората от планината в ателието. Появиха се и минути на колебание, обмислях възможността да се откажа от замисъла, но си отвърнах бодро: вече си на петдесет, преживял си много удоволствия, защо да не изпиташ и това – да притежаваш собствена колекция от хора. Ужас, какво ще ги правя, как ще живеят, как ще ги крия и още по-важното – как ще ги погребвам, когато дойде време да умират? Нали ще трябва да умират накрая, ако не от друго, от старост? Разсъждавах глупашки, разбира се, егоистично. Всички бяха поне с петнайсет години по-млади от мен, значително по-здрави, видът им даваше възможност да се предполага, че ще се превърнат в столетници. И изведнъж си представих шейсет столетника в моята вила. Явно е, че ще трябва да ги завещавам. Но на кого? Добре съм се наредил в тоя живот, никому нищо не мога да оставя, освен на Дора. Присви ме смях като си представих, че Дора може да получи от мен рота красиви здравеняци.

Пътувах приятно, платното беше сравнително чисто, денят ведър, когато на някого му върви, всичко наоколо се изчиства, прояснява се, край него запяват птици. Планината ме посрещна с ласка, бях сигурен че в този ден мога да изловя всичките пъстърви на реката, но нямах време за подобни глупости, бързах.

На полянката видях мизерна палатка. До палатката се целуваха двама. Че са пристигнали с мотоциклет се разбираше по мотоциклета, изправен до палатката. Ветрец полюляваше връхчетата на боровете, всичко трептеше от опиянение, а аз се питах какво ли биха казали двамата целуващи се, ако се приближа и им подаря петнайсет хляба. Биха се учудили, защото е наистина за чудене. А аз, глупакът, не се учудих дори когато ми подариха шейсет мъжаги. Защото съм преживял доста и си имам мото: не се учудвай на нищо.

Момчето и момичето се търкаляха, смееха се, приличаха ми на диви планински животни, които си играят сред цветята, преди да се постигнат, но знаех, че това не са невинни планински животни, а жалки човешки отрепки, защото той има само няколко лева за бензин и сирене, а тя има стотинки за червила; може би той има съпруга и дете, а тя гледа да измести съпругата, докато той се прави че туй не е изключено, сигурен че е изключено.

Да те потупат по рамото когато си сам в планината е направо китайска смешка. Мислиш, че наоколо няма никой, а те потупват. Брадат господин, едно от момчетата!... Нямахше защо да задавам въпроси, тръгнах след него, веднага ми беше станало ясно какво се е случило. Трябвало е да се изместят, защото съществата с мотоциклета заели полянката. Тази съобразителност ме зарадва, изясни ми се важна подробност от бъдещето ми с момчетата. Намерихме ги на съседната полянка. Повиках двама, отидохме до колата и пренесохме продуктите. Всичко бе разпределено прецизно, пред мен, без да се бърза, спокойно, никакви признаци на лакомия. Накрая ме поразиха това, че хапнаха съвсем малко, кажи-речи нищо. Като прибраха грижливо всичко останало, момчетата погледнаха към мен. Аз се изправих, заявих че ми трябва десет души и се отправих към фолксвагена. Отворих вратата и се обърнах. Десетте стояха зад мен. Поканих ги. Обясних, че поради липса на седалки ще трябва да се позатруднят, но те сякаш не обърнаха внимание на казаното. Сядаха по турски, наместваха се чудесно. Направи ми впечатление, че лицата им не

изразяват капка вълнение пред неизвестността, напротив – пленително красиво равнодушие, бих го нарекъл хладнокръвие на герои от приключенската литература.

Карах внимателно, нямах намерение да върша каквото и да е нарушение. Всяка среща с контролата на движението можеше да се окаже фатална: управлявах микробусче с частен номер, превозно средство, което винаги предизвиква милицията. Но главният страх идеше от товара в "трюма". Десетте отзад седяха нагъсто както робите някога от Африка за Америка. Искан да си призная, че от момента в който потеглих с десетте, съвестта ми започна да се обажда. Нещо дълбоко скрито у мен вече плуваше към повърхността, излизаше простичко и естествено, както потопената топка излиза върху езерото. Кой съм аз, нали съм човек и то от ония човеци, които вечно претендират? Нали съм здраво привързан към духовното начало, устоявам възвишени принципи, а освен това служа на красотата, печеля хляба си от нея?

И ето сега, шофирам по един от пътищата на света, а трюмът ми е пълен с роби. Бях си внушил, че десетката отзад и петдесетте на полянката не са нещо друго, а предани роби, те няма да ми сторят нищо, изключено е да дигнат ръка, само ще слушат.

Обратният път взех за два часа, вкарах микробусчето в двора, затворих вратата и като се убедих, че съм сам, отворих вратата на сградата. Робите раздвижваха крайници и кротко влизаха във вилата. Събрахме се в антрето. Преброих ги още веднъж, заявих им че се намират в собствен дом, по всяка вероятност тук ще прекарат живота си. След туй ги запознах с обстановката. Най-напред им показах ателието. Те гледаха с удивление човешките глави. Мъчеха се да открият труповете им. Но труповете ги нямаше, отсъствуваха. Някой пипна въздуха под главата, търсеше. Обясних им че главите са от камък. Ето – чукаш – камък. Конят там е също от камък, и ако трябва да се уточним – от глина. Конете и хората трябва да се преместят, необходимо е да се почисти, това е най-голямото помещение, може да погълне двайсет души. Удивих се как думите ми проникнаха направо в съзнанието им. В следващата секунда десетката се хвана на работа, за две минути подът бе разчистен. Помолих ги да легнат един до друг. Тук спокойно можеха да спят шейсет роби. Край, спалнята е готова. Елате да ви покажа останалото, после вие ще ги покажете на другите. Ето още четири стаи, една огромна кухня, трапезария, коридори и коридорчета, стълбище между първия и втория етаж, два ватерклозета. Седнах на една от чиниите, накарах и те да седнат, демонстрирах пускането на водата, заведох ги при мивките, демонстрирах им измиване. След като се убедих, че съм ги запознал с необходимите неща на домашното пребиваване, казах им, че се отправям за втория курс към планината. Оставям ги сами, но трябва да внимават, ако някой случайно позвъни вън, да не отворят. Показах им как се звъни, но не им показах как се отваря. Поклащаха глави, май че разбираха прекалено бързо.

Бях решил да прекарам шейсетте на шест курса за три дни, но постепенно се запали амбицията ми да приключа работата за два дни по три курса на ден. Впрегнах се, унищожих се от умора и успех. Но случи се нещо непредвидено. Когато товарех последната десятка, оказа се че места за двама няма. Микробусчето се беше смалило. Затюхках се, накрая взех че преброих стоката. Ужас! Дванайсет. Двама повече. Помня добре, при всеки курс идваха винаги по десет души, преброявах ги точно. Защо дванайсет? – запитах най-после аз. Ние сме шейсет и двама, отвърна един от робите.

Дарителят ми е голям човек, подробностите не го занимават, казал е шейсет, защото е по-лесно. А ми е дал шейсет и двама. Значи, не съм притежател на шейсет, а на шейсет и двама души! Умората ми сякаш се изпари, тръгнах бодро към София с претоварен трюм, дори не понечих да се обърна, така и не разбрах какво става отзад.

3.

Ателието се оказа една нелоша спалня. Застелих го с черги и китеници, хвърлих два персийски килима. Робите лягаха по тях като по нарове. Насъбрах трийсетина одеяла, купих още толкова от магазина и мисля, че ако не създадох лукс, поне се отсрамах. Възглавниците се оказаха презрени, не ги интересуваха. Не бива да се забравя, че момчетата дотогава са познавали само одъра на твърдата земя. Удиви ме дисциплината, която си наложиха на бърза ръка: по стълбището се разминаваха от ляво и мълчаливо, изобщо бяха тихи, говореха спокойно, в клозета употребяваха тоалетна хартия, в умивалнята сапун. Влюбиха се в струята на душа. През деня не показваха и носа си навън. Нощем обаче всички излизаха на двора и се раздвижваха. Това тяхно раздвижване бих искал да ви покажа, но няма как, не съм в състояние и да ви го опиша като хората. То наподобяваше нещо като нощни олимпийски игри. Момчетата бягаха, скачаха, правеха стойки, вдигаха тежести, изобщо извършваха редица хитроумни упражнения за поддържане на мускулатурата. Построиха си висилки, купих им гири, пружини. Огромният двор се напълни с красота и хармония. Бурените изчезнаха, остана тревата и дърветата. При обилна лунна светлина обичах да наблюдавам древната прелест на състезанията и фавънската декаденщина на игрите им. Тези хора живееха сговорчиво, изглежда интересите им никъде не се разграничаваха. Внимавах. Стараех се да не възпламеня случайно голям или малък конфликт. Особено да не фаворизирам. Предпазвах се от изяви на симпатия към този или онзи, макар че това се оказва трудно, тъй като сред мнозинството се очертаваха няколко мъже с особена красота и приветливост, блестяха като представители на неизвестна, бих казал интелектуална раса. Така изглеждаха поне външно, защото тия тайнствени или поне странни същества, нямаха големи възможности за умствено развитие. Красиви, меки по характер и душа, роби; шейсет и двама!... В крайна сметка, дойдох до някакво заключение, а може да е било и внушение, че робите бяха твърде свободни и душевно очистени. Те сякаш дишаха и се развиваха като едно тяло; движението на отделния човек беше като потрепване от общия организъм, тон от цялата симфония. Да, струваше ми се, че са много свободни: можеха да ядат къшей хляб на ден, да носят единствен панталон, по една риза на гърба си. Никога не ми се отдаде да разбере какво мислят, изобщо мислят ли нещо свое, те или бяха нежно-простовати или плуваха във високи, непознати за мен сфери. Така или иначе, но колективът, приютен от мен във вилата-ателие, далеч от погледите на хората, дишаше и живееше в завидно равновесие, без да се заинтересува или запита за повече. Сигурен съм, че никой не е откъснал нито една ябълка тайно и само за себе си. А плодовете висяха над главите им, трябваше само да протегнат ръка. Опитите ми да увеличи дажбите удариха на камък, момчетата консумираха грамове, струваха ми далеч по-евтино, отколкото предполагагах. Нямаха документи за самоличност никой не притежаваше нито една хартийка. Нещо повече, нямаха имена; поне за мен те обитаваха света като безименни същества. Преживях моменти на колебание, щеше ми се да им раздам по едно име. Но се отказах. Изглежда, че моето хитро

замаскирано намерение да властвувам над тях, отхвърляше тази първа стъпка към индивидуализация. Шейсет и двамата си останаха в представите ми като красив загадъчен организъм, многоглав и многорък, вкоренен в някаква интимна, собствена митология.

Първите дни се залисах изцяло с тях, зарязах всичко – и работата си. Обяснявах им, запознавах ги с най-простите и обикновени неща, например как да боравят с електрическите уреди, показах им опасностите които електрическият ток крие за живота, а те ми демонстрираха умението си да схващат леко. Токът беше нещо важно за момчетата, осигуряваше им чай, препечени филийки и варени картофи. Варените картофи ги довеждаха до лудост. Когато ги запознавах с тях, те сякаш ме обикваха повече. Трябва да подчертая, че всички ме гледаха покорно, лицата им излъчваха благодарност и полинезийска вярност.

Един ден, някъде към свечеряване, звънецът на входа се обади. Нямах нужда да поглеждам, знаех че може да бъде само Дора. Обзет от любовта си към поданиците, бях забравил изцяло за нея. Изскочих, готов за излизане, облечен, а и колата ненапразно стоеше на уличката.

При подобни случаи Дора изсипваше думите, заливаше ме с изобличителна лава и оставаше при мен; знаехме че цялата тази работа ще завърши в розовия облак на чаршафите. Но сега тя влезе и остана само в колата. Направи ми впечатление, че този път моята любима не изрече нито една излишна дума и най-важното, дори не направи намек да проникне във вилата. Така и не стана необходимо да ѝ отказвам.

Тя мълчеше. Мълчанието ѝ изразяваше жестока болка, категорично и ясно взето решение. Дора се измъчваше, тормозеше се като вярна жена и другар, запътена към друг мъж. Представях си как би се изразило всичко туй в думи: Ти не ми се обади цели четири дни, чаках, бях решила да видя какво ще сториш. Преди два часа ми звъннаха други. Отказах им да се видим, но се ядосах и тръгнах към теб да ти заявя, че успя да ми нанесеш удар. Не забравяй, че все пак си на петдесет, а аз на трийсет и пет, което означава, че не можеш да ми се подиграваш безкрайно.

Страданието на Дора ме засягаше, в случая вече предусещах фронтално задаваща се заплаха. В крайна сметка, обичах тази жена по сто причини. И все пак, същността ми се отнесе спокойно към заплахата, мислите ме носеха към вилата, към момчетата.

– Моля те да спреш.

– Какво каза?

– Настоявам.

– Защо?

– Спри!

Изключих газта. Дора отвори вратата и слезе на асфалта.

– Върни се веднага! – извиках.

Но тя тръгна назад, към автобусната спирка. За щастие или нещастие, зададе се такси. Дора махна и се качи.

Останах сам. На пътя. В колата. На петдесет. Напуснат от една вярна жена и приятелка, към която се стичаха апетитите на много мъже, една жена, която сама не знаеше за какво ме обича, тя беше убедена че съм голям скулптор и аз подло подклаждах убеждението ѝ. Би трябвало да съм съкрушен, в колата да е тъжно и все

пак, като се замислих, дойдох до заключението, че не е така, напротив, почувствувах се като отвързан кон и хукнах обратно.

Момчетата вечеряха. В ръцете им димеше по един картоф, тяхното лакомство. Белеха го и го посоляваха. Този път си бяха позволили да консумират картофите печени. Ухаеше приятно. Въпреки навалицата, във вилата цареше уют, домашна топлина, тишина.

4.

Антилопата е вдигнала много леко глава, по-точно – извърнала е глава, тъкмо в момента когато е почнала да пие, или пък вече е пила вода. Нещо в стойката ѝ подсказва, че е усетила опасността. А може и другояче: не е усетила нищо, продължава да уголява жаждата си; кротка, стройна, излизаща направо от саваната, или влизаща в нея, неотделима, слята с околната среда, синоним на красота и кротост. И ако нещо в стойката ѝ подсказва, че е усетила надвисналата опасност, този миг ще ми струва много, голяма борба ще падне с камъка, ще се измъча. Но дори да го постигна, важно ли е?...

Ангелов продължава вече двацет минути; очеводно е убеден в моя талант, ако го слуша човек, ще помисли че "Непримиримите" ме издига сред най-големите пластици на съвремието. Досега с него стават трима, днес художественият съвет тръгна добре, най-после ще се отърва от този товар, от омръзналия ми вече ангажимент, ще получи пари и ще приключи с поръчките. Така смятам, имам спестени двацет хиляди, "Непримиримите" ще прибавят към тях още девет – две години ще мога да мисля, да се задълбочавам и ако наистина съм талантлив, да направя нещо извън рамките на договореността.

Сега говори някой си Петров, нов член на съвета, не го познавам, не знам откъде е дошъл. В лицето му има нещо недовършено, старе се да го заглади по някакъв начин, да го прикрие. Но какво е туй недовършено, все още не мога да открия и като истински скулптор, да залича. Затова сме ние, някъде може да се наложи интервенцията ни, да корегираме несръчността или недоглеждането на природата. В природата например не съществува антилопа заобиколена от леопарди. Да си припомним какво правят леопардите. Обикновено леопардите са самотни, или на двойки.

Когато са на лов, обаче, те са винаги сами. Леопардът се връзва сам в стадата и напада една единствена жертва, изяжда я, тя му е достатъчна. А една антилопа на няколко нападатели? В това се състои абсурдът... Петров ме отрича. Сега той говори за голяма сръчност. Чуя ли думата сръчност, разбирам че става дума за отрицание. Петров заявява, че не е далече времето, когато цялата страна, всеки площад, всеки парк, ще се напълнят със сръчно изработени творби, и ще се получи една приятна, сръчно постигната панорама. Петров заявява, че ще гласува за "Непримиримите", но моли членовете на съвета да се замислят за бъдещия пейзаж на скулптурата... Отдъхвам си, деветте хиляди лева се върнаха отново в джоба ми, мога да се замисля върху водопоя. Добре де, какво би станало ако антилопата и леопардите пият заедно вода, пият кротко, мирно, никой не смята да напада никого. На пръв поглед – евтино, така би сметнал всеки умник, но я си представете нещата по-задълбочено. Не, не е за изхвърляне идеята.

Вървя по улиците, часът е дванайсет, денят е без слънце, но е приятен, свеж, може да се върви бързо или бавно, може да се мечтае. Смятам, че вече съм свободен човек, с изпълнени ангажименти, нямам определена жена, всички жени са мои, имам двайсет и девет хиляди и все пак, това е само капка в морето пред огромното богатство, което съм скрил в Бояна – шейсет и двама мъже, готови да ми робуват. Вървя и мисля за тях. Оглеждам витрините. Искам да им купя нещо, някакво подаръче, мъничко, но да се помни. Спирам тук и там. Оглеждам. По една носна кърпа, да речем. Или пък по едно огледалце; на туземците са подарявали огледалца.

Преди да направя покупката обаче размислям добре и се отказвам. Подаръците може би са вредни за здравето, те разглеждат, искаш ли да владееш някого не бива да го привикваш към подаръци. Прекосявам градинката пред Народния театър, на път за ресторанта. Всички пейки са заети; деца и колички, колкото щеш. Майките сияят, те са горди с рожбите си. Всяка отглежда по едно сополиво дете. Децата ще порастнат, едни ще са хубави, други грозни, едни ще вървят добре в училище, други ще кретат, между тях няма да липсват и кретени. Едни ще умрат рано, други ще оцелеят, но общо взето, съмнително е дали ще станат хора. А моите са готови, живи и здрави, високи, стройни, красиви. Те са огромна сила. Впрегнати в работа ще сторят чудеса. Какво ли не могат, всичко! Те са преди всичко схватливи. Можеш да ги качиш на кран – да манипулират, на кораб – да го управляват, на веслата – да гребат, в рудника – да копаят подземни богатства, да забъркват бетон, да строят, да създават ценности, или пък да... покоряват. Ами да, не мога ли да покорявам? Стига да искам. Поведени напред, момчетата ще се превърнат във воители-нападатели. Ще ги предлагам за наемни убийци. Ще реализирам пъклени планове. Хубав ден! По дяволите Дора! Виж колко момичета има, седят по пейките, чакат. Заети са, винаги правят нещо, но всъщност чакат, не могат да ме заблудят те мен.

Решавам да свия край Мавзолея, до магазина за цигари, искам да си купя един кашон кент. Настроението ми е чудесно, няма нищо по-хубаво от хубавото настроение. Нито помен от ония мисли. Ето една от тях: ще си отида, ще изчезна, а тази градинка ще остане след мен, докато свят светува. В това кътче от тихия район на София се пръкват много деца и мисли, тук мислите политат от мозъка винаги шаблонни, но ти не обръщаш внимание на това, на теб просто ти хрумват мисли, защото градинката е такава, провокира. Слушай, човече, къде си тръгнал транзит? Защо не спреш? Тук имаш спомени от детството и от младостта. Кога ще ти се случи да минеш пак под столетните дървета? Тук съм се целувал поне с петдесет момичета.

Названието "антилопа" поражда представа за линии, за красота, но ако се вгледате в една антилопа, може и да се разочаровате, нейната анатомия едва ли би покрила очакванията ви; на много места антилопата е направена грубо, но общо взето, тъкмо това огрубяване ѝ придава най-големия финес и я отделя от сладникавата представа за грациозност. Тъкмо тази подробност трябва да изразя и аз. Сядам на една пейка. До мен двама старци са се оплели в разговор за миналото. Това не ми пречи да мисля. Защото има за какво да се разсъждава. Леопардите, които са кръвожадни животни, може би едни от най-кръвожадните животни на саваната, притежават своя грация. Понякога ми се струва, че леопардите са по-изящни от антилопите. И ето, това вече ще попречи, според мен, на композицията, пък и на идеята.

– Може ли?

Тези две думички се произнасят когато някой иска разрешение да седне. Казах че може. Вече станахме четирима на пейката, имаше още две свободни места. Тази мисъл просто се вплете в мислите ми за композицията, но после изчезна, отново потънах в компанията на леопардите и антилопата. Сега обмислях въпроса с бройката на леопардите, колко да бъдат те; по възможност по-малко и въпреки туй да внушават че са поне десет. Тук, според мен, ще се спъна в нова трудност, която е почти непреодолима: как да предам масовостта на нападателите с по-малко бройки и материал. Един леопард няма да каже нищо, два – също, три – едва ли, четири... Оха!... Може. Пет?... Петият на половина, да загатне масовостта. Значи, какво стана – четири и половина леопарда ще свършат работа. Боже господи, какво нещо е изкуството! Но съм доволен, ще стане...

Този род момичета са ми известни. Те дават илюзия че са дребнички, тяхната миниатюрност ги прави по-млади. В случая тя приличаше на петнайсетгодишно дете, а както ще видим по-късно, се оказа на двайсет. Повтарям, в този хубав безслънчев ден имах право да бъда щастлив, пълен с настроение. Затова не аз, а самочувствието ми проговори:

– Не съм смятал за кой знае колко вероятно, да ви срещна тъкмо в градинка.

Момичето ме погледна: – Моля?

– А, не така – рече самочувствието ми – току-що избягах от зелени очи!

Погледна ме ясно, с ония полууучудени проучвателни погледи на неделикатното женско разузнаване, а аз от своя страна четях всичко в очите ѝ. Двоумеше се – да се обиди ли или да не се обиди, беше от ясно по-ясно че възрастта ми я шокира, а от друга страна, респектиреше я всичко солидно у мен. Малката жена долавяше към коя категория принадлежа, а аз усещах че на нея тези хора не са ѝ неприятни.

– Вижте какво – прошепнах съзаклятнически – няма защо да ме зяпате, а ми кажете, можете ли да шофирате или не можете. Малко съм пийнал, трябва да ме отведете до "Щастливеца", имам среща. Ако не можете да шофирате, трябва да ме заведете до "Крим" или "София", но в никакъв случай в "Кристал", където миналата седмица се бих с оберкелнера. – Зеленината в очите ѝ просветля, но още не разбрах има ли чувство за хумор, засега се очертаваше като тъпаче, от ония, красивите, дребните на ръст тъпачета. – Ако отказвате, върнете ми ключовете.

– Не сте ми ги дали.

– Така ли? – Бръкнах в джоба си, измъкнах ключовете. – Можете ли или не можете?

– Какво?

– Да шофирате.

И така нататък...

Предавам ви част от разговора с тази млада жена, за да ви уверя още веднъж в какво хубаво разположение на духа се намирах, та чак изпробвах начините, останали ми от младостта...

Едва като се появи с кафетата на терасата, разбрах че Неди не е толкоз млада жена. Панталонът и ръкавите бяха навити за да не ѝ висят, но общо взето, моята пижама ѝ стоеше добре. Тя постави кафетата на масичката и понечи да седне на коленете ми. Отклоних я, посочих ѝ насрещния стол. Погледът върху кафетата можеше да подсказва, че не са приготвени както трябва, че това не е работа за нея, но тя настоя решително, прати ме на терасата и сега трябваше да сърбам попарата, която

сам си бях надробил. И друг път съм имал повод да си бия главата с такива случайни познанства, бях се зарекъл, но какво да правя, един мъж на петдесет, в повишено настроение, може да извърши и по-големи глупости.

– Значи, актриса, така ли?

– Догодина – за трети път.

– Завидна упоритост, Неди.

Чудех се какво да говоря.

– Докрай! – настоя Неди. – Докато имам право. Познавам някои, кандидатствували са по пет пъти и са влезли.

– Добре де, да речем, че влезеш и завършиш. После?

– В театъра.

– В театъра, но в провинцията.

– В провинцията, но в театъра.

– Актриса!

– Няма нищо по-велико.

– А пък аз бих ти казал, че едва ли има по-унизителна професия от актьорската.

– Неди взе чашката от масичката и ме погледна тъй сякаш измерва ръста ми. – Или Лорънс Оливие, или нищо. Актьорите, моя мила, живеят по-зле от най-нисшия чиновник. Чиновникът е по-независим от тях, той може да съществува по-гордо. Да си актьор, това означава всекидневно, всекичасово подмазване на режисьори и директори, дори да си добър на сцената. Ти не си ти, не само заради интерпретирането, но и заради мизерната зависимост. Един силен индивид, превърнат в актьор, веднага поема върху себе си характерната за професията деформация. Всички актьори ако не се превърнат в сатрапи, се деформират, запомни го от мен. Има да лазиш по корем, ще бъдеш готова на всичко, само да фигурираш в списъците на някой столичен театър.

– И в провинцията живеят хора.

Усмигнах се, не казах нищо повече.

Само преди петнайсет минути Неди бе проявила великодушие, заяви, че може да остане и през нощта. Казах, че трябва да излизам служебно, но тя отвърна, че ще ме чака. Казах, че е неудобно, понеже все пак имам някаква приятелка, могат да се случат непредвидени посещения. Тя се съгласи, че това е твърде неприятно и обеща да си върви. Но кога ще стане туй? Небето тъмнее, планината изсивява, от седемнайстия етаж се вижда ясно как се свечерява, шумовете и те добиват сънливия си оттенък, всичко се приготвя да потъне в нощта, настъпва часът на бурния кипеж преди покоя. Настъпва и моят час. Новата ми познайница има тъмна кожа, но гърдите ѝ светлеят с призалезното сияние, връхчетата им стърчат напред, със самотата на планински върхове. Това е моят час, когато нищо не може да ме спре. Днес целият ден не съм ги видял, тъгувам за тях и ако проклетницата не си отиде дс половин час, не знам как ще се разправяме. Пия кафе и си мисля, че трябва да благодаря на съдбата. Добре живях, макар и с компромиси, а и сега се чувствавам добре в тази нежна мансарда. Факт е, че съм добре, за това говори присъствието на това облаче до мен. Предстои му да се облече, сега сме в нищото, когато трябва да издържа още малко. Но на терасата разбирам, че моята нова познайница е по-хитра и по-безнравствена отколкото предполагах, само че, за съжаление, тя е далеч по-изящна

като външност, далеч по-дръзка и много по-съблазнителна на терасата, отколкото на леглото. Дявол да го вземе, какви момичета кръстосват по света, а ние си отиваме.

Някъде към два след полунощ се разярих, заявих, че дрехите на жените служат не само за събличане, но и за обличане.

В четири часът сутринта вече летях към Бояна.

Отворих внимателно, стараех се да не накърня и с най-малкия шум тишината. Затворих вратата зад гърба си и погледнах прелестният разкош на нощната градина. В белезникавата дремливост на отиващата си тъмнина можех да виждам ябълките, крушите и дюлите, увиснали тежко към земята, върху която лежаха момчетата. Хладната нощ изглежда беше топла за тях, до изтласканите настрана одеяла те дишаха леко и разгърдени. Порази ме една подробност – никой не хъркаше. Внимателно се изкачих в малката стаичка и смъкнах завивките си в градината. Постелих одеяло долу, метнах едно върху гърдите си и заспах.

5.

Във вилата имаше двайсет чаши, чайт тук се пиеше на три тура. Погледнах циферблата. Шест. Бях спал час и половина, но не можех да лежа повече самичък сред градината. Върху тялото ми тежаха няколко одеяла, внимание, което човек запомня. Станах, поднесоха ми закуска. Всичко вършат те, отдавна не се грижа за нищо, само нося провизии. Мисля, че финансите ми позволяват да издържам шейсет и двама пансионера, които се хранят кажи-речи символично.

Скоро закуската приключи, дворът беше разчистен от одеялата, Хората ме гледаха право в очите и се страхуваха. Те най-много се страхуваха да не си отида. От своя страна аз също ги гледах, чудех се – какво да предприема с тях? Да разговаряме за нещо по-значително не можехме, можех само да им се любувам и да се чувствавам горд, че всичките тук са мои и ако реша... Но какво да реша? Какво добро мога да сторя на света с хората си? Ако ги разпределя да помагат някъде, ще се разчуе и ще ми ги вземат. Боже мой, какви доходи могат да ми докарат, само да ги пусна, да речем, като изкопчии. Виж, зло мога да причиня, това е по-лесно, почти всички злини са на мое разположение. Възможни са хиляди нощни поразии, неизобретени още от човека забави, да се подигравам на хората и всички ние шейсет и тримата да се кискаме от удоволствие и злорадост. Мога да разиграя милицията, имам властта да паникьосам цяла София, да извърша серия от убийства, в които липсва логика. Или пък, представете си какво може да стане ако осея за една нощ десет квартала с десет трупа, все на мои хора, все неиндентифицирани. Ужас. София се тресе от паника, а ние, останалите петдесет и трима, тържествуваме. Знаем, достатъчно е само да заповядам на хората си: идете и умрете, те ще отидат и ще умрат. Идете и убийте, те ще отидат и ще убият...

Стоят и чакат какво ще измисля за днес. Аз също бездействам, не ми хрумва нищо. Ето ги, куп здравеняци, предани, а какво да ги правя? Мога само да си ги преброя отново. Помолих ги да се подредят. Преброих ги – точно, нито един не липсваше. По-нататък? Гледат ме в очите. Наредете се по двама. Наредиха се. На трийсет и едно места по двама души. Мои. Сега по трима. Наредиха се. На двайсет места по трима и двама остават отзад. Все мои хора. Сега – класиката, както се редяхме в гимназията и в казармата. Наредиха се на петнайсет места по четирима и двама останаха да стърчат, както си е редно. Погледнах строените. Надравиха ми

добро впечатление. Все мои, гледат с обожание, разбират че скуката си отива, тук ще се прави нещо. Но какво? Какво можем?

Освен да маршируваме. Потрудох се един час и потръгна. Научиха се да вървят в крак. Дося ми се да им пусна един марш, но в магнетофонните си записи нямах подобно нещо. Тогава се досетих че от много години насам съм живял без този така характерен за младостта ми ритъм. А момчетата маршируваха, тактуваха си с уста, най-лесната маршова песничка, заучена без текста. Тъпчат по тревата и си тананикат. Гледам ги, люблювам им се и се чудя какво не е в ред. Да, нещо не е в ред. Скоро се досещам – брадите.

Следобед накупих самообръсначки. До вечерта всички бради изчезнаха, лицата лъснаха, наоколо светна, добих впечатление, че нещо стана по-редовно.

На другата сутрин, без да го усукваме, налетяхме направо на маршировката. Вече не ги молах да се подреждат, заповядвах. Забелязах тази подробност, сепнах се, но играта беше забавна и продължих. Игри, забави, какво да прави човек, те бяха като деца и трябваше да ги владее.

Новият начин на живот, изпълнен с ритъм и дисциплина, допадна на хората ми, те му се подчиниха; сутрин след закуска се строяваха и ме чакаха. Понеже спях в София, пристигах към седем, за да ги поздравя. Това продължи няколко дни, докато се досетих, че така няма да може, че се обвързвам. Дотогава винаги съм се чувствувал свободен, аз съм независим човек, господар съм на времето си, на волята си. Ставаше лошо – момчетата искаха да играят на нещо, вече играеха и нямах право да им отнемам ритуала. Замислих се да им поставя мой заместник, един от тях, който да "приема парада" и да ми докладва вечер. Но кой да бъде той? Оглеждах редиците – всички се стараеха, всеки вдигаше ревностно крак, всяко копче на панталона или на ризата беше закопчано, фигурите се изпъваха стремително; от разпасаната група, която доскоро блееше и се потриваше, нямаше и помен.

Но кой от тях? Набелязах си неколцина, повече по ръста, отколкото по старанието им, от тук нататък селекцията трябваше да продължи. Но кой от петимата? Сведох ги до двама, започнах наблюдения върху тях. Залисан в увлечението да си избира заместник, вече забравих всички останали задължения към бита си, да не говорил за това, че забравих да работя. Материалът беше струпан, идеята блуждаеше в главата ми, трябваше да почна всеки миг. Но кога?

Застанах над тези хора, вече обмислях съдбата им по най-банален начин – създавах си заместник, той от своя страна сигурно ще си измисли свой заместник, а другият няма да остане назад и така нататък, докато се изгради онова нещо... Аз и бъдещите ми помощници се готвехме да измайсторим иерархията, началничеството, разчиствахме пътя към потисничеството, това ме увличаше сериозно, погубваше желанието ми да творя.

Една сутрин реших да туря край на туй, което се зараждаше.

Качих се бързо на колата, натиснах газта, озовах се в Бояна. Видях ги как удрят крак и пеят; по лицата им бе изписано въодушевлението на децата, радост от живота. Това пък не съм очаквал ама ни най-малко. Момчета, извиках аз, след като ги строих на плаца и им дадох командата "свободно", искам да забравите този период от живота ни. Това, което вършим, не е добро, ние вече се подготвяме, ние пеем в един глас, вървим като един, завиваме едновременно, в една посока, ухото започва да привиква към заповедите, към подчинението. Много скоро ще ви направя компактни

и единомислини, ще създам от вас сила. Няма да мине време и ще поискам най-лошото – да ви употребя. Добре, ще пожелаете ли? Казаха, че са готови на всичко. Дори да умрете? Дори да умрем!... Хубаво се наредихме, рекох аз, но за какво да умрете? Къде да ви пратя?

б.

Есента се оказа чудесен период за образование и сприятеляване. Тактично се заех да отклоня стремежа на подарените ми хора към строя и унифицирането. С помощта на телевизията и радиото пристъпих към разширяване на познанията. Обяснявах всичко видяно на екрана, чуто по радиото. Библиотеката на татко свърши добра работа, тя ми помогна в просветителския бяс, който ме беше обхванал. Младите непоковарени мозъци на учениците ми усвояваха бързо, всяка научена подробност предизвикваше радост у тях.

Зимата се превърна в период на задълбочаването. В дългите снежни нощи всяка информация се разясняваше подробно, тогава се показаха и кълновете на проникването. Но най-интересните моменти настъпиха по-късно, когато се обадиха музите. Първи се проявиха певците, след това художниците. Както едните, така и другите можеха да се излявят лесно, имаше къде да се пее, а художниците разполагаха с материали; ателието просто гъмжеше от флумастери, бои, четки, платна и огромно количество глина. Очертах се и тези, които предпочитаха словото, те се затваряха някъде и четяха без прекъсване. В погледите на двама от тях долових онази закана, която обикновено отправят към света решените да пропишат.

Всеки се стараяше да увеличи знанията си, дори двамата, определени от мен за началници, през късия фашистки период. За тях не мога да твърдя, че възприемаха трудно, направи ми впечатление обаче скритата им, бих казал подмолна съпротива, притаена та им носталгия по маршируването, към дните, в които те бяха командири. Започнах да ги наблюдавам, използвах всеки удобен момент да им внуша, че светът притежава друг аромат, а животът трябва да се живее меко, без крясъци, без заповеди и налагане на чужда воля. Учудването им на няколко пъти премина в опит за спор: защо, какво лошо има в това да се уеднаквят хората, да приемат принципа на единомислието; това означава ред, прегледност, контрол. Впуснах се в търпеливи обяснения, особено много наблегнах върху нюансирането, казах че всеки човек представлява отделен свят, нещо подобно казах, после споменах онези неща – за волята, а те се хванаха за волята, но успях да парирам и това. Мисля, че не ги убедих достатъчно, мисля че двамата се свиха само пред авторитета ми, просто се бяха подчинили. През цялото време на обучението не ги изпуснах от очи. Те гледаха повече телевизия, по-малко четяха, обичаха да слушат пеенето на другарите си, но към картините се отнасяха с пренебрежение.

Наследеният татков имот, с голямата топла вила и петте декара градина около вилата, вече приличаше на колеж, в който учениците се стараят да задоволят преподавателите си, дори ми се стори, че се престарават. В някои моменти обучението приемаше състезателен характер. Когато се връщах натоварен с продукти от града, преди да се приближа, спирах колата и отстрани наблюдавах сградата, по-скоро някои нейни фрагменти, подаващи се измежду елите. Застоявах се, правеше ми удоволствие да се замислям за факта, че вътре живеят шейсет и двама души, хора, те не са регистрирани никъде, не фигурират в никоя общинска книга нямат имена, но

всички единодушно и всеотдайно се числят към мен, мога да ги възприемам както си ща, било като дух към духа ми, било като вещи към имота ми.

Веднъж, след един подобен размисъл отвън, отново ми се стори, че не може да бъде, и вместо да вмъкна колата в гаража, не очаквано подкарах към Витоша. Свечеряваше се, снегът сивееше; върху чистото небе припламваха първите чисти звезди. Тук, високо над града, исках да взема някакво решение и да го проведа незабавно, ако всичко не е само един сън, разбира се. Трябваше ли да предам питомците си на държавата? Нейни ли са те? Държавата сигурно има по-големи възможности от мен да ги разгадае, да се заеме с възпитанието им. Нямах никакво право над съдбата им. И тогава пред мен се изпречи нова загадка: нима всичките шейсет и двама имат еднаква съдба, нима представляват нещо неделимо? Как можех да разбера това?

Върнах се във вилата, за да се уверя – за кой ли път – че не сънувам: те съществуваха. Помогнаха ми да внесе продуктите и се събрахме в голямото помещение. Предстоеше ни празненство – щяхме да изслушаме цялостната програма, нещо като концерт на хоровата капела. Хористите изпълниха песнички от радиото и телевизията. Въръжени с магнитофонната ми уредба, те можеха да записват сами всичко по-интересно от програмите. Двете песнички прозвучаха странно: детски, а ги изпълняват мъжаги. Странно звучаха и естрадните парчета. Мъжете не усещаха изцяло ритмите, не можеха и да ги предадат, те просто пееха всеотдайно, вдъхновено. Слушах и размислях – наистина не ставаше въпрос за единен организъм, това си бяха отделни хора, само че безпределно предани на мен, тях не ги интересуваше нищо извън подчинението им към моята личност.

Потръпнах.

Какво ли би станало ако пожелаея да убия някого от тях?

Навън беше студено, при нас – топло, сигурно; имаше дихание, чувстваше се присъствието на приятели; всеки усещаше другия и като си помислех за дарителя, който ме беше посетил по време на риболова, отправях му благодарностите си. Къде ли се намира той сега? Не беше ли един от ония скитащи неспокойни демони? Не бяха ли демони и тези до мен? Бяха, разбира се, другояче не можеше да се обясни появата им през времето и пространството.

Тази вечер имаше по глътка ракия, чай, бисквити, пияни вишни и един казан сутляш. Няколко мъже минаваха и поднасяха лакомствата. Всеки посягаше и си избираше. Аз пиех. И точно когато се появи Дора, разбрах че оня е изчезнал.

А Дора се появи много обикновено, изведнъж си спомних за нея, като за хубава жена.

7.

Тръгнах с чашата си. Намерих го в някогашната спалня на татко. Тук по стените висяха три от прочутите таткови картини, а библиотечният шкаф приютяваше само албуми на прочути фирми и галерии. Беше се навел, разглеждаше трескаво, сякаш бързаше за някъде. За първи път ми се случваше да видя как някое от момчетата се отделя драстично от "групата".

Повдигна глава и ме погледна, току-що овлажнил пръста си, за да прелисти следващата страница на Бош. Край него зееха разтворените издания на Рембранд,

Пикасо, Ван Гог и Гоген. Взрях се в най-малката книжка и не без изненада открих част от призрачната галерия на Магрит.

– Сам ли ги подбра? – запитах аз.

– Какво?

– Тези албуми сам ли си ги измъкна измежду останалите? – Отворих шкафа и му посочих редиците. – Ето, виж!

– Не – отвърна той. – Те бяха тук.

Посочи нощното шкафче до леглото и на бърза ръка нареди книгите една върху друга, но сякаш спази строг ред. Разбрах, че ги е намерил така, сигурно оставени от мен, разглеждал съм ги през време на отдиш, преди заспиване.

– Очите ти са зачервени – рекох – лицето ти е уморено. Слушай, да не би?... Малко ли спиш? – Кимна. – Три или четири часа?

Кимна повторно.

Без да влизам в подробности, стана ми ясно, този човек четеше и разглеждаше по цели дни и нощи, спеше малко, беше обхванат от простата човешка любознателност да поглъща безкрайно много информация. Посочих му повторно шкафа, дадох му да разбере, че всички останали албуми са на разположение, че спалнята на моя прочут татко е също на разположение, но трябва да включва електрическия радиатор и да внимава с прозореца, никаква светлина навън!... Тук му е мястото да отбележа, че повечето от прозорците на вилата бяха плътно покрити с черен картон, нощем вилата светеше само с кухнята и антрето си, така както беше светила винаги, преди да бъде пренаселена.

– Ти ми направи впечатление – казах тихо аз. – Искам да ти измисля име. Кажеш ми как да те наричам?

– Гоген!

– Настояваш!

– Гоген, да.

– Добре, ще те наричам Гоген. Не ти ли е студено?

Повечих да включа радиатора, но той ме спря. Заяви, че не чувства да му е особено студено.

– Но ако усетиш студ?

– Тогава ще си пусна точно толкова топлина, колкото ми е нужна.

Изглежда, че тези хора ми бяха не само предани, те внимаваха и за останалото, например, изразходваха тока разумно, пестяха в моя полза.

– Искам да се чукнем – посочих чашата си аз.

Човекът, когото трябваше занапред да наричам Гоген, излезе от стаята.

Загледах се в една от трите картини, тази която ми харесваше най-много, влязла и в енциклопедията. За татко съм мислел винаги по един начин, че е спокоен в безпокойството си художник, до голяма степен независим, разтворен в немските майстори; беше се учил при тях.

Гоген се върна с чаша в ръка. Поднесе я към мен, пресипах му от моята водка. Пихме с пожелания за успехи, както става по приемите. За да подхвана незначителен разговор от учтивост, посочих картината на татко.

– Харесва ли ти?

Той сякаш знаеше какво ще му посоча, просто не я погледна, взрях се в очите ми.

– Не.

Усмяхнах се. Гоген остана сериозен. Вдигнах чашата. Не знаех какво да сторя, а бях смутен. Каквото и да разправяме, прямотата от този род почти винаги ни обижда. Татко е безспорен художник, признанието му е всеизвестно, дори попрехвърлило границите на страната ни, осемнайсет от неговите картини отдавна се намират в Съединените щати.

Посочих му една от репродукциите на Магрит.

– А тази много ли ти харесва?

– Не знам дали ми харесва много – отвърна моят събеседник – но ми харесва, той ми казва други неща. А този ми казва съвсем друго, той ми харесва много – Ставаше дума за Бош. – Той ми разказва за неща, които тия премълчават. – Посочи Рембранд, Ван Гог, Гоген и Пикасо. После отново Бош и Магрит. – Тези ми са интересни, но тези четиримата ме карат да мечтая.

– Но не те вълнуват.

– Ами!...

Изтръпнах от естеството на разговора, който се водеше в някогашната спалня на татко, между неговия син и някакъв примитив от неизвестен произход. Той си имаше мнение, освен това изразяваше го така, както бихме желали да се изразяваме навсякъде в нашия живот, а не успяваме. Само за две секунди татко беше унищожен, аз леко смутен – и меко казано – раздразнен. Раздразнението ми отиде още по-далеч: накарах го да донесе картините си. Гоген се съпротивляваше успешно до момента в който му заповядах.

Донесе пет картини, погледнах ги, жалко за платната и материалите. Направи ми впечатление шаблонната отправна точка към строежа, цветовете се втурваха към зрителя по особен, но скучен начин. Освен цвят – нищо, никакъв сюжет или дори настроение, върху платната зееше дупка, хаос, картините не се сродяваха и с детските рисункови брътвежи.

Изведнъж ми стана ясно, че имам работа с маниак-многознайник, впрегнах се, за малко да му кажа, че няма право да пипа четката, но премълчах. Наредих му да ми донесе картините на другите трима. В тях също нямаше нищо, но се долавяше най-желаното – примитивизмът, неорганизираният детски разказ, характерен за начеващи, от които можеш поне да очакваш.

– Сигурно са ви нужни още платна – казах, докато близвах от чашата.

– Много – призна маниакът, който настояваше да бъде наричан Гоген – колкото може повече. Моля ви, донесете още платна.

– Рисува ти се, а?

– Непрекъснато.

– Ще донеса много платна – обещах – огромно количество!

– Позволявате ли ми да отворям шкафа с репродукциите?

– Колкото щеш.

Отговорът ми сякаш го успокои, повече не ми се и разговаряше, страхувах се да не поиска мнението ми за картините. Събеседникът ми се очертаваше като неприятен характер, което означаваше, че в групата започваха да се проявяват индивидуалности те.

А на всичко отгоре – бързах.

8.

В гаража отново ме споходи мисълта за антилопата и леопардите. Кога най-после ще започна? Бяха минали векове от последната мисъл за тази скулптура. Така ли ще продължава и занапред? Нима ще зарежа работата си заради тях? Плъзнах се по разчистения асфалтов път. Студено. Дора, антилопата, момчетата и този маниак, който хаби платната на вятъра... Леопардите трябва да бъдат точно четири и половина. Часът е точно девет, може да се предположи, че все още хората не са си легнали да спят. Знаят ли всички долу какви са звездите тук горе? Кола на КАТ, спряла е, минах край нея. Само туй оставаше, да ме проверат за алкохол, да се лиша от превоз, сега, когато отговарям за прехраната на шейсет и двама души!... Не е ли време да ги предам на държавата? Нали за това се бях качил привечер на Витоша да взема решението? Бяха ли минали шест месеца откакто... Не, не повече от четири месеца. Толкова дълго време без допир до женска кожа!... Всъщност, не става въпрос за антилопа, а за газела, първоначалното ми хрумване е било с газела и съм забравил. Колко много съм се откъснал от работата си...

На седемнайстия етаж ме очакваше необитаема суха топлина, която изпълваше всяко кътче на мансардата. Това се казва топлина, тя така ми липсваше оттатък, там поданиците пестяха електрическата енергия. Освен това, на седемнайстия етаж усетих край себе си простор и независимост, отървах се от чувството на заетост, телефонът стоеше на мястото си – красива вещ, може да ти стори неописуеми добрини. Завъртях шайбата и тя запя познатата песен със съпровод от нечие дихание. Чаках, потъвах в топлината и мислех, че не мога да искам повече. Какво ми трябва още, аз съм доволен, дори разглезен човек, нещо ме караше да се чувствавам и като султан: в бележника лежаха телефонните номера, а на края на жицата лежаха те, всяка от тях чакаше да бъде повикана. Предимството, естествено, се падаше на главната султанша.

Мембрана та пропука.

– Дора – рекох тихичко аз – хайде.

– Какво?

– Тръгвай.

– А, ти ли си?

– Какво?

– Няма да дойда, имам гости. Как си?

– Добре съм. Ела.

– Не – засмя се по много неприятен начин тя – не, мойто момче, довиждане.

Сега изпука сякаш целия отоплен хол, изпука с празнотата си. А телефонът се превърна в студена бакелитова мида. Трябваше малко да помълча, необходимо беше дори да не мисля, имах чувството, че нещо трябва да се утаи и докато това става, нито капка алкохол. Най-лесното е да посегна към хладилника, но не, добре е да се изсмея над себе си, да изконсумирам тайната наслада от подигравката.

Бавно се запътих към леглото и се изпънах. Пред очите ми се простря студената пустиня на тавана. Помъчих се да потърся там подробности, както ги намирах в детството, но нямаше, нямаше и оазиси, нито дюни, нито камили или бедуини, имаше само равна блла повърхност. Скочих на крака, отново вдигнах слушалката, но размислих и я тръснах върху вилката, гледах да не се поддам на гимназистки пориви, дори се усмихнах, но не над себе си, а над ситуацията. Докато

бележникът ми е натъпкан с телефонни номера, докато имам всичко, което може да има човек в моята страна и докато мога да се изправам на ръце... Но мога ли? Приблжих се до стената, наведох се, с длани към пода, изхвърлих краката си назад и ги опрях високо на стената. Кръвта нахлу в главата ми, свалих краката си и побързах да заема нормално положение. Все пак бях успял. От първия опит. А почна ли да тренирам, като нищо ще се докопам до старите постижения.. Всъщност не е ли все едно дали ще бъде газела или антилопа? Важното е нападателите да бъдат леопарди. Там, на водопоя, където антилопите отиват по принуждение... Ето че отново мисля за работата си, композицията може би ще стане, тъй както съм я намислил... А в бележника се потайват телефонните номера на стадо антилопи, време е да звънна, леопардът в мен трябва да получи вечерята си.

Леопардът е доста обиден, дори се изправи на ръце. Антилопата Дора го нарани, на леопарда не му се отваря бележника, не му се звъни, на леопарда му се прави нещо кой знае какво. Влязох в банята, намокрих лицето си, пузнах телевизора, затворих го, легнах, станах, ритнах нещо, запътих се решително към хладилника, спрях, погалих го, усмихнах се. Без да видя в огледало усмивката си, по усет разбрах, че е излязла малко нещо изкривена...

Колко дълго съм отсъствувал! Струва ми се, че не мога да се движа както някога между масите; удрям се и се препъвам, може би замаян от шума. Шумно заведение е клуба, но е приятно и най-важното – както бялото, така и червеното наливно вино са с твърди, неизменни качества. Празни места няма, нямам избор, ще седна при някого. Да, всъщност е толкова просто, ще седна и ще се наприказвам. Не съм водил разговори от месеци насам. Посрещнаха ме добре, дори ми се зарадваха, предположиха, че съм бил в чужбина, съгласих се, наляха и на мен.

Край двойната маса пиеха десетина души. Говореха за примитивизма. Доколкото разбрах още при сядането, тази вечер изобщо не е ставало и дума за спор, само че всеки се стараеше да увери другите, че статията отпечатана в ЛИК, превод от лондонското списание "Лиснър", за примитивизма, е сериозен, кажи-речи обширен труд, написан с проникновение. Доколкото схванах още в първите минути, всеки от присъстващите приемаше примитивизма като велико направление в изкуството, боравеше се с шедьоврите на родово-племенното изкуство, африканската скулптура, Митничаря Русо, амфорите, Давид, древноегипетските гробници, Рафаел, Пикасо и още, и още – изведнъж ми направи впечатление, че направлението е по-широко отколкото си го представях някога и че затова е добре да се посещава клуба, иначе щях да остана роб на старите си заблуждения. Порази ме усещането за един различен от моя живот – живот край маса, с хора, с разговори. На разговорите присъствуват и жени. Жените възприемах вече като същества, измайсторени от друга, непозната материя, от месец насам обществото в което се бях набутал бе подчертано мъжко и цялото мое, а сега тук има все чужди жени, все доведени от някого, който плаща вечерята. Пиех бързо, жадно, наваксвах, исках да ми стане леко. И успях, успях дотолкова, че край мен омекна всичко, включително лицата на хората, ръбовете на масата. Сега вървах по пътеките и не се блъсках никъде, носех се плавно между масите, разговарях с познати, обяснявах, че съм се изгубил в работата, а не в чужбина, а познатите отбелязваха, че работата в крайна сметка се превръща в пари, те чули че печеля много, че съм претоварен от поръчки.

– Какво правите сега, например?

Ръцете й натежаваха от старинни метални гривни.

– Нищо – отвърнах – скучая.

– Над какво работите, искам да кажа.

Погледнах я по-внимателно. Когато някой те пита над какво работиш, трябва малко да се замислиш, това е твой почитател, за него ти си авторитет, а над авторитета трябва да се бди, почитателите трябва да се уважават; в случай че са жени, както беше сега, с тях може да се преспива, но внимателно. Ама че съм се напил.

– Работя върху композиция – рекох аз. – Водопой, разбирате ли?

– Не.

О, тук много внимателно. Усетих, че не само украшенията, но и ръцете, които ги носеха, бяха грубо изковани. А лицето й ми направи впечатление с това, че се оказа плоско, леко деформирано, мисля че скулите не бяха на еднаква височина, направо некрасиво лице, да не кажа грозно. Да, и устните не са очертани. Абсолютен примитивизъм.

– На мястото където се пие вода, някъде в саваната, е спряла газела, или антилопа, още не съм решил. Малко преди да потопи муцунка, за да пие. Тялото й е напрегнато – тези животни изобщо са напрегнати – но е и красиво, защото тези животни са красиви. Те за нищо на света не биха отишли при реката, там ги дебнат опасности, но какво да се прави, жажда.

Вдигнах чашата. Тя също.

– Това ли е?

– Не, разбира се.

– Олекна ми, защото до тук беше глупаво.

– Имам още много за разказване, сюжетът е дълъг, но тук е шумно.

– А къде е тихо?

– Не бързайте, няма да ви поканя, там каня само доверени лица.

– Какво разбирате под...

– Които няма да разгласят това, което съм им казал.

– Аз съм бързивка.

– Искам да кажа, на мъжете си.

– Вижте какво, вие сте пиян, временно. Но като художник сте незначителен и то за постоянно. Известен сте като човек който умее да продава труда си. На ваше място бих си мълчал и живуркал само с Дора, макар че Дора ви е къде-къде много. Такива като вас непрекъснато си имат по един сюжет и непрекъснато се канят да започнат сериозно. Иначе са неуморими на масата и свалят жени.

9.

Завивката ми тежеше, ставаше ми се, в леглото не се чувствах добре. Нямах го вчерашния светъл ден, валеше, снежинките бързаха, бяха много, прекалено много и невероятни, след ясната студена вечер. Гледах ги как падат зад прозореца и си мислех, че при всички обстоятелства снеговалежът ме е радвал, дори тогава, когато затрупва улиците. Часовникът показваше единадесет. Никак, ама никак не ми се отиваше до Бояна, може би няма да отида целия ден, там имат за ядене, а време е да се примирят с някои мои отсъствия. Време е и да ги предам където се полага, могат да ги направят войници, работници, нали и без това не достигат хора за прибирането

на реколтата?... Станах от леглото, нито следа от махмурлук, снеговалежът ме караше да потръпвам от тайствена радост. Какво ли можех да очаквам от него? Снегът може само да затрупва. Стоях и гледах, той закриваше всичко, както земята, така и небето, получих усещането че летя заедно с жилището си, съвсем сам, с грижите си. Припомних си за спестените пари. Можех ли да се осланям само на тях? Не губех ли скорост? Не изоставах ли, когато и децата вече знаят, че при нашия занаят трябва да се работи непрекъснато, да се взимат поръчка след поръчка. И коя е тя да ми държи сметка! Измъкнах албум с фотографии. Ох, не е много леко за човека да погледне в творбите си с очи като тазсутрешните. Затворих албума, помислих си, че сега снегът пада върху творбите ми и колко хубаво ще бъде ако ги затрупа изцяло, макар че ще е нужен бая дебел сняг, някои от скулптурите ми се издигат твърде високо. Но докато има държава, ще има поръчки, ако не съм аз, ще бъде друг. Дали някога не сгреших като се отказах от живописиста? Колко хубави думи се чуваха тогава за моите картини. Защо не продължих? Кой дявол ме накара да се присламча към монументалната скулптура? Боже, колко съм тъжен! Ето, в такъв момент те трябва да бъдат тук, да си поиграя с тях. Имам сто жени, а нямам нито една... Никой не ме премълчава, за мен – само добри думи по съветите и обсъжданията – хиляди думи, и все добри; по докладите все добро, във вестниците снимки, а колко искрено искам да бъда само като Оня живописец – нищо не продумват за него, никъде, а всички знаят, че е тъкмо той и всеки се надпреварва да си осигури по нещо от него. Веднъж се бяхме срещнали в ранен час, да, в някакво кафене. Той стана от стола си и седна при мен, пиян от снощи, но решително устремен към изтрезняването. Искаш ли да ти кажа нещо, запита той. Кажу, Мечтая да съм като теб. Отвърнах му, че знам добре какво представлявам. Напротив, рече той, ти беше добър живописец, но направи страшна, достойна за възхищение стъпка, като влезе в бизнеса. Лесно ти е да говориш така, въздъхнах аз, ние ще умрем, а ти ще останеш. Никой няма да остане, рече той, искаш ли да прием по нещо? Искам. Тогава да тръгнем. Отидохме в моята мансарда. Започнахме от сутринта. През целия ден той повтаряше само едно, че никой няма да остане, никой бе, разбираш ли какво ти казвам никой и ще спечелят само такива като тебе, а мога спокойно да ти кажа и това, че правиш нещата добре. Виждал ли си нещо от мен? – запитах. Сигурно, потвърди той, може би съм виждал, но има ли значение, чувал съм, че работиш добре, а това значи че оставяш след себе си камъни – нещо твърдо под небето, за векове, прав ли съм? Прав си. Прав съм я, ще минат години, ще си отидем, а твоите фигури ще стърчат на открито, разбираш ли, и хората искат не искат, ще ги гледат, а моите работи ще висят по стените на къщите, прав ли съм? Прав си. И колкото повече време изтече, твоите работи ще узряват – дъждът, вятърът и слънцето ще ги дообработват, разбираш ли? Разбирам, карай да върви. Не, аз наистина – колкото и да се будалкаме, има нещо вярно. Знаем, колкото и да се шегуващ. Но с тази работа шега не бива... пък аз – нищо, ще оставя празни бутилки, ако съберат празните ми бутилки ще изградят две хеопсови пирамиди. Море, повече. Ти трябва да продължаваш, макар че и туй е вятър, всичко е вятър... И така нататък, докато се скапахме от препиване.

Най-после телефонът! Бях сигурен, че Дора ще се предаде, поне ще звънне.

– Искам да ви посетя.

– Кой се обажда?

– Ванда.

- Ванда?...
- Снощи се държах неприлично.
- Защо?
- Хайде, идвам.

Затвори преди да ѝ кажа адреса, как ще дойде когато не знае къде, но после разбрах, че съм тиква, справила се е с телефонния указател. Хвърлих си бързо един душ, започнах да се бръсна, духът ми тържествуваше, ухото ми се вслушваше – там трябваше да се звънне и грубата недодялана женска персона с многото гривни, която се бе подиграла с душата ми, ще се вмъкне като яребица през вратата, коравото ѝ тяло ще седне в креслото, най-после ще опитам вкуса на коравите, неочертани както трябва устни и както е тръгнало, ще я оставя да напада първа, за да ѝ извикам: Ванда, това е вандалщина, спокойно!...

– Всъщност, реших се тази сутрин – рече тя като влезе и седна право във въпросното кресло – и тъй и тъй трябва да пиша монография, защо да не бъде за вас. Познат сте ми, обичах ви, искам да кажа, че сте ми познат като художник. – Днес гривните не са на китките, тя не е толкова едра, а напротив. Лицето ѝ продължава да си е несиметрично, ала кожата ѝ излъчва силен блясък на младост и здраве, струва ми се че е топла кожа, въпреки че иде направо от студа. – Но бях влюбена и като жена. Вървяла съм подир вас, знаете ли? Ние сме били често близо, но вие не подозирахте. Снощи пресилих нещата, за да ви жегна, изпросихте си го, трябваше да се държите като идол, не като просяк.

– Да, де, вие дойдохте да ми се извините.

– Не ви отива да очаквате извинения. Изглежда, че не вярвате ни най-малко на себе си.

– Този който вярва много на себе си е свършен.

– Или свършен.

– Вижте какво, очаквах тук АЗ да правя каламбури, а не вие.

– Яд ме е на вас, вие убихте илюзията ми за твореца.

– Кой е творецът?

– Вие. И ще напиша монографията си. Дадох ми бройка, до един месец трябва да представя заглавието, а до една година да предам ръкописа.

– Баща ви големец ли е?

– Мъжът ми!

– Уиски?

– Уиски.

– С лед ли?

– Да.

– Искате ли да се напием?

– Не.

Ванда се изправи и едва сега се понесе из помещенията – обходи спалнята, пъкна се във втората стая. Разглеждаше картините. Налях в чашите и се върнах до хладилника за лед. Никак не ми се пиеше, ни най-малко, но трябваше да се почне от там. Докато носех леда към масичката, мислех си за шаблона в който живея, тук са минали стада от жени и все по същия начин, и все като нещо ново, може би като обещание и, може би наистина съм ги обичал по малко.

Унизителен стереотип, но можех ли да сторя нещо против него? Точно сега? Когато не бях докосвал кожа от месеци? Заради някакви безлични, антисоциални и непотребни мъже, натъпкани в бащината вила, като в хан.

– Това са картини на баща ви, нали?

– Едната е моя.

– Не говоря за нея. Баща ви е точно това, което си е? Според мен този човек успя да извоюва безпогрешно мястото си и бъдещето едва ли ще може да нанесе някаква корекция спрямо него.

– Много лошо правите с тая монография.

– Защо?

– Връзвате ми ръцете.

– Телефонът звъни.

– Когато ми гостуват жени не посягам към него.

– Личи си че сте възрастен, да ви кажа, с тези принципи.

– Това – принципи?

– Ми как да го нарека?

– Защо не пиете?

Ванда се изправи повторно и тръгна направо към картината ми. Загледа я спокойно, без поза. Чаках я да приключи. Обърнала доверчиво гърба си изцяло към мен, тя сякаш ми разказваше нещо с тялото си, макар че може би си въобразявах, защото, до него поне ден, за мен жените са били вината само жени, които искат да ни се понравят преди всичко като жени. Като я наблюдавах неприлично отзад, повтарях си без да ща, че ако изпусна това, ако си отиде недокоснато, ще трябва да се ругая поне три дни. Малко ме интересуваше ще пишат ли за мен монография, това пък беше най-малкото което можеше да ме вълнува. Тази пикла, съпруга на някого си...

– Какво да ви кажа, ако ви издрънкам истината, отново ще подскочите. Но ще се реша, понеже съм си такава – като живописец ви виждам повече.

– А дялам камъни.

– И вие и аз сме искрени.

– Но не бъдете много искрена.

– Накрая ще ви изрека и нещо хубаво, няма да ви оставя отчаян.

– Ще ви бъда благодарен.

– Защото, като си помисля, едва ли има по-изящен скулптор от вас. Какво ми брътвехте за онази антилопа?

Разказах й сюжета си, но тя сякаш не го изслуша внимателно.

– Замисълът едва ли заслужава особения ви ентузиазъм – рече накрая гостенката. – Знам, на вас ви е нужно едно такова нещо като утешение и опора, но на мен ми импонират психологическите хватки.

– Ще си говорим когато го направя.

Лошо. Ако тази моя гостенка е дошла да ми каже крайната истина, мога и да я ударя.

– Сигурна съм, че в момента ме мразите – усмихна се Ванда, но повтарям, въпреки всичко, вие сте може би най-големият ни скулптор. – Погледна ме. Мълчах. Защо се потайвах така пред тази млада глезла, да ме пита човек. – За да бъде е истински, обаче, ви липсва нещо важно.

Дълбоко в мъжката ми мисъл за мен се изясняваше, че това е номерът на Ванда, единственият начин да ме покори.

– Вие къде бяхте досега? – запитах аз. – Къде се потайвахте? Например по времето на Дора.

– Изтече ли й срока?

– Да.

– И вече не означава нищо?

– Къде се навъртахте през това време, ви питам, защо нахълтахте изведнъж?

– Напротив, нахълтахте вие, в клуба. И вие ме поискахте. Обидихте ме. Виж ти каква мизерна мъжка гадост! Бяхте достоен да ви ударя... Ако искате да знаете, за това и дойдох – да ударя, но не знам какво ме спира, може би това, че ви обичам от дете, че ще правя монография, може би възрастта ви. Показахте се по-възрастен. Вече три години откакто не съм ви виждала, може би си мислите, че искам да ви вкопча по-здраво, но тогава знайте, че обичам мъжа си, и знайте още, че нямате право да предлагате жилището си на непознати жени, което сигурно е в практиката ви. Върнете се! Сама ще се облека. Стойте там, ще си отворя сама!...

10.

Неди обеща да дойде към два, но пристигна в пет, малко преди да завъртя другаде. Отворих развълнувано, отдавна загубил надежда. В зимни дрехи Неди нямаше вид на дете, в дете щеше се превърне след малко и благослових днешното динамично развитие на нещата – това, че главната султанша продължаваше да се потайва, и че новата познайница Ванда се оказа благоразумна съпруга. Хлапето превъзхождаше всякак набелязаните за повикване. Още на обед си припомних нещата за него: кандидатствува непрекъснато във ВИТИЗ, обича да носи пижамата ми, прави лошо кафе.

– Тогава кафето беше по-ароматно – забеляза Неди – но днес ме обичаш повече отпреди няколко месеца. Как мислиш, ще идва ли приятелката ти?

– Никой няма да идва.

Неди захвърли пижамата.

Тайно се справих с циферблата, приближаваше девет, за витрината на терасата се бе залепила огромна студена нощ, никой н ми даваше право да пъдя децата в дълбоката зимна тъмница, най-малко заради Дора. вече двама и четири часа мълчи, дори не проверява дали съм си у дома. Лежа. Малката включва телевизора, но бързо го изключва и пита за магнитофона. Мънкам, казвам че е на поправка. Интересува се как да включи грамофона. Никак не ми се става, но се изправям. Знам че тези часове са тежи и все пак вече проявявам търпимост – на петдесет години стават и небивалици: ето, днес беше дошла една и си излезе без да се съблече, а главната султанша, която ме е обичала години наред, продължава да се потайва. Необходима е търпимост – ще задвижвам грамофонни уредби, ще слушам плочи, които не ми се нравят вече, но трябва – отсега нататък ще настъпят и по-тежки времена.

Върнах се в леглото, хлапето се отдалечи, навярно бе решило да ме изненада с някакъв аламинут. И какво, то пусна плочата и изчезна, останах аз, да слушам нещо скучно. Неволно си припомних колко топла е кръвта под кожата на трийсет и пет годишната главна султанша, колко неспокойни са равните токове на тялото й, колко

по-женствена е всяка линия, накъдето и да в тя. Малката в момента прави отчаяни опити да завоюва и кухнята, нещо ѝ подсказва, че е необходимо и да ме храни.

Неочаквано звънна телефонът. По-бърза от каквото и да е на света Неди се върна от кухнята. Молбата ѝ пулсираше не само в онези зеленикави плитчини на очите ѝ, а и по тялото. Това момиче спокойно може да стои голо пред погледа без да заема пози. Едната ѝ ръка държеше домати, а другата нож. Телефонът звънеше, лицето ѝ молеше. Разбира се, че нямаше да я изгоня, важното че Дора най-после не издържа. Телефонът звъни, аз не вдигам слушалката, Неди стои гола с нож в ръка, аз съм на петдесет и лежа в постелята – нещата се оправят. Кимнах за успокоение посегнах към телефона.

– Вижте какво – каза гласът на Ванда – изглежда че ви обидих повторно, но не знам защо. А можех да ви нацелувам силно, понеже ви обичам.

11.

Ванда се втурна към мен изкъртвайки с ритници прегради! И тъй както се радвах на допълнителната си находка, съвсем неочаквано допуснах тази вехта, вече прогнила от шаблонни действия теза – любовта – да ме сграбчи за гърлото. Пръстите ѝ бяха нежнорозови и кораво-кафяви. Като съзнавах напълно какво става с мен, вместо да се съпротивлявам, благодарение на закаленото си самочувствие, оставих се да бъда понесен от вълшебното резедаво течение на забравата.

Всеки квадратен сантиметър от обърканата, но зашеметява повърхност на Ванда, се защитаваше от дълбок, емоционален и изтънчен свят, пред който се оказах смутен и неподготвен, смален пред нравственото ѝ превъзходство. Нямаше как, трябваше да играя едно към едно, така както не съм играл от трийсет години и най-малко при Дора, която ме направи горе-долу моногамен, но винаги нащрек и готов за бягство. Светът изведнъж се оказа такъв, какъвто може би си е – не сложен. Нещата в него си бяха нормално подредени, светли, вече не ги виждах през мътилката на интелектуалната мъгла. Погледнато през новите диоптри, промени се и изкуството, а още повече излъчването му. Сега вече познатите творби смениха трептенията си, цветовете си, започнаха да пулсират с нови послания към мен и живота. Оказа се, че притежавам остатъци от доброта, че мога да намеря език с по-широк кръг от човешки същества, а не само със сервитьорите. Тогава разбрах, че самотата е измислица, просто не съществува, че повечето от неприятностите си ги измайсторяваме сами, че снегът е бял и че през зимата е студено, защото си е зима, и е редно да е студено, а студът си е хубаво нещо, той е едно разнообразие. Мансардата се превърна във ветроход, който плавно прекосява далечни морета, ние живеехме на него, за никъде не бързахме и непрекъснато се целувахме, по най-обикновения начин, без дирижм подходи и пътища към разнообразието. Издутите платна на ветрохода ни носеха напред в едно сляпо, откъснато от географски дължини и широти плаване, на всичко отгоре, не хвърляхме поглед и върху компаса. За първи път откакто се помня предложих на жена да се пресели при мен. Ванда не прие, но взе ключа – можеше да си отключва и влиза без предупреждение, по всяко време на денонощието. Позволих ѝ да вдига слушалката и да отговаря вместо мен. Тя не се съгласи, разбира се, нито се нагърби с деликатното задължение да подслушва разговорите ми, както бях предложил. Обадиха се две-три момичета – всички бяха парирани и ликвидирани, игнорирах и Неди. Чаках вест от бившата главна султанша и чаках дълго, но това не

се случи, Дора бе потънала, до нашия ветроход не долитаха никакви сигнали от нея. Ванда ме целуваше, аз я целувах, платната на забравата плющяха издути от винаги попятния вятър.

12.

Килватерът зад нас светлееше бял и розов, небето блестеше с закована, сякаш фиксирана за вечни времена синева.

Върху тази синева се появи бавно едно единствено облаче: моите странни, кажи-речи редовни изчезвания. Тя не можеше да си ги обясни, но приемаше веднъж завинаги че съм ѝ верен – поне засега.

Отивах там.

Подарените хора вече ми тежаха, много, не вярвам Христос да е чувствувал тежестта на кръста си повече отколкото аз чувствавах наличието на ротата, складирана в Бояна. Историята, както се беше развила поне дотук, ми разкриваше срамната истина, че една жена може да замени шейсет и двама мъже. Подарените бяха занемарени, посещавах ги на два или три дни и то за малко, колкото да им занеса храна, да им повторя молбата си – тя се превръщаше май във заповед – да се пазят. Снабдявах Гоген с платна. Трябват ми много, настоя един ден той. Погледнах го вече строго, тъй като маниакът не молеше, а настояваше. Колко? Много! Добре де – пет? Двайсет! Не се интересувах от плодовете на неговия труд, няхах време да се осведомя и за останалите; бързах, минавах, споменавах по нещо и отминавах. Те четяха без прекъсване, гледаха телевизия, спореха, пееха, преразказваха забавни откъси от прочетеното, вдигаха гири, въртяха въже за скачане, поддържаха се, както исках аз. Доколкото схващах, не им оставаше минута свободна. Само онези, двамата фашисти, нещо се потриваха и при всяка среща ме питаха в това ли се състои смисъла на живота. Направи ми впечатление, че двама от художниците отпаднаха, преминаха към групата на пишещите. Групата на пишещите, както трябва да се предполага, нарастна доста, но общо взето всички, или почти всички, пееха, цялата група, с изключение на фашистите, обичаше да пее песента за Лорелай. Гоген гледаше на всички мрачно и странеше, не го интересуваше нищо друго, освен глупашкото общуване с боите и платната. Еди ден му заявих, че когато свърши рисунката си на едната страна на платното може да използва другата страна. Как? – изуми той. Така, рекох аз. Не, отвърна той.

– Завършената картина трябва да се уважава – рече тихо Гоген. – Нали ги закачат по стените?

– Добре, рисувай само на едната страна.

Исках да му кажа, че рамкираните платна се поръчват специално, с пари, щеше ми се да му откроя, че той е най-скъпо струващия мой питомник, но можех ли да разчитам на разбиране – безумен, неприятен глупак, какво ще му обясняваш. По едно време ми направи впечатление, че мъжете гледат на него като към странен техен събрат, а фашистите направо го презираха, но и едните и другите, как да кажа, сякаш се плашеха, а може би се възхищаваха от картините му – знам ли?

Гледах да ги приуча на по-голяма самостоятелност, трупях консерви – една консерва бе достатъчна за трима на ден – смятах да разреждам посещенията си, да отслабя бдителността си. Като ги открият – какво? Да ги вземат, и без това ми тежат. Ако можех, само ако можех да ги подаря на някого! Често пъти, както си лежах

върху косата на Ванда, отпъждах една страшна мисъл – да ги отведа в планината и да ги оставя на същото място, пък да става каквото ще.

Дните и месеците се нижеха, Лорелай звучеше все по-спонтанно, хорът който нарекох Хор на петдесетте – тъй като числото на редовно пеещите набъбна на петдесет – се шлифоваше; римте' на поетите ставаха по-разнообразни, парите хвърлени за платна - все повече – но резултатите му не поглеждах, защото се ядосвах – беседите се задълбочаваха, телевизията със своето кино и театър им се разкриваше все по-лесно, все по-ярко се очертаваха индивидуалностите; пред мен и зад гърба ми се разлистваше непознато красиво дърво, то вече цъфтеше и се готвеше да ме обсипе с плодове – нещо, което по-рано би ме замаяло от възторг, сега ми досаждаше. Повече от каквото и да е на света бях обсебен от едничкото вълшебство Ванда.

Една вечер влязох във вилата и събрах хората си:

– Момчета, налага се да се разделим, ще замина за десет дни. Оставям ви продукти, бъдете прилежни и ме чакайте, пишете и пейте, рисувайте и поетизирайте. Когато се върна ще видя резултатите. Някой да има нещо против?

Мълчание.

– Искате да не заминавам?

Мълчание.

– Момчета, налага се.

13.

Можехме да се пъкнем в Родопите или в някое Черноморско селище, но преди години, когато посетих за втори път този град, аз си обещах, че ако се влюбя някога истински, ще я доведа сред тази вакханалия на водата, небето и камъка, сред потъващата в морето красота, която само преди няколко десетилетия се е смятала за вечна. Пристигнахме в края на април, когато туристите тук преживяваха хазартна треска – дали денят ще бъде слънчев. Нямахме нищо против слънчевите дни, но и лошото време не можеше да ни стресне. Вървахме навсякъде без да пуснем ръцете си, дори в хотела, и малко нещо приличахме на баща с дъщеря, но тъй като Венеция е понесла редица възходи и поражения, от всякакъв род, като нищо можеше да понесе и нас.

За трети път в същия хотел, по-скоро хотелче, дори в същата стая, с прозорец към тесен тъмен канал. В канала спи една и съща черна вода, по нея минават безшумни заблудени гондоли, или катери с много тихи двигатели. От катерите изнасят заклани телета, каси с бутилки, зеленчуци, риби – това, което ще изядем и изпием ние, посетителите на малкото старомодно ресторантче с кристални огледала, синкавобели покривки, барокови столове, тапети и възрастни келнери с хлътнали между челюстите страни. Няма защо да споменавам, че стаята ни е мрачна, някак разточително голяма за Венеция, персон и половина легла. А колко са удобни тези легла щом плувнеш във влага и започнеш да се въртиш под чаршафа, та ти се ще да отвориш уста и извикаш: как живеете в този пъкъл от изпарения? Но ти мълчиш и привикваш, вслушваш се в откъслечен смях или шепот, ставаш, поглеждаш през прозореца и виждаш как гондолата с влюбени се измъква като змия под погледа ти. Банята също е голяма, ваната удобна, зелена – придобиваш чувството, че сградата е правена преди столетия, когато никой не е мислил за туристически нашествия, че тогава хората не са и допусkali да се къпят в тясна баня или лягат в тясно легло. А

сушата в лагуната е незначителна, въпросните сто и осемнайсет острова са комично малки, за да бъде поместен в тях градът-държава, който е претърпял влияния, но от своя страна е повлиял, а по-късно се превърнал в световна атракция. И все пак – оскъдно, тясно, а широко, удобно. Пищно. Зрелищата и богатствата са струпани навсякъде, златото се придружава до задушаване от разточително пръснати естетически ценности.

Ванда идва тук за втори път. Направи опит още с пристигането:

– Сега ще ги видиш през моите очи и може би ще ти харесат повече.

– Кои?

– Белини и Карпачо, Джорджоне и Тициан, Веронезе и Тинторето.

– Няма да го бъде – отвърнах аз. – Ние ще блуждаем. Ако нещо ни се изпречи на пътя, ще го зърнем. Но само ще вървим и никъде няма да се отбиваме.

– Ти си варварин!

Този път вкусих от онази Венеция, която ми беше легнала като мечта – да я обходя с жена: уличките, мостовете, пазарчетата, каналите, леките кротки гостилнички и периферните островчета. Досега винаги съм вървял сам, грохвал съм по залите на дворците, ослепявал съм от виждане в картините, натрупваш, натрупваш, премаляваш, просто падаш, а край теб хитреците целуват, смеят се, или съзерцават.

Ванда ме разбра и бързо успя да се прислони до мен. Помня, че в един безслънчев ден прекарахме четири часа в кафененце, измъкнало осем стола до перилото на мостче. Беше тихо, отдалечено и единственото съвременно нещо си оставаха покривчиците на масичките. Останалото, за разлика от покривчиците, не се натрапваше и трябваше да го откриеш – предни или задни стени на къщи с малки прозорчета и отронени, ама как отронени мазилки, по оголените места се показваха ребрата на вековете. Тук може би не е минавал и Марко Поло, или пък е идвал тъкмо тук, за да набере копнежи и дързост за приключения. Доста преднамерено седяхме ние с Ванда него ден на едно място, пиехме си верму и гледахме всички чупки на безлюдния ансамбъл, пред очите ни дебели жени сменяха по въжетата сухото пране с мокро, но не забелязваха, привикнали вече на всичко.

– Той е луд – каза по едно време тя.

Мостчето ми се стори мизерно и мило, мостче-просяк, нито по него, нито под него минаваше някой. Колко ли главоболия създадо на градската управа да го поддържа, но така, че хем го ремонтират, хем да изглежда автентично.

– По тебе ли? – запитах аз.

– И никога няма да ме освободи.

А времето си тече и ежедневието ни се изпълва с все повече неавтентични подробности, които се стараят да минат за автентични. И после си мисля, че няма защо да врякаме против ремонта, без него ще рухнем, а ремонти по всяка вероятност е имало и в миналото. Е това е почивка, това се казва откъсване – когато почнеш да философстваш. Представих си как ремонтирам моите паметници, после си представих как хората поставят венците си в подножието им, отдават почитта си на тези, в чиято чест са издигнати, а не искат и да знаят за създателя им. Ако човек се разрови, може би ще открие името и на този, който е създал това незначително мостче, втъкано в ансамбъла, някъде в книгата сигурно е отбелязано.

Сервитьорката, по всяка вероятност и собственица, носи две чаши, поставя ги на масата. Тя е зряла хубава жена с чудесни очертания. Питам я с доста труд, знае ли кой е направил мостчето. Засмя се и може би избъбра следното:

– Това мостче ли бе, синьор? Че какво ще стане ако почнем да знаем и за такива мостчета?

Отмина към заведението си. Ванда гледаше след нея.

– Гърдите ѝ са чудесни.

Ванда има комплекси за гърдите си, това съм го забелязал, бях положил доста усилия да избия предубеждението ѝ, тя си де вид че е убедена и ето на – оказа се, че раничката не е заздравяла.

Неочаквано разбираме, че този път сме наистина сами, нищо не трепва, нищо не се чува, само леко подрънкване на чинийки, но то не иде от кафенето, а от прозорец. Някой приготвя обяда, скоро някой или някои ще се върнат, някакви хора с физиономии на созолци ще обядват.

В маратона на спокойствието се вмъкна и тази абсолютна тишина, дори гондолата мина под мостчето безшумно, като лястовица, остави ни отново с вехтите фасади и задните стени на старинните къщи. Радиото обаче побърза да се обади, вазата се счупи.

– Днес ли ще я платиш?

– Така смятам.

Ако утре просветне ще отидем на плажа в Лидо, ще ми се да се окъпя в края на април, искам да намокря банския си в Адриатическо море.

Изправихме се и платихме без да погледнем часовниците, ей така, точно когато трябваше да станем и да прекъснем мълчанието. Обгърнах коравото тяло на Ванда, усетих го, почувствах цялата му почтеност. Преминахме през мостчето прегърнати, за първи път минавахме по това мостче, и аз и тя, помислихме си го, но не си го казахме. Когато се извърнахме да видим мястото, където сме мълчали, стопанката стоеше сред четирите кръгли масички. Искях да се съглася с Ванда, можех да спомена нещо хубаво за бюста ѝ, но премълчах.

Лутахме се, все пак намерихме пътя до някаква поща. Тук Ванда попълни телеграма. Текстът съобщаваше, че подателят се намира във Венеция. Тази телеграма трябваше да мине през океана, да бъде прочетена в една легация, в латиноамериканска страна. В легацията работеше мъжът на Ванда, в момента той се грижеше за детето.

14.

– Ти ме измами – заявих спокойно аз.

– Не може да бъде.

– Коварна си, разбирам го с всеки изминат ден.

– Ти си уморен.

Бях пребит от умора, навън горещината торможеше града. Изтрезнях неочаквано, в една от залите на Двореца; направих си сметка, че два дни преди да завърши Венецианската епопея Ванда успя да ме прекара през всички стъргии на дворците, църквите, площадите, очите ми погълнаха може би двеста картини и три пъти повече скулптури – всичко се превърна в красива топка от цветове, форми, реалност и мечти, в един общ спомен, вече не може да се ориентирам кое къде съм

видял. А тя помни всичко, веднага ще каже къде се намира и най-малката икона. С такава памет човек наистина може да си съществува като съвестен изкуствовед.

Седнах на една пейка, Ванда изчезна, върна се след половин час. Торбата тежеше добре.

Пипнах, пръстите ми усетиха бутилката, вече можехме да вървим.

Обичам плажа на Лидо, макар че подобни подредени плажове не са по вкуса ми. Всяка песъчинка тук има какво да разкаже, тя е преживяла какви ли не авантюри, върху нея са лягали хиляди тела, от целия, буквално целия свят. Понякога, след силни бури, морето ще прибере уморените и изживели се песъчинки, но ще измъкне на тяхно място нови, а уморените ще си ги скрие в глъбините, да си починат, да се измият от човешката пот и миризма. Ще дойде време, отново ще ги изхвърли на слънце, като невидели и нечули.

Ванда лежи върху кърпа, дивото ѝ неосъзнато тяло не се вързва ни най-малко с чертожно наредените кабинни, павилиони, заслони. Тя е способна и щастлива, трудно долавям възбудата ѝ от това пътешествие, да не говорим, че под всичко лежи тревогата. Има какво да мисли, мъжът ѝ се интересува защо още се бави в България. Заминала е уж за два месеца, а изтича седмия. Не мога да си представя, че съществува заплахата да се разделим; това няма как да стане, не го виждам. Готов съм на всичко, на женитба, тук се хвърлям изцяло, двамата не оставяме никакви съмнения, нито резерви край себе си.

Днес е четвърти май, остават още два дни, а можем да ги увеличим на пет, но при едно условие – без изкуство, само на плажа и в най-забутаните кътчета. Ще ми се да се отбием и в Триест, имам някаква слабост и към него, но ме мързи да обмисля възможностите. Ние сме се слели със световната разноцветна орда, нахлула по това време във Венеция. Хората наоколо са еуфорични, ние се стараем да изглеждаме спокойни и привидно поне неутрални. Лежа на пясъка и се вслушвам в шумовете, в: то тече кротко, шумотевицата се размазва, изчезва, изчезва и Ванда, изхитрям се, отново успявам да се отдръпна, вече съм сам, всичко е утаено, антилопата заема мястото си, шията ѝ протяга напред към водата, но тялото ѝ се съпротивлява и тегли назад, краката са опънати, в тях трепти напрежението, трябва да бъдат готови да хукнат; назад е извърната и главата; изглежда че антилопите никога не са пили вода както се полага – спокойно, с усещането на вкуса ѝ, с удоволствие, винаги са утолявали само жаждата и са бягали. Така ми се струва, това трябва да личи и в творбата. Дали и Ванда вече не подобява една антилопа на водопой? Колко различно беше с Дора, равно, широко, бих ли казал безинтересно? През нейното царуване работех като хала, а сега – нищо. Обмисляй, обмисляй – Ванда не позволява всичко, не одобрява и антилопата. Виж какво са направили хората – на всяка крачка ми повтаря тя – останало е и ще остане, остани и ти. Нищо няма да остане, отвърщам думите на моя колега живописец, нищо, от никого, поне да се наживеем. Тя мълчи, не дава своя отговор, но мълчанието ѝ такова, сякаш не приема думите ми.

И сякаш наистина е така, какво по-добро от това: живея чудесно, имам пари, известен, аплодиран, крайно много ми е необходимо твърдението на живописеца, че няма защо да се силим – нищо, след нас – нищо. А колко е хубаво все пак, ако можеш истински, има някакъв страшен шемет в това да те споменават след като те няма, да вълнуваш хората и те да разкриват нови черти от тебе, да те разгадават, додешифрират.

– Това е необмислено – прошепна Ванда, но продължава да гледа небето. Извърщам се изненадано към нея, досега поне нито веднъж не се е разминавала с мислите ми. – Скулптура от животни, инфантилизъм, дилетанщина, почти няма здравомислещ майстор, който...

– Не искам да бъда здравомислещ – реагирам неуверено аз. – Време е да полудея, за да сторя нещо като хората.

– Не полудявай – шепти Ванда и гледа небето. – Никой не може да отиде срещу себе си, остана си ти, но като мъдрец, няма защо да полудяваш.

Дълбоко в себе си съм твърдо убеден, че мога да перефразирам материала по мое съновидение, да деформирам внимателно, докато се получи субстанция, трябва гли да предам границата спокойствието и неспокойствието у жертвата, хладнокръвието и вътрешното вълнение на нападателите, безпримерната им кръвожадност, маскирана с красива външност, защото, според мен, леопардите са по-красиви от антилопите.

Обаче за първи път в живота си усетих тогава, там, на пясъка в Лидо, че трябва да се помиря с известността си и званието си, да не се надявам на особен творчески жест, който би хвърлил меценатите срещу мен, а дързновените да викнат: старецът се взриви и се превърна в майстор. Това би могло да се случи наистина, ако бях останал верен на живописиста.

Изправих се и хукнах към водата, скочих направо, заплувах бързо, не позволявах на студа да ме пререже, махах ритмично с ръце и нозе, усещах силата и младостта си, не виждах начин да се предам скоро... Бягам по пясъка, топлината ме завладя бързо, този път лягам на хавлия, задъхан, освежен.

Усещам нещо топло да лази по крака ми, оставям го, то продължава, сгорещеният крак на Ванда ме откъсва от лутането, поражда други мисли, дори трепети.

– Хей!

– Кажй.

– Ние с тебе много пренебрегваме хладната стая на хотела.

– Ще поплувам още веднъж.

– И после ще ми кажеш къде изчезваш от време-навреме, когато сме там, нали?

В София се върнахме привечер. Отведох я с такси у тях, Ванда не можеше да отсъства безразборно, живееше в апартамента на родителите си, те бдяха над нея плътно, бранеха честта на зетя-дипломат. Вече свободен, припах към Бояна. Меденият месец и забравата се бяха стопили, сега се изправях пред ежедневието си, и то какво ежедневие – да отговарям за шейсет и двама души. Как успя да ми ги натресе съдбата? Ето, вместо да се тръшна в леглото, бързам, изпълнен със страхове. Всичко трябва да се развие светкавично – ще освободя таксито, ще хвърля поглед и уверя ли се, че работите са наред, измъквам колата от гаража – обратно към града, към леглото, оная ще ми дрънне всеки момент и ако ме няма...

Таксито отшумя надолу, останах сам, с ключ в ръка, пред вратата на градината. Едната четвърт от луната стоеше високо над Витоша сред свежо тъжносино небо и ярки, силни звезди. Младите листа, целият разкош на обновената природа се чувстваха веднага, песента на птиците ме блъсна рязко. Откдючих, влязох в градината и заключих след себе си. Предпочетох да тръгна през тревата, усещах я как се подгъва, рехавя, разме на с диви цветя и глухарчета. Тъмната вила стоеше

достойно красиво сред елите, тя сякаш ми се стори по-тъмна и по-тиха отколкото предполагах, така че отново ме озари надеждата да я намеря празна, да се почувствувам свободен, като всички хора; не исках да бъда собственик на човеци.

Натиснах сигналния звънец четири пъти, предупреждение че съм аз, отключих и влязох в антрето. От там съгледах слабата светлина на втория етаж. Още не стъпил на стълбището, а горе холът се напълни с хора. Кой знае защо, започнах да се ръкувам и май че постъпих добре, всеки се тикаше напред, искаше да стисне ръката ми. Зад нас остана най-продължителната ни раздяла.

Въведоха ме в общото помещение при телевизора. Екранът беше тъмен, мълчеше. Веднага ми се натрапи в очите нещо необикновено, то приличаше на украса или по-точно... да, боже мой приличаше по-скоро на декор, а – това си беше направо сцена

– Телевизорът се повреди още като заминахте – заговори някой.

– И цели четиринайсет дни без телевизия? – пошегувах се

– Петнайсет.

– Толкова ли изтекоха? – учудих се невинно, като обгърнах с поглед обидените лица край мен.

Мълчаха. Гледахме се. Не знаех какво да отвърна, знаех само, че няма да се прибера навреме, скоро няма да се спи, Ванда ще ме потърси, а това означава и за нея една безсънна нощ. Донесоха ми стол, погледнах часовника и седнах, останалите се изправиха до мен. В настъпилата тишина разбрах, че малко прибързано съм окачествил това, което виждах пред себе си, като сцена, приел съм я по-скоро интуитивно – в дъното на ателие бяха поставени само един дънер, два бели камъка и клонче от цъфнал люляк. Май че долових и уханието му. Запаха птички, ясно звънна поточе – тези хора боравеха добре със записната ми система – а ето че се обади и техният хор, някаква неутрална, бих рекъл наистина абстрактна мелодия. Откъде я бяха взели? Сега ли е композирана, или си я носеха отнякъде? Звуквата илюстрация или въведение прекъсна; отново тишина. Главният герой се втурна към дънера, спря се, извърна се натам откъдето бе влязъл. Очите му гледаха уплашено, дишането му изразяваше умора от тичането. Продължително колебание – дали да спре точно на това място, или да бяга нататък? Отиване, връщане, слушване. Напрежението бавно стихва, лицето става ведро, беглецът се успокоява наистина. И присяда. Птичките запяват отново, поточето щурти. Беглецът се оглежда, измъква от пазвата си нещо, гали го, въображението ми решава че е птичка, после подхвърля птичката във въздуха, щастливо гледа след полета ѝ. Засилва ромона на потока. Беглецът се заглежда във водата, по тялоз му преминава тръпка, мята поглед по посоката от която е влязъл, може би да се успокои изцяло. И започва да се съблича. През цялото време, докато трае събличането, тъй като всяко смъкване на дреха открива нова хармонична част от тялото му хорът звучи мощно, по Вагнеровски. Човекът е гол и не само съвършен, но велик в своята голота. Навежда се, "откъсва" люляковото клонче и тържествено го поднася към носа си. Присяда на дънера, заема позата на мислител, докато пръстите на ръката играят с клончето и като резултат, може би от аромата на цветето, знакът на неговата мъжественост се втвърдява. Така, е минута в пълна тишина, докато започва да се промъква подозрението ни, че ще се случи нещо лошо. Унесен в мислите си, беглецът не чува далечните гласове, но ние ги чуваме. Ето че накрая беглецът долавя шумът на хората, трепва и се изправя. Знакът на неговата

мъжественост омеква, беглецът пристъпва назад. Оглежда се сред нарастващите шумове на записа, навежда се и вдига дрехите си. Инстинктивно ги поставя там, където се чувства най-гол. Виковете на нахлуващата тълпа се усилват и внезапно секват, може би преследвачите са шокирани тъй като преследваният изтървава дрехата си, но бързо я вдига. След тази пауза виковете, които го обсипват, са на живо, издава ги публиката зад гърба ми, присъстващите в "салона" се включват естествено, органично; превръщат се в преследвачи. Какви са били прегрешенията на беглеца, за какви деяния го линчуват, това остава тайна докрай, така и не разбрах нищо по този тъй важен въпрос, а като си помисли човек колко много не ни е нужно това за спектакъла! Броженето у тълпата расте, очите на преследвания се разширяват от уплаха, тази уплаха стои някак неестествено върху лицето на красивия гигант, изглежда че това е важен щрих – Херкулес, но страхът си е страх, там са хората, обвинението, обществото с категоричната си присъда. Някой зад мен замахва. Втори човек замахва. Беглецът вдига ръце и поставя този път дрехите пред лицето си. Разбирам – към него са летели камъни. Тълпата вече ръмжи, всеки се навежда, избира камък и замерва. Линчуваният се мята на всички страни, прикляква, отскача, сгъва се и за първи път чуваме гласът му, някой го е улучил някъде – това е вик на улучен човек. Сега линчуваният захвърля дрехите на земята и бързо ляга зад дънера. Това обаче не му помага – виждаме как тялото му се огъва пластично при всеки удар. Изглежда че атаката не може да се изтрае, линчуваният бързо се изправя и вдига дънера пред главата си. Мигновение на стъписване – тълпата млъква, макар и за кратко време, след това отново викане и камъни. Старая се да разбере някои думи, чувам: "удрете", "куче", "мерете се в главата му", "да го пречукаме". Камъните попадат все по-добре, намират в капризни места по тялото, улученият стене, реве, улучащите ликуват, надават виковете на тържество. И все повече ги обзема лудостта – чудя се какво да гледам: вдъхновената масова игра, или шеметната пластика на замервания, който се брани с ловки отскоци на всички страни, въпреки че реве от божите. Настъпва времето, когато откъм тълпата се носи само едно жужене и камъните летят като градушка. Замерваният извиква силно и захвърля дънера, след което пада върху него. Камъните летят с нестихваща ярост. Вече не чувам стонове, падналият се пържи върху горещата земя, отскача при ударите, но и умира по малко, накрая движенията му стават спорадични, тялото притихва; неподвижност. Смъртта на преследвания кара преследвачите да заработят още по-стръвно с камъните. Хат, хат – чувам зад себе си и виждам уморените им лица. Всеки излива злобата си, а тялото е отдавна мъртво, може би станало на пихтия. Постепенно бесът стихва, публиката-участник се заковава на място, пълна тишина, песен на птици, мрак – някой е загасил светлината.

Поздравявам главния изпълнител, а после и публиката, изричам искрени думи за похвала, нямам основание да се преструвам. Всички са радостни, отдъхват си, изглежда че са чакали с нетърпение тази премиера. На въпроса ми кой е автора на сценария, не можах да отвърнат; запитах кой е режисьорът, отговориха че режисурата е тотална. Добре, вмъкнах се ловко аз, тогава откъде го имате всичко това, откъде го носите? Повдигнаха рамене. Видяли ли сте го някъде? Не. Телевизията? Не. От къде ви е хрумнало? – повишавам глас. Вдигане на рамене, нищо, напразни усилия да хвърля светлина върху загадката.

Нещо ми подсказваше, че Гоген не участвува в представлението. Потърсих го в навалищата; напразно, липсваше. Време беше да се обадя на Ванда. Няма как, налагаше се да го сторя от тук. Запътих се към спалнята на татко, отворих вратата. Предчувствията ми се оказаха верни – Гоген стоеше пред статива, отслабнал, брадясъл, с отнесен от взирание и терзания поглед. Наведе глава, искаше да ми внуши, че съзнава огромната си вина.

Посегнах към телефона:

– Гоген, защо не беше на представлението?

– Необходими са ми бои. Моля ви, донесете ми синьо и жълто.

Върху татковия статив-ветеран стоеше голяма необрамчена картина. Боже мой, дали пък няма да припадна за първи път живота си? Господи, дай ми сили да остана прав, моля те, Господи!...

16.

Голяма мраморна тераса сред скалиста падина. В дъното на терасата се издигат три високи барокови врати. Но накъде водят вратите, щом от тях не започва никаква сграда? Пред трите стъпала, на земята, стои котенце. То гледа към терасата и най-вече към внушителните мраморни парапети. Каменният пейзаж и терасата са притиснати от равна по сила светлина и като помисли човек, ще си каже че е недостатъчна. Стоях пет или десет минути без да помръдна, без да отместя погледа си. Накрая се извърнах към лицето на художника, пропито от каменна, фанатична белота. Нямах как да търся в него, то не отговаряше; изработено бе сякаш от студената минерална сплав на расата. На това лице не можех да разчитам, то се интересуваше само от бои. Самият аз не можех да продумам каквото и да е, нито бях в състояние да понеса повече картината – за цялата тази история се изискваше героизъм, поне отпочинало тяло, а аз се връщах от чужбина, току-що. На излизане от стаята с крайчеца на окото си забелязах другите картини, седем или осем, струпани една до друга върху пода, подпрени косо до стената. Какво ли представляваха те?

Измъкнах колата от гаража, подкарах бавно, нито ми се прибираще в София, нито ми се връщаше във вилата.

За обаждане по телефона не може да става и дума, умората май че се е изпарила, препълнен съм догоре с тъга. Не ми се спи, ако се върна на седемнайстия етаж ще бъде само заради банята – един топъл душ, как ми е необходим в момента! Карам към седемнайстия етаж, но не бързам, защото не знам дали като стигна до асансьора няма да ми хрумне друго. И все пак душът ми е необходим. Застанал под струята, аз се чувствавам по-изолиран от всякога, сребърната преграда на капките с нейния напевен сребърен шум се превръща в щит към посоките, откъдето може да нахлуе всеки. Включително демоните.

Асансьорът ме носи нагоре; отварям врата, затварям врата, отключвам врата, влизам, натискам врата, не вдигам слушалка, телефонът звъни, събличам се, мятam дрехите си по пода, гледам се в огледалото, сравнявам тялото си с херкулесовите пропорции на линчувания, но не ми става мъчно, сега не може да ми стане мъчно за нищо. Банята ме приема, струята е студена, но ще се затопли, само че трябва да внимавам, сега съм безчувствен и като нищо мога да се забравя под горещата вода. Ще бъде доста добре, всъщност, ще ме намерят обварен, готов за консумация.

Внимателно дозирам студената и топлата, пъхам се под душа. Кой ли звъни? Знае се кой. Сякаш съскат гумите на автомобил, така шушне водата, унася; като нищо мога да заспя. Шейсет и двама души; шейсет и един са нищо, самодейци, а един от тях е белязан. Но защо е мраморния парапет, той тежи толкоз много на картината. Сигурно има защо, не си ти този, жалък сръчен скулпторе, да съдиш, не можеш да разбереш всичко! Излизам гол, вървя и мокря килима, оставям следи по паркета. Телефонът звъни. Вдигам слушалката: вървете по дяволите, разбрахте ли? Всички, до една!... Тряскам слушалката. Все пак трябва да се избърша, мокър не мога да вляза в пижамата. Изсушавам се, лягам, гася лампата, започвам да се въртя наляво, надясно, към стената. Няма да стане, отсега разбирам, че е невъзможно. Стъпям на пода, смъквам пижамата, започвам да се обличам. Но защо в тъмното, да ме пита човек? Запалвам, вече мога да се облека лесно, сега не е трудно да събера дрехите си от килима.

Подкарах с четирийсет километра в час към центъра на града. Не бързах, все пак обмислях, дали няма да сторя някоя глупост, и търсех уличките по които можех да се промъкна. Щом влязох в "Цар Шишман" станах по-уверен, дори измислих първото изречение. Кривнах по "Аксаков" и затърсих място за паркиране. Открих единствената възможност, като запрещих една кола, но в два часа след полунощ едва ли можеше да се случи нещо неприятно. Бях идвал някога тук, не помнех сградата, но я познах веднага. Посегнах към задната седалка, обхванах дръжките на сакчето. Бутилките издрънчаха. Сградата е била строена разточително, стълбището се раздаваше нашироко, с мило извит парапет от метал и дърво, дървото – излъскано, а металът – изплетен като в старинна дантела. Живописецът при когото отивах е непрактичен човек, все още не чувствуваше необходимост от удобно жилище, обитаваше мръсен таван, нямаше време нито да го чисти, нито да го обнови, той рисуваше. Когато натиснах звънеца и не чух звук, си казах, че друго не може и да се очаква. На вратата липсваше какъвто и да е надпис, но на мръсната стена някой бе написал с молив доста нервно: "Кога ще дойда и да те намеря, бе, глупако?" Осветлението угасна, но не се втурнах да търся бутон, зачуках по вратата. Бях твърде изненадан, когато чух шум и се показа небръснатото му лице.

– Ти си ме будил няколко пъти, а аз те будя за първи път.

Измисленото изречение!

– Влизай! – рече той.

Вмъкнах се.

– Пил ли си? – прошепнах аз.

– Разбира се – отвърна живописецът.

– Тогава ще ни стигне.

– Защо шептиш?

– Сам ли си?

– Там спи една буболечка, но говори спокойно.

Така и не разбрах на кое място спи буболечката, може би стопанинът на това широко иначе помещение е отделил някакво кътче, да го превърне в място където има легло и може да се спи. Нищо чудно и това да се е случило. Влязохме в най-голямата стая, точно там, където беше статива. В единия от ъглите се оказа масичка, край нея четири столчета. Ъгълът ни отдалечи от всичко, просто се пъхнахме под най-голямата таванска чупка, там художникът щракна няколко пъти щракалката

докато светна слаба светлина. Бяхме откъснати не само от света, но и от картините по стените. От прочутите платна, които познавах, към нас се излъчваха отделни сияния или просто цветове, бяха много платна, стопанинът на това ателие продаваше масово и евтино, но знаеше какво да задържи, а задържаното не можеше да го откупи никой, за нищо на света. Гъсто населените с картини стени се изправяха загадъчно край нас, мъждееха като тайнствени, по-скоро предполагаеми, отколкото действителни съкровища.

– Ледено студени – рече домакинът – от хладилника.

– Имах само две бутилки – рекох аз. – За теб седемстотин и петдесет грама, за мен двеста и петдесет.

– Пих доста вино и няма да ти партнирам добре.

– Въпросът е аз да ти партнирам, имам нужда, не мога да спя, необходимо ми е да будувам и говоря.

– Не го усуквай, можеш да идваш винаги.

– Защо не изплакнеш чашите?

– Мити са.

Карай да върви, нямаха вид на чисти, но вдигнах моята и я подложих, търпението ми се стопяваше. Домакинът не бързаше да налива, макар че първата бутилка вече зееше отворена; домакинът пиеше винаги спокойно и странно – тогава се превръщаше в дете; вършеше детински постъпки, говореше по детски. Нахален когато нахлува при другите, той безропотно приема всеки при себе си, пие бавно и говори по възможно най-наивния начин върху темата рисуване.

Призори, когато бяхме изчерпали думите за трайното и нетрайното, той успя да ми каже старото си мнение, че съм точно толкова талантлив, колкото да се обзаведа и да имам приятен живот. В избледнялата светлина на лампата и засилващата се светлина на северните прозорци, при нас влезе бубулечка малко лице, малки ръчички, малки крачета. Сънливите ѝ очи погледнаха бегло, ръката ѝ понечи да оправи малко нещо косичките, но се отказа. Без да я удостои с особено внимание, както говореше, домакинът предложи чашка на съществото, но то отказа и изчезна към леглото.

– На твоє място бих потънал от срам – продължи домакинът. – Засрами се поне от парите си. Не е за добро, когато имаш всичко. Ами че ти какво си нямаш, кажи!...

Светлината на чистото майско утро придаде чудесна лекота на мрачното ателие, картините сякаш извикаха и дойдоха пред очите ми; един чародеен свят изплува от мрака – небе, дървета, земя, къщи, хора, коне, червени и жълти морета, /понякога простичко сини/, оранжеви дървета, бели лица, черни листа, при мене дойде всичко за което беше толкова говорено. Гледах картините и бавно потъвах в настъпващия отвсякъде непознат този ден страх, такъв страх бях изпитал само там, в спалнята на татко.

Мисленето, формите, багрите, проникновението и цялото внушение на това самостоятелно естетическо сияние, обаче, сивееше пред "Мраморната тераса".

17.

Можеше да се случи и туй чудо – в седем часът сутринта да заспя на волана, да причиня беда по някоя от най-оживените улици. Водката в стомаха не ми създаваше проблеми, триста грама за четири часа не всякога се оказват фатални, но като си

помисля само откога не съм спал, още от Венеция. Паркирах криво-ляво и се добрах до асансьора. Отсега нататък ми трябваше малко, само няколко минути, само да се задържа на крака, май че успях. С едно единствено заспиване до влизането в пижамата. Дявол да го вземе!... Слязох от леглото да изключа телефона.

Събудих се към обед, някой звънеше на входа, сигурно Ванда. Тя имаше ключ, но аз бях спуснал секретното резе. Нито Ванда, нито кой да е на света, можеше да разчита на милостта ми, ситуацията в която се намирах от снощи надминаваше границите на допустимите изненади, тя ме беше изтръгнала от всекидневието, беше ме залюляла, прекъснаха връзките ми със света, някои от сетивата ми направо отказаха да общуват с мен, чувството за отговорност секна – понесен от непозната динамика гледах само едно: да не загубя изцяло способността си да разсъждавам, да се предвардя от някоя глупост.

Къде се дяна мотото на живота ми: не се учудвай на нищ!

Какво означава Ванда? Или пък Дора? А Неди? Колко смешна изглежда сега Венецианската авантюра, заблуждението, че Ванда трябва да остане завинаги при мен! Припомнете си обаче какво става във вилата на татко, не съм забравил и за момент, че шейсет и двамата са факт от възможно най-вероятните факти, но и те, какво са те вече пред появата на шедьовъра? Ами останалите платна? Още не съм ги видял, но мога да подозирам; ръката, създала мраморната тераса, не се шегува.

Ванда, или Дора, а може би Неди, се отказа да звъни, отиде си, отново стана тихо, страхът и трудно обяснимата тъга ме притиснаха повторно. До вчерашния ден за мен все още съществуваше някакво разрешение, надежда за измъкване от ужаса; в края на краищата можех да натоваря хората на микробусчето и да ги върна на планинската полянка, където ми ги бяха подарили. Но сега? Какви обяснения можех да измисля за картините? Да ги унищожа?

18.

В следобедните часове подир събуждането дори не помислих да се обръсна, нямах никакво желание да се преоблека, или пък да се нахраня, липсваше ми апетит. Скитах из хола, мислех, пътешествувах. На терасата не излязох, искрено казано – криех се. От всичко. А имах да върша куп неща, главно покупки свързани с Бояна и трябваше да побързам, знаех добре защо – за да видя картините на дневна светлина. Включих телефона и излязох, но после се върнах, измъкнах на бял свят няколко туби с жълти и сини бои. Преди да ги отнеса нещо ми подсказа, че най-добре бъде ако взема всички опаковки – целите ми холандски запаси. Натоварих ги в багажника и погледнах часовника: имаше време, можех да използвам уличен телефон. Моят човек ме разбра добре, обеща ми да опъне и грундира двайсет платна. Като осигурих моя загадъчен Гоген с платна, пристъпих към останалите покупки – хляб, консерви, зарзавати, главно пресни картофи. Думите, които размених по необходимост с продавачите ме приземиха, усетих че нещо забравено се връща в мен, изтрезнявах. Постепенно се успокоих, наоколо бързаха хора, пред цветарничката имаше опашка, да, някои купуваха цветя, предстоеше им да отиват на рождени дни, може би имаше някакъв имен ден, ами знам ли, животът отстоеше на светлинни години от мен.

Когато се върнах в колата, помислих си, че отдавна не съм ходил на театър, че не съм гледал филм, че не съм сядал в кръчма, а вече ми предстои да прогоня и момичетата. Небръснат, непреоблечен, затворен в карцера на купето, спомних си и за

пъстървите, подскачащи през праговете, през течното слънце. Колко дълго премятаха хората китките преди да си купят репички от щанда на зеленчуковия магазин, пръстите опипваха всяка репичка поотделно, търсеха коравината ѝ. Кофичките с киселото мляко в бакалията биваха оглеждани, купувачите внимаваха да отнесат у дома си само пълни. Тези неща сега ми се сториха естествени и мили, не ги окачествявах като проява на еснафска дребнавост, напротив, почувствувах се ограбен, лишен от възможността да се радвам на пролетта. И за какво съм се оставил да ме тресе тази треска? Имам шейсет и двама души, дадох ми ги, не съм ги откраднал. Едни от тях пеят, други пишат, трети си играят на театър, а някои рисуват. Какво съм виновен аз, че един, и то най-неприятният, според мен, се оказа гений. Ами да си бъде. Тези неща се срещат от време навреме, на сто години се ражда по един и като ми се е паднало, какво да правя, да се гръмна ли? Нищо подобно, ще го храня, ще му нося материали, нека рисува, това са ценности, съкровища, рано или късно ще останат за човечеството. Включих радиото. Ето, има и новини, стават събития. Музика. Това са хубави неща, обикновени, човек не може без тях, нито без репички.

Питомците ми обичаха да се перат. При всяко идване виждах, че на двора съхне пране. Въжетата за тази цел бяха опънати ниско, погледът отвън не можеше да ги забележи. Пренесохме продуктите, подредихме ги, заех се с оправянето на телевизора. Повредата се оказа по-голяма, наредих да го занесат в колата. Всичките ми действия, включително и размяната на думи – всеки искаше да си кажем по нещо – се извършваха така, че аз се приближавах постепенно към татковата спалня. Гоген седеше върху крайчеца на леглото. "Мраморната тераса" все още стоеше в статива, изцяло завършена. Не можех да разбера любуваше ли ѝ се, или вече беше успял да я намрази.

– Може ли?

Посегнах към купчината от загърбените картини.

Взех една, обърнах я към себе си. Затресе ме отново. Погледнах художника. Нищо, уморено спокойно лице, щастливо отпуснати ръце.

– Донесох ти много бои.

Стараех се да остана неподвижен. А ми се щеше да се втурна, да грабна ръцете му. Не знам успях ли или не успях да създам впечатление на не толкова развълнуван човек. Всеки случай, погледът ми трудно се откъсваше от картината.

– Скоро ще имаш двайсет нови платна.

Не се ориентирах лесно в нарисуваното. Май че имаше нещо много познато. Да – татковата вила, погледната откъм дворна полянка. Старата постройка изглеждаше още по-стара, но зато пък приличаше на живо същество, да речем – на човек с тъжни питащи очи, направо сфинкс, заграден от студени червеникави дървета, които по структура и настроение наподобяваха скали. Ето кое ми пречеше да се ориентирам, дърветата. Художникът се бе отдалечил от истината – погледната от това място, къщата се гушеше между грамадни борове. На картината боровите се бяха превърнали в широколистни дървета. Защо? По какви причини моят пансионер предпочиташе широколистните дървета и то голи? Щеше ми се да съзерцавам дълги часове къщата. Докато дърветата се изразяваха изведнъж, къщата правеше впечатление с бърливостта си. Прозорците и стълбището, дървените парпети, вратата, мазилката на стените и особено стрехите, излъчваха непонятно трептене и се

изявяваха като в описание на Пруст. Нарисувана бащина къща ми разказа много повече за детството, прекарано в нея, отколкото истинската, реално обитавана от мен. И защо тази странна благоденствена трева? Тревата се стелеше в цялата средна и долна част на картината, направо лятна, затоплена, дъхвава и денем и нощем, напълно контрастираща със зимната обстановка горе.

– Заменили сте боровите с брястове – забелязах видимо спокойно и продължих, понеже не получих какъвто и да е отговор. Така е по-добре, разбира се, но ви запитах от най-примитивно човешко любопитство, по-скоро да отгатна нещо друго.

Художникът се взираше заедно с мен в картината и се изнадах от това, че съвсем естествено и възпитано се обърнах към него на ви, така както би трябвало да се обръщаме към непознати. Този до мен ми се водеше като роб, беше мой подчинен, а всеки миг бях готов да падна в краката му.

Колко много трева и колко много дървета, а как силно стои между тях къщата-сфинкс – живото същество, заради което не жеш да наречеш картината пейзаж, а портрет. Щях да посегна към следващата творба от купчината, но се досетих че все пак съм господар.

Художникът се наведе напред, в средата стърчеше най-голямата. Зае се да я измъкне внимателно, старанието му ме трогна.

– Защо ги държите така? – запитах. – Накачете ги по стените.

Той вдигна глава, погледна стената пред себе си и измъкна рамката. Преди да я предостави на вниманието ми, върна сфинксът на мястото му.

Защо ми показва точно тази картина? Обича ли си я? Или предпочитанието му я насочва към моята личност? Общо взето – лошо композирани глави със стригани коси. Още от първия момен прозираше предизвикателството на нелишения от самочувствие художник, който може да си позволи известни грубости. По-късно картината заговори другояче, впечатлението от несръчната композиция се изгради от самосебе си. Шестте лица на стриганите глави се възряха в мен и ме накараха да изтръпна. Дълбоко в съзнанието ми се породих идеята за еднаквостта на хората, но и за тяхната подчинена на необясними сили индивидуалност. Затова главите нямаха коси, творецът искаше да ни ги покаже като новобранци-войници и оттам нататък да тръгне по трудните пътеки към психологията на отделната личност.

19.

Всичко нарисувано преди тези осем картини е било унищожено, създателят им го е окачествил като учебно, най-малко трийсет платна са изгорели без остатък в камината. Пипнах праха им, пронизан от страшната мисъл, че през кумина е излетяло съкровище, за което музеите могат само да съжеляват. Кое дава право на този маниак да постъпва така? Кой му е казал, че само неговият вкус е меродавен? Стоях пред оцелелите осем и ми се струваше че след малко ще полудея. Заедно с това, обмислях начина... Все повече се убеждавах, че не бива да ги изнеса наведнъж, но можех ли да издържа? Би следвало да ги наградя и – право в колата.

– Ще ми се да отнеса картините ви у дома – казах аз. Позволете ми да ги погледам насаме. – Той мълчеше, дори не смяташе за уместно да ме пита нещо, например, харесват ли ми. Моето мнение не го интересуваше никак. – Ще им се нагледам и ще ги върна. Смяя ли да поискам това?

– Тук има само една добра – отвърна тихичко той.

– Според вас.

Направи няколко крачки напред, посочи "Мраморната тераса"

– Вземете ги щом можете, само ми донесете платна, много, рисува ми се денонощно.

– Трябва и да почивате.

– Кога ще дойдат платната?

– Но вижте картините си, пълно е с противоречия, всяка отрича другата. А в тези глави пък...

Млъкнах. Картината сякаш ме погледна от своя страна и затвори устата ми. Божичко, каква умела композиционна верига! Шестте глави стояха точно и строго по местата си. Освен това, разговорът ни се подслушваше – зад гърба ни бяха нахлули десетина от момчетата. Знаех какво ще ме питат: ще върна ли утре телевизора.

– Все пак, светът е това! – рече неочаквано художникът.

Обърнах се слисан към него.

– Кое?

– Не мога да го обясня. Нарисувал съм го.

Не им позволих да пипат картините, пренесох ги сам, не приех помощта и на създателя им, досегашните ми наблюдения ме бяха убедили, че и той самият ги съхранява грубо. До асансьора ги отнасях по две, криех ги от погледите на любопитните. На стълбището стоеше дете, не повече от пет години; не знам защо, внезапно обърнах картината към него. То я погледна. Продължавах да я държа пред очите му.

Детето повдигна глава:

– Това котенце е грозно.

– Ти си първият след мен, видял "терасата" – рекох аз. – След време ще се гордееш.

Подредих картините до стената, гледах ги без прекъсване, размествах ги. "Терасата" сякаш не умееше да стои между останалите, нещо ми подсказа, че трябва да я отделя. Осамотих я в спалнята. В майската нощ излизах на балкона да си откъсна, чувствах необходимост да се откъсна от галерията си и се връщах отново при нея. Свалих татковите картини, изчистих стените и колкото повече потъвах в света на моя придворен художник, толкова повече полудявах. Една бутилка се изправи на масичката, но остана неотворена. Телефонът звънеше непрекъснато, не го изключих, стори ми се че имам нужда от него, не ми пречеше, напротив – по едно време ми идеше да грабна слушалката и извикам: Ванда, бързо, ела!

Все пак трябваше да чуя мнението на друг човек, вече не гарантирах за себе си, може би съм полудял наистина. А Оня там, във вилата, си е направо маниак. Реших да изтрия от съзнанието си прозвището Гоген, така лековато го бях приел. Но как да го нарека? Какво ли прави Дора? Защо се отказах тъй лесно от нея. Не Ванда, а Дора ми е необходима в този ярък момент. Тя ми е била винаги необходима, всъщност, това е жената на живота ми, въздухът, кислородното опресняване. Ще погледне картината и тъй като няма професионалните анализаторски схващания на Ванда, ще ми каже простичко, съвсем естествено – лъжа ли се или не. Ще запази и тайната. Разбира се, при всички случаи бях решил да покажа само една от картините, нищо повече, при никакви обстоятелства. Ще кажа че съм я купил от непознат провинциалист за сто и дваайсет лева.

Като дообмислих още някои подробности, набрах номера на Дора, но този път не ми се обади никой. Погледнах часовника. Полунощ. Не може да бъде. Отворих бутилката, затворих я. Набрах номера повторно и зачаках. Сънният глас на бащата ми обясни, че не се е прибрала и че напоследък той най-малко знае какво става с нея. Затворих. Като я няма, няма я, какво да се прави, нейна си работа. На мен ми трябва да покажа някому картината, обаче. Чудех се на кого, в същото време изпокрих седемте и пренесох "Терасата" в хола. Разхождах се насам-натам, отварях, затварях бутилката, съпротивлявах ѝ се. Да не пия можех, но как да заспя? Какво ще стане отсега нататък с мен? Към един часа слязох долу, качих се на колата и отпраших към Аксаков. Този път се ориентирах лесно; изобщо не обръщах внимание на нищо, накрая забравих дори да си послужа със звънеца, заудрях по вратата. Живописецът се подаде светкавично. Лицето му пращеше от яд. Окопих се и се облече набързо, панталонът му зееше. Карах несигурно, рискувах на пресечките, заковах се пред входа на блока, изхвърчахме нагоре, влязохме в хола и оставих нещата да се развиват от самосебе си.

Живописецът забеляза бутилката и седна точно пред нея. Погледна ме, искаше да знае къде са чашите. Донесох ги, тропнах ги до бутилката. Напълних ги. Живописецът вдигна своята. Погледът му падна вяло върху стената, избяга от нея, ръката му повдигна чашата, но погледът сякаш се досети за нещо и се върна повторно върху платното. Той остави чашата на масичката, изправи се и се опъти към картината.

Наблюдавах го известно време отзад, станах и аз, приближих до госта си. Дватама съзерцавахме заедно. Получих усещането, че виждам с неговите очи. Сега творбата ми се стори бледа, стори ми се, че се събуждам от сън. Изведнъж изтрезнях, просто изскочих от кръга на заблудите си. Но моят гост неочаквано падна в краката ми, взе десницата ми и започна да я целува.

Телефонът иззвъня. Лявата ми ръка беше свободна, протегнах към слушалката.

– Какво искаш? – запита Дора.

– Вече нищо – отвърнах колкото може по-меко.

20.

Никой не повярва че съм закупил картината, между събратята плъзна мълвата за експлозия на моя талант. Разкъсал веригите на бизнеса и рутината, аз съм ритнал вратата към живописца, разкъртил съм преградите, и само с първия опит съм застанал с две глави над останалите. Всеки честен човек би скочил срещу тези измислици, хванах се за главата и единственото което можех, бе да отричам. Отричах неуморимо, искрено; в края на краищата бурята щеше да стихне – този който е нарисувал една картина би трябвало да нарисува и втора – нямаше защо да се безпокоя. Важното е, че резултатът затвърди категоричната ми увереност: бях господар на гений. Той ще нарисува поне сто картини и всички ще останат за музеите. От мен се искаше нещо незначително – да депозирам писъмце, в банката ли, не знаех точно къде. В писъмцето щях да резюмирам скромно историята, която ви разказвам.

Ванда намери начин и се промъкна до мен. Целуна ме, наговори ми, че подобен взрив на таланта има власт над всички любови, дори над любов като нашата, че тя ме разбира най-добре. "Мраморната тераса" я поразя, гърлото ѝ пресъхна, бъбреците ѝ

секна, накрая заяви, че се чувства горда заедно е спала с човек Кс мен. Какво можех да отвърна? Мълчах. Какво би трябвало да предприема? Да я съблека.

След премятанятия, тя стихна, превърна се в ранена, изпълзяла сред цветна полянка сърна. Подаде глава изпод чаршафа и почна да съзерцава. Съзерцанието бавно премина в изследване, Ванда кротко се завръщаше в сигурната територия на своите изкуствоведски прерии, там тя бе следотърсач и ловец. Не мога да кажа, че останалото се е изродило в обикновена поза – момичето си замря, както се полага при такива случаи, застина в състояние на легнала гола жена, която, след като си е взела главното, вече мисли за другите неща.

– Рано или късно човекът излиза на една подобна тераса – рече тя и се обърна с лице към леглото, положила едрата си несиметрична брадичка в своите едри длани. Беше чудесна, мисълта имаше стойност на откритие, особено ако се вземе предвид че е направено от жена. – Картината е автобиографична.

– Какво?

– Ами то си е написано.

– Картината е закупена!

– Добре де, закупена, но си я направил автобиографична. Сега си на терасата, сред мраморната белота, личиш си, човек може да те разгледа. Мили, радвам се, че вече не си добрия скулптор, за когото казваха: да де, той е добър. Знаеш ли, че малко се... Срамувах се за теб! Не че не заслужаваше мястото си. Вече може да ти се каже всичко. Сега си гений, не бива да ти пука за миналото. Рисувай! Затрупай ни с картини! Ох, пак няма да замина за Южна Америка.

Мечтаех си за Дора.

Дора беше като вечно присъствие, придружено със скуката си и с трогателните загадки на копнежа, в който има и хитрост, и искреност, една повикана и крайно желана неизбежност.

– Ще я продадеш ли?

Постарах се да бъда тих, обясних на Ванда внимателно, че картината не е моя, че съм скулптор и че ще си остана скулптор за държавни поръчки.

21.

Мансардата на седемнайстия етаж се оживи, хората искаха да видят. Посещавах ме във всичките часове на денонощието, самотата ми се разби на парчета. Живописецът идваше често, прекарваше по един час пред магията и си отиваше. Преди да го изпровода, той казваше: Суетен човек, вместо да рисуваш – посрещанш и показваш.

Но можех ли да върна колегите си? Те не бяха обикновени посетители на изложби, те също се пържеха в тигана на мъченичеството. Между тях имаше и завистливци, но шедьовърът ги превърна в искрени хвалители. В продължение на два месеца – толкова време измина откакто бях измъкнал "Терасата" на въздух – възхшенията се сипеха върху мен и разбрах, че когато те хвалят искрено, то си е наистина искрено, отличава се от хвалбите с които всекидневно заливат редица корифеи у нас, заради някои други показатели. Нощем се въртах в леглото и се питах как живеят тези хора, не знаят ли, че са жалки, толкоз ли не могат да се досетят? Една нощ дойдох до откритието, че корифеите за които става дума, знаят какво

представляват всъщност, но приемат този начин на съществуване без да ги гризе съвестта.

В същата нощ – вѐн се развиваше юлска буря – моята собствена съвест бе впила зѐби в гърлото ми. Не можех да отрека, че непрекъснатите адмирации ми харесваха, вече свиквах с тях, не минаваше ден без да ми отправят похвали. Край мен се създаде атмосфера на приятни усещания. Освен това, докато в мансардата ме обсипваха с ласки, вѐв вилата пансионерите ме боготвореха – всички, без художника, ме смятаха за свой идол и не пропуска случай да ми го докажат. На няколко пъти ми подсказаха, че са готови да умрат, когато пожелаея.

Заедно с настрѐхването на въздуха навѐн, настрѐхваше и моята същност. Че ще се будова до сутринта бях повече от сигурен, това можеше да се изтрае, но как да понеса спазмите в сърцето? Като останалите мъже на тази възраст, вече се боях от внезапната смърт. Станах, излязох на реалната тераса. Топъл вятър ме блѐсна в лицето, той идеше от черния облак срещу мен. Някъде се счупи стъкло на прозорец. Лявата ми ръка изтрѐпваше по правилата, в критичната област ми тежеше – точно, ама точно както съм го чел по здравните колони на списанията. Имаше какво да ме стяга – броят на картините беше нарастнал на дванайсет, те стояха в изпразнения вграден гардероб, скрити от всякакво вѐншно любопитство, заключени с две превъртявания на ключа. Достатъчно е да ги измѐкна; само една да покаже и ще нанесе втория удар. Потърсих пулса си. Облакът се приближаваше бавно, идваше право към терасата ми, натежал от чернота. Продължавах да опипвам пулса си и същевременно се питах какво търся тук, през юли съм бил винаги на планина, а после се спускам към морето; къде отиде моята независимост? Какво търся в София през горещините?

Когато става въпрос за Дора мога да си позволя много неща, а също да я събудя в късните часове на нощта. Този път имах да от помощ, звѐннах ѝ като на самарянка.

Слава богу, случих.

– Какво има пак?

– Вземи такси и ела, струва ми се че ще умра.

– От бурята е – отвѐрна Дора – аз също не се чувствавам както трябва, но след малко ще завали и ще ти мине.

– Болката отива към ръката.

– Вѐобразяваш си.

– Уверявам те.

– Звѐнни на Вѐрза помощ.

– Ела, обичам те.

– Ох, къде ще търся сега такси!...

Дора затвори, но телефонът се обади отново:

– Имаш ли нужда от мен?

– Не ди, защо по това време?

– Не мога да спя.

– И ти ли?

– Някаква буря, нещо ми се вѐрти, помислих си за теб.

– Виж какво, след малко ще завали и ще ти мине.

– Кога ще се обадиш?

– Други ден.

– Дано не забравиш.

Затворих и загледах слушалката. Чисто и просто си го очаквах.

– Ванда, какво има?

– С кого говореше?

– С облака.

– Да бе, какво става, събудих се.

– Ще завали и ще заспиш.

– Ти буден ли си?

– Аз съм стар човек.

Вятърът нахлу, изтрещя гръмотевица, след нея се обади втора.

– Не ме амбицирай.

– Моля?

– Ще дойда само за да ти докажа, че не си стар.

– Разговорът обаче стана обикновен.

– Добре, мили, прав си. Лека нощ.

Дора не ми направи впечатление на човек, който се чувства превъзходно, стори ми се поуяхнала, погледът ѝ излъчваше подозрение, поразил ме и това, че не държеше чак толкоз да се яви в блестящ вид при мен; обикновена лятна рокличка, известна до втръсване.

– Пак ли умираш?

– Мисля, че тази нощ...

Хвана ръката ми, потърси ударите.

– Ти изобщо имаш мек пулс и няма защо да се паникьосваш. Ето, малко забавен, това си ти... Шейсет. Както винаги.

Дора знае всичко за мен, тя е човекът, който ме дридружав през най-важния период от живота ми. Вън продължава да гърми яростно, облакът е довтасъл.

– Градушка! – услушва се Дора. – Това ли е картината?

Вярно че е градушка, озонът лъхва отвън, изненадвам се, че Дора не ми казва нищо с тялото си, за мен тя е свършена като източник на сексуална забрава. Жива и реална, присъстваща тук в хола, моята гостенка се оказва бледо отражение на копнежа, просто съжалявам, че съм я повикал.

– Картината ти крещи от величие, изглежда че наистина си велик, а аз не го бях усетила. Каж ми, как да вярвам вече на себе си, какво самочувствие мога да имам, за мен ти беше само занаятчия, човекът на когото страшно върви. Разбери, ти си късметлия, ти ей сега можеш да получиш огромно наследство, колосален подарък, нещо необикновено. Разбери бе, ти си щастливец. Продължаваш ли да рисуваш?

– Тази картина, така както я гледаш, не е нарисувана от мен.

– Да де, знам – непознат млад художник. Рисувай, глупако, ти си величие! Какво става със сърцето ти?

– Боли ме.

– Добре де, умри! Готова съм да умра три пъти ако оставя това след себе си.

– Тази картина не е нарисувана от мен.

– Слаб скулптор, но силен живописец!

– Дори слаб?

– Беше публична тайна. Сега я изричат на глас, защото имаш това. – Тя посочи стената, а аз усетих как сърцето ме стегна като за последен път и полегнах, но тя не

разбра това, загледана в "Терасата". – Ти си страшен бе, човек, откъде се пръкна такъв?...

Таблетката пари под езика ми, никакъв ефект, болката си стои там, като облакът. Градушката се сипе, въздухът вън свисти от триенето на ледените топчета. Поглеждам часовника – три и нещо, часът на демоните и архангелмихаиловците, Още малко и ще проговоря, имам чувството, че след минута ще разкажа на нея, към която нямам повече сексуално влечение, но която заради ме се превърна в самотник, че в гардероба се крие малък подарък, като благодарност за добротата и предаността. Да го вземе и отнесе където си ще. От друга страна, повтарям си, че всички мъже сме паникьори, вече вали, може би ще ми олекне неочаквано и няма да умра като бездарен скулптор, те няма да открият художника, който рисува във вилата и занаят ще имам възможност да изработя нещата както подобава. Значи така са мислили за мен?

Дора присяда, отново взима ръката ми, брои ударите, по лицето ѝ разбирам, че няма изменение, проверявала ме е стотици пъти досега.

– Не съжалявам че съм дошла, мога до сутринта да стоя и гледам това боязливо същество, то не смее да се качи по стълбището, там е мрамор, там то няма да се чувства добре.

– Това е котенце.

– Нищо подобно!

Извърнах глава към стената, за да се уверя, че съществото не е котенце, да бъде поразен от безспорната поливалентност картината.

22.

Целият този ден микробусчето се държа безупречно. Оставаше му да превъзмогне още няколко километра. Предстоеше да свърши последния рейс за днес; щях да обърна мъчителна страница от живота си. Фаровете осветяваха завоите, които се редяха един след друг, извеждаха ме все по-нагоре и аз все повече очаквах неочакваното. Какво можеше да се окаже то? Всичко, от всякакъв характер. Възможно ли е да свърши толкоз гладко? Стори ми се, че става нещо необикновено. Спрях. Загасих фаровете. Нищо, долу се блъскаше водопадът. В настъпилата тъмнина лумна звездната папlach. На това място Дора би казала: Виж ги как са се наредили, само за теб, засипват те с благополучие. Върнах се при волана и потеглих.

Предчувствията не ме излъгаха – оказа се, че робите ми ме чакат не на полянката, а на пътя. Бяха се наредили от двете страни, сред папратите. Спрях и отворих вратата. Кълбото от хора в микробусчето дори не се раздвижи. Хайде, подканих ги тихичко, слизайте. Не им се слизаше, вече сигурно знаеха замисъла ми, или поне го предугаждаха. На всичко отгоре заприиждха и останалите, наобикаляха колата. Все още убеден в тяхна преданост към мен, аз не се страхувах, но точно в този момент ме обхвана мисълта за някакъв обрат. Разберете, повиших гласа си, трябва да излезете, трябва да направим нещо ново, да поиграем на открито. Седнах зад волана, чаках. Единайсеторката също чакаше. Вратата зееше, двигателят работеше тихичко, шурците го надвикваха. Наоколо по всички посоки блуждаеха светулки – превъзходна свежа нощ с равнодушни шумове и светлинни. В пропастта подскачаха пъстърви. Лъжех, че ни предстоят забавления на открито. Единайсетте изглежда се разколебаваха, но не от моите лъжи, а от чувството за солидарност,

колегите им чакаха вън. Най-напред напусна колата оня, който бе изпълнил роля на линчувания от представлението...

Избягах по много подъл начин, на заден ход. Робите стояха на пътя и гледаха как се отдалечавам, подпрени здраво от светлините на фаровете. Офейках благодарение на равния терен, на правото шосе, на възможността да направя бърза маневра и да хукна напред. Най-после бях свободен, уморен, превъртял шестстотин километра от сутринта. Фолксвагенът се спускаше леко, но рисковано. Ето защо, предпочетох да отбия встрани, да загася двигателя и да клюмна върху волана. Потънах в моя изпробван през годините, направо изтрениран сън.

Събудих се точно след петнайсет минути. Бързо налучках координатите на действителността, подкарах и заплаках.

23.

Домързя ме да вкарам микробусчето в гаража, или пък нямах търпение. Не мога да кажа, че ми се спеше. Изкачвайки се по стълбището погледнах часовника – точно, ама точно полунощ. Време е да спите, казах твърде спокойно за състоянието в което намирах, полунощ е, а трябваше да бъдете в леглото поне от единайсет. Той ме погледна. Декадентският начин на работа почти всякога се оказва неефикасен, продължих аз, ако искате да постигнете големите резултати, поне отчасти се вслушайте в мен Той тръгна. Чакайте. Спря. Обясних му, че отсега нататък няма защо да слиза в общата спалня, вече му е предоставена спалнята на баща ми, където и без това се е настанил да работи. Драстично дръпнах черната хартия от прозореца, после го отворих, хладният летен въздух полъхна галъвно с две нощни пеперуди, едната тях изпърха по лицето ми; в градината изстена дърво, може би се пукна от старост или от сладост че живее. Отворих куфара, издърпах от него чаршафите и застелих леглото, скъсах придружителния етикет на новата пижама, тикнах я в ръцете му. Отсега нататък самоназовалият се Гоген щеше да има нова самообръсначка, подновени тоалетни принадлежности, реномиран сапун, няколко чифта бельо, обуца, ризи, три пуловера и две якета. По желание можеше да остави брадата си, или да я махне, зависи как ще му хареса. Докато той се радваше на подаръците, аз приготвих кафета. Двамата седнахме в кухнята. Пиехме все тъй мълчаливо, по пижами. На мен кафето не можеше да ми попречи на съня, в неговата чаша имаше цикория. Много скоро върнах художника в стаята му, накарах го да си легне, просто като малко дете, загасих лампата и останах сам срещу цялата безмълвна вила.

Нещо ме притисна около сърцето, нещо ме заболя, наведох се към дланите си и този път заплаках на глас. Обходих общото спално помещение, огледах всяка постеля поотделно и продължг да плача. Стараех се да си припомня, поне горе-долу, кой от робите къде е спал. Всичко бе подредено, чисто, тънко и скромно, мило, с обич, с безрезервна и огромна преданост към мен.

Легнах си в моята стая. Мислите ми веднага литнаха към планината. Какво ли правят момчетата там? Всъщност, променено ли е нещо? Вяха горе и си останаха горе. С един по-малко. Голяма работа – какво е един човек пред цели шейсет и един човека? Нищо. А тъкмо заради него историята се разви по такъв начин заради този един бяха пожертвувани останалите. Как може един единствен човек да важи повече

от всички? Погледнато справедливо, може би, Гоген бе с най-невзрачната външност между тях,

Напоследък рисуваше трудно, тежко. Настроенията прилепваха твърдо върху платното, но всяка нова картина се оформяше бавно, узряваше през терзания и може би самобичуване. Никога няма забравя какво се случи преди четири дни: Тогава той поиска специален разговор с мен, отделихме се от другите и ми бе тавен въпроса да върна всички картини.

Бях чул добре какво ми се каза, но не отговорих и напуснах стаята. Художникът обаче ме последва:

– Много ви моля, искам да ме разберете.

– Не, не ви разбрах.

– Крайно необходимо е да донесете обратно картините, които ми взехте.

– Не мога – рекох – искам да ги гледам.

– Моля ви.

– Аз им се радвам.

– Всички са лекомислени. Ще ви нарисувам нови. Ония не заслужават внимание.

– И "Терасата" ли?

– Всичко е стремеж към външна изява.

– Оставете да реша сам.

– Вие също се стремите към самопоказването.

24.

Той рисуваше в недоспиване, в глад, лицето му се покриваше брада. Рисуваше мен, по-скоро, изгаряше в създаването на мой портрет. Обхванат от магията, дори не мислех да пропусна нещо. Гладувах заедно с него, недоспивах, не се бръснях, не мислех за преобличане – присъствах там, вътре, до него. Не ми обръщаше внимание, не ме забелязваше, все едно че ме нямаше. Два пъти го питах не трябва ли да му позирам, двата пъти махна с ръка. Помнеше ме, той ме помнеше така, както аз не се помнех. Но с какъв дълбока жестокост избягваше очакваната прилика, боже мой! Целият процес се развиваше бавно, отегчително и всъщност интересно до умиране. През ум не ми минаваше да отскоча до София, не ми се отиваше дори до бакалията. Искрено казано – забравих да ям, аз присъствах, творях с ръката му, изгарях с горенето му. Външният свят заплашваше да ме изненада всеки момент, някой можеше да ме потърси за нещо; въоръжих се с нож – нямаше начин промъкналият се да се измъкне невинно обратно, никой не биваше да ни смущава. Никой нямаше право да види как всеки ден се рисувам, четка по четка, как се наслоявам сред една атмосфера, наподобяваща повече пъкъл, отколкото живот. Колко малко приличам на се си и колко много на този, който искам да бъда!...

Една сутрин предусетих, че може да се случи нежелателното. Влязох навреме, тъкмо като посягаше да разкъса платното. Хванах ръцете му и го изгласках навън.

– Не така! – изревах аз. – Само не така!

Стиснах китката и се помъчих да извия десницата му. Не успях, разбира се, но ми направи впечатление, че силата му не е и чак толкоз голяма. И двамата бяхме изнемощели, но докато аз все пак гризвах по някоя коричка, той се хранеше само от изпаренията на боите.

– Хайде!

Мълчеше.

– Тръгваме!

Пуснах ръцете му, повлякох го по стълбището, слязохме прз колата. Вмъкнах го вътре и запалих.

За него излизането от вилата беше събитие. Седеше на мястото си и наблюдаваше света. Какво съдържаше въпросния свят? Минахме край бай Боре. Вай Боре крачеше, понесъл острата коса към ливадата. В незастроения парцел бай Мите пасеше неизбежните те си осем овце. Две деца се дебнеха през една телена ограда. Заковах на място – премина куче. Кривнахме в Панорамния път, там се разминахме с няколко коли и завръщащи се от бакалията жени. Излязохме на магистралата. Без да се двоумя, свих към Витоша.

Скитахме из поляните, скачахме от морена на морена, мокрехме се в потоците, препичахме голите си гърбове на слънцето, състезавахме се на дълъг скок, висяхме като парцали по клоните. Накрая, като се убедих че е уморен добре, без да му мисля много, вкарах го в ресторанта на Копитото. Брадясали, с измачкани дрехи, седнахме на централна маса. Сервитьорът се приближи, лицето му пламтеше от лошо прикрита закана, той заяви категорично, че единственото което може да ни сервира, е медалион с гъби. Погледнах го внимателно, малко са сервитьорите, които не ме познават – този се оказа много хищен, личеше си намерение му да ни прогони. Без да говоря излишни думи, измъкнах буцата от джоба си, отделих банкнота от двайсет лева, подадох му я и го помолих да отскочи до павилиона отвън.

– И какво?

– Там продават консерви, но купете и гроздова. Остатъкът задръжте за себе си.

Сервитьорът бе от ония разглезени простаци, които всеки момент можеха да започнат бой, той се обърна към колегите си, побързах да му изясня, че ако ги вика да се бием, ние сме готови.

– Ще се бием ли? – обърнах се към приятеля си.

Но приятелят ме предаде, той не обърна изобщо внимание на еуфоричното ми счепкване, за него тук сякаш нищо нямаше значение.

Сервитьорът долови на свой ред необяснимата реакция на моя спътник. Може би тъкмо това го стресна, той остави банкнотата на покривката и се върна към келнерската група. Там се завърза разговор, но нямах намерение да се вслушвам, наблюдавах спътника си.

– Ще я нарисувам отново – рече тихо той.

– Коя?

– Трябва да се заема пак, тя заслужава по-добра участ.

Сервитьорът, който се приближи сега, ми направи впечатление ние с възрастта си и с лекьосаната яка на сакото си. Назова ме по име, поклони се и ми подаде описанието на менюто. Оставих листа на масата и поръчах медалиони, салата, кока-кола. В мо та чаша с кока-кола да има сто грама водка. Преди да си тръгне му казах: Знаете ли какво? Какво? Светът е страшен за тези, които нямат пари. А, то си е известно, съгласи се старият сервитьор, по всяка вероятност пенсионер, дошъл да смени младите, отлетели по това време към морето.

Какво ли е еега на морето? На морето сега е един ужас, помислих си аз.

– Искате ли да ви заведа на море?

– Отне ми толкоз малко време, погледнах несериозно на нея.

– За терасата ли говорим?

– Ще я нарисувам отново, нещо ме кара да я направя съвършена.

– Какво значи съвършена?

– Да ме измъчи повече, боите да имат друга плътност – както работя сега портрета ви.

– Това са две различни теми.

– Не знам – той се замисли – не ми се вярва, струва ми се че всеки създател има единствена тема.

– Създател?

Донесоха колите. Старият келнер се беше постарал, личеше си, че в чашите има нещо много студено. Пипнах моята и се уверих. Той взе чашата си и изпи съдържанието ѝ. Погледнах към стареца, кимна ми в далечината. Не точно това ми се пиеше сега, или не по този начин, но нямах друг избор, пък и не ми се стори лошо – водката се чувствуваше добре в студената течност за момент като този – към два часа следобед, в средата на лятото, на хиляда и незнам колко си метра над морското равнище, високо над София. На масата ни този път кацнаха две коли в бутилки, "създателят" вече имаше възможност да си налива сам. Той го стори по детски, сипа си бавно, като наблюдаваше струята.

– Нямам намерение да премълчавам докрай онова, за което мислим и двамата.

– Подхванах и почаках, но не добих впечатление, че някой на масата се готви да ми потвърди с глас или с жест. Затова изпих водката си и продължих: – Откарах ги горе всички, оставих ги на същата поляна. Помните къде, там ви на мерих, там някой ви подари, всичките, на мен. Но съгласете се, че шейсет и двама души са едно твърде голямо число, изникнаха сериозни трудности. И пак щях да се справя, може би, ако не беше се явил този така неочакван проблем... Всичко щеше да бъде далеч по-лесно, ако вие не започнахте да рисувате. Когато съзнах, че сте именно "създател", а не художник, започнах да се измъчвам от колебания, трябваше да взема незабавно решение, отлагах постепенно, защото ми бяхте много мили. Представете си, какво означава да укриваш шейсет и двама души у дома си? Вие нямате какъвто и да е документ, не знаете нищо за себе си, мълчите за произхода си. Кажете тогава, какво да правя с милицията? Сега е друго, вече се грижа за един.

Започнах да се храня в очакване да чуя нещо. Медалионите не се оказаха на висота, не бяха и лоши обаче, но им липсваше сочност, изглежда че месото не бе качествено. Лапах бързо, не ме интересуваше гледа ли ме някой, чувствах непоносим глад. Десет ли бяха или двайсет дните, в които гладувахме? Нямах си представа; изтриха се и координатите на времето. Влязъл веднъж в стереотипа на истинските творци, приравних се поне в това отношение към тях.

– Не вярвам да довърша скоро портрета ви – рече Създателят като се хранеше спокойно – ще се измъча много, може би години!

– Какво?

– От друга страна, нещо ме хвърля повторно към "Терасата". А си викам: довърши портрета, изкажи се, после захвани "терасата". Задъхвам се, но как да се изкажа? Не мога и не мога да го нарисувам бързо. Мислите ли, че е лесно да внушиш идеята за това, какво сме всъщност и какво бихме желали да бъдем? Да изразите трагедията на една личност, принудена да твори, като знае добре, че не е никакъв

творец, само безумно копнее да бъде творец, да остави нещо след себе си. Защото, какво е човекът?

Понеже Създателят замълча и се увлече от приборите си, казах:

– Какво е човекът?

– Не е тайна копнежът му да остане след като умре. Вашата лична трагедия е, че искате.

– Какво искам?

– Трагичното при вас е, че се занимавате с изкуство.

Тъкмо тези неща не бива да ми се казват, този самозванец можеше и да ги премълчи, нямах нужда от прямотата му.

– Вие, обаче, мълчахте деликатно през първата част на разговора. Нима не ви гризе съвестта, за дето другарите ви са запокитени в неизвестността, а вие се ширите из цялата вила?

– Така пожелахте вие.

– Но си мълчите.

– Ние сме ваша собственост.

– Тогава тръгваме!

– Накъде?

– Ще ви оставя при тях.

– Вие сте непоносим човек!

– Аз?

– Ужасен сте!

– Чувате ли се? Аз съм...

– Истинският господар би могъл да преглътне някои горчивини. По този начин не ми позволявате да се разприказвам. Нали трябва да разговаряме?

– Вие дори не трепнахте за съдбата на останалите!

– Никой не ме интересува, аз рисувам! Трябва да рисувам!

– Да създавате, нали?

– Какво искате от мен?

– Вие сте звяр!

Наблюдавах ли ни? Сигурно. Крещяхме и сигурно приковавахме вниманието на посетителите, да не говорим за сервитьорите. Махнах на стария човек, поръчах му сирене, помислих малко, помолих за още водка. Разбира се, съзнавах че става опасно, отпаднал от глада, алкохолът ме хващаше здраво. Какви ли щях да ги забъркам нататък? Но копнеех да се разтоваря. Колкото може – повече.

25.

Чувствувах го близо до себе си, усещах дъха му. В тясната кабина на асансьора ми прилоша, но изкачването свърши скоро. Сега пък ми се опъна ключа – отказваше да влезе в бравата. Слава богу, вратата се отвори сама. Ванда не спада към хората, които могат да гледат уплашено, но аз и Създателя в него момент едва ли щяхме да очароваме някого. Че съм пиан, разбираше се на секундата, но защо бях брадясал и мръсен? Ами другият? Той ме прикрепяше да не се срутят и го правеше с лекота, и все пак, защо гледа трезво, когато е по-големият бараба от двамата? Ванда се включи в пренасянето, домъкнаха ме до канапето.

– Но как шофира, а? – бърбеше тя. – В подобно състояние е безпогрешен!...

Създателят мълчеше.

– Кой е този интересен тип? – обърна се Ванда към мен. – Това не е обикновен човек... Кажете, кой сте вие? Защо мълчите? Приличате на бог!

Ето каква е всъщност работата, Ванда го изрази изведнъж простичко. Колкото и да бях пиян, обаче, вече усещах нависнала опасност.

– Върви си! – прошепнах.

Ванда ме погледна: – На мен ли говориш?'

– Излез от тук.

– Аз ли?

– Иди си.

– Ти ме гониш?

– Махни се незабавно.

– Ооо, мили, разбира се, ще се махна! Ей сега ще се махна и ще те оставя на мира, след като за петнайсет дни си изкарах акъла да гадая къде можеш да потънеш. Тайно се надявах, че рисуваш и никак не си представях, че можеш да скитаеш с този Христос или Мохамед.!

– Тръгни си.

– Дойдох да ти почистя и да ти оставя бележка – не само тръгвам, а заминавам.

– Замини.

– И вече няма да ме видиш.

– Махай се.

– Ще се махна, нищожество! Но преди това ще те пребия, заслужаваш да ти смачкам пияната старческа глава.

Тя изрече тези думи с прекъсвания, в интервалите, докато нанесе няколко силни и слаби удара по лицето. Един от тях попадна добре в носа ми и по-късно, след като си беше отишла, усетих мократа риза на гърдите си. Докато ме биеше, аз я наблюдавах внимателно, виждах как се събужда притаения у нея простак, този, който изразява гнева си по махленски начин; виждах как любовта по необясним път се превръща в омраза, виждах сълзите ѝ и в онези светкавични секунди с дължината на векове, разбирах, че жената е същото неразгадаемо същество, както и мъжа. Това ли е човекът, умеещ да пише статии за изкуството? Сега той удря с гняв лицето на любимия си. Знаеше ли тя или не знаеше, че няма да отвърна с удар?

Вратата се трясна, настъпи тишина. От какво ли е мокра ризата ми? Пипнах я – кръв. Лежах на канапето, не заради туй, че ме бяха пребили, а от преиването. Подчертавам – триста грама водка са нищо, но след тези петнайсет дни прекарани в глад и рисуване...

– Имаше честта да присъствуваш на най-голямото ми падение – казах с яд. – Вече не мога да ти бъда господар.

Създателят се любуваше на своята картина. "Мраморната тераса" блестеше с магическата си прелест, самотна сред самотата на огромната стена. Да, тя беше такава картина, не заслужаваше да стои сред други, не можеше да понесе присъствието им. Взирах се в нея сякаш я виждах за първи път, привлечен най-вече от тайнственото присъствие на трите барокови врати.

– Слушай, ти, който се нарече Създател, ще ми кажеш ли поне къде си виждал тези врати?

– Картината можеше да стане добра – отвърна той.

На вратата се звънна, Ванда се връщаше, за да каже нещо много обидно и да хвърли ключа в лицето ми. Трябваше да ѝ позволя това, заслужавах си го на прощаване. На Създателя сигурно му беше особено удобно да поема задълженията си на роб в момент като този и тръгна да отвори. Хора сме; изведнъж ми хрумна, че у него може би звънна мъжката струна, нищо чудно Ванда да му е взеума с дивацината си. Представих си каква каша може да се забърка. Хрумна ми още, че Ванда може да се върне заради него, като нищо – тези неща се случват при среща между две изключители личности.

Създателят въведе в хола пишно младо животинче. Първото впечатление, което предизвика то у мен, че е голо, разбира се, се опроверга. Оказа се, че потръпващата му кафява плът все пак е обуздана от сбруята на тънка памучна фланелка без ръкави.

– Тук е пълно с хора, а по телефона не се обажда никой! А, ранен ли си?

– На море ли беше?

– Вие... сте се заключили и се биете!...

– Да, Неди, разчистваме сметки. – Станах, нямаше как. Запътих се към нея. Трябваше да прекъсна потока на мислите ѝ, да потисна предполагаемото, нещо, което може би се зараждаше в мъжката семенна торбичка на Създателя. – Хайде, мила.

– Дойдох да се окъпя. У нас има повреда.

– Хайде, хайде.

Рамото ѝ се оказа топло, сухо – с крайчеца на пръстите просто усетих живота на всяка поричка, на гладката кожа, която обгръща нещото, срещано по улица. Раковски, готово да ви вну колко хубаво е да бъдеш актьор, дори в най-отдалечения окръжен град на България. Момичето си отиде кротко, но преди да си излезе, поиска да отнесе колкото може повече от непознатия мъж, то нямаше време да мисли сега за какво ли сме се сбили, защо сме така мръсни и брадясали, Неди си отиваше омагьосана от леда и излъчването на оставащото до мен божество.

– Има още една – казах, като се върнах в хола. – Остава да ми отнемеш и нея, да ме превърнеш в последен бедняк. – Наблюдаваше картината си. – Ще се окъпя пръв, понеже съм ранен. Ти спиш в хола, на това канапе.

Нямах време да разточителствувам със струята, спеше ми се, като нищо можех да рухна и да се удавя.

26.

Събуди ме грохотът на магистралата. Изгънелият ми сутрешен сън бе разкъсан от движение на кранове и панеловози. За кратко време се ориентирах: не ношувах във вилата, а на седемнайсетия етаж. Започваше истински летен ден. Лежах гол, само под чаршав, леко запотен. Преди да стана трябваше да направя някаква равносметка и да обмисля ходовете си. Най-напред, не можех да не се наругая – лекомислието ми бе надхвърлило някои допустими граници. Кой дявол ме биеше по главата да докарам Създателя тук? Мястото на Създателя е само във вилата, да произвежда, а аз да предприемам останалото. Какво имах да предприемам? Нещо много просто: бандитизъм. А този бандитизъм не се състоеше само в отнемането на картините му.

Ванда и Нели бяха видели моя спътник. И не само това – до колкото разбирам от женски погледи, те го бяха отнесли със себе си. Вече съществуваха двама души, които знаеха за присъствието на човек с божествен произход около мен. Това че Ванда се пръждоса към Южна Америка не ме утешава особено, тя не изчезва

завинаги, а начинът по който ме наби доказа колко жестоко ме обича. Неди е малко по-страничен човек, но склонността ѝ да се вре по снобски начин между хората на изкуството един ден като нищо може да я изправи на пътя ми. Освен това, тя непрекъснато ме търси; проявява слабост към личността ми, към колата, вилата, мансардата, защото туй обещава раздвижено съществуване, скитане. Да оставим настрана, че ѝ харесвам; защо да не предположим, че си пада малко нещо геронтоманка.

Обаче ако Ванда и Неди бяха поразени от външността на създателя – това не можа да убегне от вниманието ми – какво да предположа за него? Той успя да остане непроницаем, но до някъде. Стори ми се, че в някои точки се издаде. Повторна среща межд тях? Никога.

Само във вилата, Създателю! Рисувай, произвеждай!

– Става късно – рече той, след като влезе без да почука.

– За къде става късно бе, човек? – Надигнах се и закрих голотата си с чаршафа.

– Защо не спиш?

– Искам да ме заведете там.

– Ти снощи изкъпа ли се?

– Да, и спях добре, но ви моля да побързаме.

– Рисува ти се, така ли?

– Тази нощ ми станаха ясни още неща.

– Тази нощ?

Скочих с чаршафа, втурнах се в хола. Подозрението ми се потвърди – стената беше празна. Но това е нищо – на пода лежаха голите рамки на всички донесени от вилата картини. Казвам го – платната ги нямаше в рамките. Открих ги в един от ъглите на хола. Приблжих се. Наведох се. Всички платна бяха разкъсани, Една от вратите на вградения гардероб зееше – ключалката висеше измъкната от гнездото ѝ.

Нямах сили да беснея, сърцето ми плачеше, пък накрая заплакаха и очите ми.

– Човече, кажи, защо?

– Сега зная как се рисува. Моля ви.

– Да вървим, викаш.

– Ако днес не хвана четката, ще полудея.

– Не ти, аз ще полудея! – Не ми се обличаше, не ми се ходеше никъде, единственото което можех, бе да го мразя. Седнах, замълчах... Станах, щеше ми се да извърша жестокост. Тръгнах към него. – Гадино, кой ти позволи?

Нападнах го с пълен замах и с цялата тежест на тялото си Ударих го точно където трябваше, Създателят подви нозе и рухна върху килима. Наведох се и продължих да удрям, убивах го, убивах човек без име и дом. Умираще човек, който дори не мислеше да се съпротивлява, сякаш се радваше че умира от моята ръка. Уморих се от бой, поизтрезнях. Надигнах се, задишах дълбоко. Пред мен се беше простнал хубав мъжки екземпляр с красиво светло лице и руса коса. Бог. Един мъртъв Леонардо. Но какво да го правя като е твърдоглав?

Запътих се към кухнята, включих котлона. Да не забравя, че съм включил котлона, казах си и се върнах в хола. Създателят лежеше по същия начин. Намерих джезвето, налях вода и го поставих върху котлона. Върнах се повторно в хола – Създателят продължаваше да лежи върху килима. Чак сега се уверих, че е наистина мъртъв, но защо, не можех да си обясня. Потърсих кафето – ужас, няма. Бурканът

беше празен. Нахлузих панталон, обух се и облякох вмирисаната си риза. Да не забравя, че върху котлона има джезве с вода, казах си аз и започнах да си го повтарям. Слизях и си го напомнях, тръгнах по тротоара и си го напомнях, влязох в супермаркета и си го напомнях, дори го казах на касиерката. На връщане си го повтарях из целия път, дори го разказах, на един блед и синкав старец с бял костюм и бяла шапка.

– Оставих джезвето върху котлона – обясних му аз – и слязох да купя кафе, понеже се е свършило. Сега трябва да си напомням за това, иначе водата ще изври, джезвето ще се стопи, накрая ще изгори и котлона.

– Трябва да внимаваме – отвърна колегиално синкавият старец. – на мен ми се е случвало.

Мъртвецът си беше мъртъв, по този въпрос не можеше да се спори. Водата вреше на дъното. Наложих се да долея. Приготвих гъсто кафе. Взех горещата чаша в ръката си и като се подвоумих къде да седна, предпочетох канапето. От канапето се откриваше най-добре цялата празна стена, виждаше се гвоздеят, на който снощи е висяла "Мраморната тераса". Споменът за картината ми стори по-хубав от самата картина. Ами другите? Сега всички картини ми се струваха по-ценни от целия Лувър. Ето ги там, лежат в ъгъла, акуратно разкъсани – дори обединените сили на цялото човечество не могат да ги възстановят. Изгърмя огромен пътнически самолет, извърнах се и го видях да преминава. Кой му е дал право на него да лети над града? Нали си има коридор? Може би е повреден, помислих си аз, ей сега ще се забие в центъра на София, изтичах с чашата на терасата. Самолетът се спускаше спокойно по посоката на летището. Всичко беше спокойно, в горещия ден по пътищата лазеха автомобили, навсякъде въздухът гореше, само Витоша стоеше в безкрая, хладна, синкаво-зеленикава. На терасата имаше шезлонг, масичка, няколко описания. Върху масичката, в широка плитка чиния, лежаха два посърнали резена от диня. Какво търсеше тази диня тук? Да, бе – Ванда, вчера, докато ме е чакала. Там е лягната кушетка. На терасата има всички условия за приятен живот, за това е създадена тя от архитекта. Но кога се задържам аз тук, ще ми остане ли време да прекарам поне един час сред тези удобни предмети? За какво съм блъскал, за чий дявол съм създал толкова фалшиви произведения, та съм пренебрегнал замисъл като газелата с леопардите? Нали за този дом, за тази удобна тераса с изглед към планината? Защо не стоя на терасата, защо съм брадясьл, а ръцете ми треперят от умора? Да се умъртви един човек е наистина уморително, налага се да удриш дълго, да упорстваш.

Няма ги. Не остана нито една. Аз съм свободен.

Ах, как завиждам на обикновените хора, които работят по осем часа на ден. Копнея за живот в рамка, за стереотипи. Знаеш какво си, знаеш си мястото и възможностите. А сега? Посредствеността е бедствие. Посредствен чиновник, посредствен работник... посредствен художник? Рано или късно, човек излиза на една гладка платформа, сам, петно върху терасата, пред погледа на света.

Вън е невъзможно да се живее, топлият въздух пари лицето. Поглеждам спаружените резени от динята и се промъквам към кухнята, при хладилника.

На един дъх изпих цяла кока-кола, отворих втора бутилка и напълних чашата си. С пълна чаша в ръка се запътих към канапето. Едва като седнах, забелязах, че мъртвият се е извърнал по лице. Приклегнах, вдигнах главата му и поднесих

студеното искрящо питие към сухите му устни. Бавно, постепенно и все пак без прекъсване, Създателят изпи всичко.

Целия ден вървах из мансардата, мълчах, просто усещах как расте брадата ми. Неговата също растеше. Вечерта се промъкна бавно, стъмни се, градът влезе естествено в лятната нощ. Продължавах да вървя из мансардата, а телефонът звънеше ли звънеше.

Когато стана полунощ и когато минаха още два часа, много кротко си помислих, че най-после е настъпило времето за пренасяне на труповете. Вдигнах го на канапето, поставих го в седнало положение и се замислих. После се наведох, праметнах го през рамо и тръгнах.

Когато отключих вратата на колата, до мен спря такси. От таксито слезе Дора. Въпреки всичко, не можа да извика. Погледнах я тъжно и натиках мъртвия върху задната седалка.

27.

В три часа без нещо отворих портата, вмъкнах колата в двора, слязох, затворих портата, измъкнах мъртвеца и го затътрих към вилата.

Нещо необикновено привлече вниманието ми в тъмнината. Оставих трупа пред стълбището и се запътих към плодните дървета. Върху неполиваната засъхваща трева, тук, там, отгатак, и чак до запустелия пародиен фонтан, между макетите на моите скулптурни творби, спяха пребити от умора мъже. Бяха съсипани, бяха срутени, разкървавени, бяха окъсани. Започнах да ги броя. Отне ми много време, но ги преброих – точно шейсет и един.

28.

Моят портрет, макар и недовършен както трябва, пренесох в мансардата. Предпочетох да го отдалеча от ръцете на злосторника. Изобщо, реших да му отнема картините малко преди тяхната пълна "восьчна зрелост". Втората версия на "Мраморната тераса" започна да се натрупва върху платно с размери деветдесет и три, на сто и трийсет и два сантиметра – малко по-голяма от първата версия. Безсмислено е да споменавам още сега, че Създателят работеше мълчаливо и убийствено бавно. Вече не си говорехме, разменяхме си само най-необходимите думи. Понякога мълчахме по три или четири дни. Присъствах плътно в съзиждането, мога да кажа спокойно дори, че участвах. Знаех с абсолютна точност къде какво петно ще бъде нанесено, предугаждах и тоновете, примесите на боите. Длъжен съм да ви кажа, че ако имах тази воля и този копнеж още някога, в младостта си, ако си бях създал навика да гладувам и изгарям пред платното в продължение на толкова много дни, сега едва ли бих висял като просяк в бившата таткова спалня, за да отмъкна безумното страстно горене на колегата си. Напоследък много често ми се струваше, че не той, а аз движа четката, а един ден не знам каква сила ме възспря да не му я отнема и му покажа как да се измъкне от ребуса на колорита. Двата се хранехме рядко, дори не мислехме, че можем да се преоблечем, косите растяха надолу, брадите лудееха, стърчаха ноктите на ръцете, краката, очите ни се оттеглиха дълбоко в очните кухини, но пулсираха с налудничавата загадъчност на победителя.

Забравих да спомена, че преди да пораснат ноктите ни, показах портрета на някои близки; между тях, разбира се, и Живописеца.

– Знаеш ли – каза Живописеца – вече не ми остава нищо друго, освен да се прибера горе и да драсна кибрита на моите.

Мълвата нарече картината лаконично и както трябваше да се очаква "Автопортрет". Не възразих, нямах намерение да влизам разпавии по този въпрос – някакси непренудено ли да го кажем, закономерно ли, замълчах. Заявих, разбира се, че платното е недовършено, ала никой не обърна внимание на това. Останал насаме с картината, един ден я наблюдавах три часа наред, възприех цялата натрупана в нея енергия, а накрая прошепнах сам на себе си: Добър е, не си го направил лошо този автопортрет. Но всъщност какво съм нарисувал?

– Създателю – обърнах се към "колегата", когато се върнах във вилата – всъщност какво сме нарисували ние с теб? Оня на платното съм аз, но като се вгледам, разбирам, колко много не съм аз, и тъй като не съм толкоз глупав, съзнавам, че представлявам онова, което бих искал да бъда. Не възразявам, разрешавам ти да ме интерпретираш както си щеш – настоявам само да ми кажеш още много ли ще ме обидиш, ако ти позволя да го завършиш¹? – Мълчание.. – Кажи, какво сме нарисували?

Продължаваше да мълчи, не отрони и дума за отговор, съсредоточено рисуваше. Но следобед, когато поседнахме да прием кафе, погледна ме над чашата си и рече:

– Понякога ми се струва, а може би си е така, че суетата е по-могъща дори от инстинкта за самосъхранение.

29.

Завърналата се човешка група се настани отново в атилието и заживя по най-тихия от тихите начини. Постепенно момчетата се изкъпаха, изпраха се и се позакърпиха. Дадох нови пари, закупих нови сандали. За пет дни очите възвърнаха блясъка си. Животът започна уж така както си е бил, а колко много се лъжех? На хората им липсваше самочувствие. Те и по-рано не можеха да се похвалят кой знае колко с този лукс, но сега състоянието им сякаш се влоши. Момчетата знаеха, че са станали излишни, усещаха, че в нашия дом се върши нещо извънредно, долавяха присъствието на някаква разрушителна сила, на която трябваше да се подчинят не само те, но и ние със Създателя. Робите разбираха, че всъщност не представляват нищо. Защо се бяха завърнали? Питай кучето защо се връща при господаря си. Само че аз не мога и да допусна куче да се върне чак от сто километра. Как са преминали това разстояние без да ги усети някой? Кога са пътували? Какви хитрости са прилагали? Пълна тайна. Можех да започна разпит, разбира се, да задам стотина въпроса, все някак ми се откриваше възможност да се докопам до някоя следичка, но оставаше ли време за това? Нещо повече – не ме интересуваше. Всецяло, без остатък и до забрава, бях погълнат само от един човек – този, който създаваше новото издание на "Мраморната тераса" и натрупваше наследство за бъдещите поколения. Другите шейсет и един човека бяха "останалите", те не можеха вече да послужат за нищо, дори за публика.

Постоянните хвалби към мен неизбежно вършеха своето. Усетих нектара на уважението и ако щете – преклонението. Хладен досега към подобни атрибути, вече признавах, че не е чак толкоз оскърбително да те хвалят и да ти оказват почит.

Официално се мълчеше, разбира се, но мълвата за мен се носеше от уста на уста, просто усещах триумфалния ѝ характер.

Но тъй като разговарям искрено с вас, още в тази минута искам да ви убедя и да ми повярвате, че не тези бяха истинските подбуди да се вкопча за Създателя, та чак да пренебрегна другите шейсет. Аз се бях надигнал вече на колене, позован не от обикновената, а от по-висша суета. Не мимолетните придобивки ме викаха, тресеше ме страшната мъчителна треска, че имам възможност да остана и след като умра. Приближавах се към възможността да извикам на хората: Да ви видя сега какво ще кажете!

В стремежа ми имаше нещо стихийно; то стоеше над дребнавостта, пътят му минаваше през мъката, през пожара на терзанията, заради него бях пратил по дяволите дори такива сладки сладострастни биологични скулптури като Дора, Недя и Ванда. Трите бяха различни; различни форми, устни, темперамент, топлина; телата им излъчваха различни изотопи. Затворен между четири стени с която и да е от тях, аз можех да убивам голям дял от самотата, да се присмея на скуката. Но запокитих и трите, скалпирах ги по най-безжалостен начин, прегазих и любовта си. И то за какво? Да речем, че за нещо свързано с пари? Макар че и парите вече се стопяваха. От неznam колко време само харчех, не припечелвах нищичко, прахосвах, без да си давам сметка за бъдещето. В това отношение бъдещето никак не ме вълнуваше.

Вълнуваше ме само едно – създаването.

30.

Един ден в началото на есента, когато приближаваше времето да узрее "Мраморната тераса", погледът ми попадна върху шейсетте и мълниеносно ме порази най-налудничавата идея. По смелост тази идея надминаваше дори затриването на такава хубава любов, започнала на мансардата и разцъфтяла по невероятен за възрастта ми начин във Венеция. Видът на моите хора беше натрапчиво жалък не само заради обстоятелството, че преживяхме в глад цели два месеца. Аз също представлявах подобен на тях мършав червей, но лицето ми беше друго, погледът ми – както и погледът на Създателя – излъчваше сладостно вътрешно горене, често пъти наричано щастие. Ония бяха направо за окайване, от тях дъхтеше на мухлясала пустош; те бездействаха, обезсилени от четката на Създателя. Макар и тъпна, подарените ми някога от някого хора, усещаха респекта на "терасата", недостижимият бряг, който обезмисля пеенето им, театъра им, дори гледането на телевизия. Не само аз, те самите знаеха за себе си, че са излишни, че са били само множеството, торът, върху който е израстнал въоръженият с четката бог. Вече не желяех да ги виждам, да ги чувам – досаждаха ми, оскверняваха вълшебната обител на твореца.

Двамата фашисти все още се стремяха към известна дистанция. Забелязвах тази подробност отдавна и се усмихвах; просто съзнавах, че това си беше единственият техен талант – да чувствуват превъзходството си над останалите. И да чакат часа си. Каква беше тази необяснима, тази дяволски тайнствена надежда у тях, все още не мога да си обясня. Но щом дойде денят, за който ви споменах, това ме порази.

Лежаха под розовите вече ябълки и вероятно си мислеха за нещо лошо, присъщо на хората с подобен манталитет. Не знам, може би си казваха: Ах, ако не

беше това леке с четката, ако не беше изобщо това предизвикано от изкуството забавление, тук можеше да се марширува и да се развие малко по-особена дейност.

Приблжих се, но те не трепнаха, не очакваха да им обърна внимание. Така си минавах изобщо край тях. Този път спрях под дървото. Лицата им се обърнаха към мен. Приклекнах, откъснах тревичка и я пъхнах в устата си. Съживих ги още с началните думи. В края на разговора очите им се изпълниха с блясък. Можем и да не сравняваме този блясък с творческата радост, която бликаше в очите на Създателя, но трябва да ви кажа, че поне я наподобяваше.

Не ми остана нищо друго, освен да се отдалеча.

Няколко минути след това фашистите обиколиха двора, насъбраха момчетата и след известни обяснения, тъй като заповедите засега не вървяха, успяха да ги подредят. От прозореца на вилата забелязах, че това подреждане от своя страна предизвика оживление сред тълпата, лумна някаква надежда...

Божичко, колко дни откакто не бях сядал зад волана. За да не направи впечатление, обиколих няколко магазина. Върху седалките до мен и зад мен натрупах двама хляба, стотина консерви, сто килограма домати и други зеленчуци. Не успях да учудя никого с количеството на покупките, но поразих всички по пътя си със своята външност. На една от опашките усетих как някой се накланя да ме помирише.

Момчетата се понахраниха и живнаха; диктаторски настроената двойка пипаше умело – копачите и лопатите се появиха на третия ден от раздаването на хляба. В мазето на вилата намерих всичко на всичко три кирки и четири лопати. Можеше да се започне. По-късно закупах още пет кирки и две лопати. Работата потръгна, разголените тела на викингите заблестяха от пот. От тях се искаше нещо съвсем простичко – да изкопаят десетина ями. Избирах внимателно петната на изкопите, пръснах ги отдалечени един от друг, но без да спазвам някакъв принцип. Почувствуваха веднъж вниманието ми, робите показаха на какво са способни, превърнаха се в хора с мека човешка топлина, задишаха сякаш по-леко, по-ритмично – не мислете че казаното за труда е празнословица, трудът е велико нещо. Може би копаещите и изхвърлящите пръстта подозираха в цялата тази работа само един обикновен господарски трик, може би те допускаха, че с копането запълва само времето им. По всичко изглеждаше, че работата отива наа В градината зейнаха дванайсет трапа, издигнаха се дванайсет купчини мека пръст.

Сега?

Сега – нищо, отвърнах на фашистите, оставете копачите в мазето.

Е как, няма ли да продължим?

Да продължим ли? Какво да продължим?

Как какво, така ли ще оставим ямите?

Погледнах ги много внимателно, помъчих се да проникна както в смисъла на думите, така и в лицата им. Май че намекваха за нещо? Или си говореха просто така?

Разнежените от внезапното ми внимание мъже, обаче, започнаха да проявяват дейност, която се отличаваше слабо от глезенето Пуснаха телевизора, запяха, възстановиха някои от театралните си постановки, посегнаха към времето ми. А на мен времето ми трябваше за друго, всъщност аз не бях никакъв господар, а окаяник, който се присламчва към изграждането на едно съвършенство. Искях да бъда там непрекъснато, зловещо, да създавам със Създателя, да попреча на евентуалното му хрумване за надмощие. Как можеше да се изрази то – с рязко накъсване на платното.

Дока блуждаех в подобни неврастенични, направо налудничави подозрения, момчетата ме подканваха да слушам песента на Лорелай.

Не мислете че взех решението лесно, но и състоянието в което се намирах не ми позволяваше да пролея много сълзи. Една вечер повиках фашистите и им заповядах да действуват по измисления не от тях, а от мен начин.

31.

Робите спяха винаги сладко, сънят при тях се раждаше от дълбочината на безупречната им нравственост, на чистата им съвест. Бяха здрави, цветущи хора, за тях нощта бе определена само за спане. Наблюдавал съм ги и тези наблюдения породиха у мен предположението, че нощем постелята им разкриваше нови светове и много по-различен живот от този, който водеха наяве. Може би в сънищата си херкулесовците дружиха с богини, яздеха жребци, побеждаваха в битки, или управляваха ветроходи. Никой никога дори не направи и опит да ми разкаже нещо от тези цветни приключения, за някои от тях можех да гадая само по чаршафите. Всъщност какво ли знаех за битието им от времето преди да се превърнат в моя собственост?

Знакът трябваше да бъде подаден от мен. Това се случи в определените за подобни деяния часове, след полунощ. Събудих се,, повъртях се в леглото, поплаках и се помъчих да заспя. Не можех, изгълтах две таблетки без успех. Нямах как, надигнах се и се затърсих към ателието. Отворих вратата. Както винаги лампата светеше. Разказал съм ви как лежах. Огромното помещение ги побираше всичките – трийсет и една постели към прозорците и толкова към стената, шейсет и една постели бяха заети, една зееше свободна – постелята на Създателя. Фашистите лежа в единия от ъглите, в дъното. Тръгнах по пътеката. Вървах между ходилата на мъжагите. Къде ли бродеха сега героите? Някои навярно се дуелираха, други слизаха на морското дъно при неизвестни съкровища, трети яздеха делфини, четвърти целуваха жени, избавяха ги от плен, изтръгваха ги от ръцете на злодеи и се превръщаха в прекалено усърдни любовници. Каква неизчерпаема мъжка красота се простираше от двете ми страни! Трудно ги събудих: макар и да очаквах този момент, фашистите не можаха дълго време да се приземят. Като се убедих, че са изтрезнели съвсем, минах обратно между краката на робите си и отидох в градината.

Не чаках кой знае колко. Фашистите излязоха от вилата, откриха силуета ми между дърветата и се приближиха. Между тях вървеше първият от обречените – още сънен, недоумяващ. Двама го хванаха бързо, но той измъкна рефлекс и заби лакти в ребрата им. Това означаваше, че всичко можеше да се усложни и превърне в бъркотия. Затова бях там. Дадох знак на фашистите да се отстранят и с няколко думи обясних на жертвата, че трябва да се предаде, искам го аз, господарят. Добре, съгласи се жертвата, готов съм. Фашистите поставиха ръце около шията му. Когато го удушиха, забелязах, че двамата бяха леко запотени.

Колко... ще успеем... за тази нощ?

Десет, отвърна единият от фашистите.

Невъзможно, почти изстенах аз, най-много пет.

Тръгнах подир тях. Те отнесоха мъртвия до най-близката яма и го хвърлиха на дъното. Запътиха се обратно към вилата, но пресеяхох пътя им.

Няма нужда, рече единият от фашистите, после – наведнъж.

Не, рекох аз.

Те се върнаха, награбиха лопатите и покриха трупа с черна земя. Така исках, всяка от жертвите да бъде обградена отвсякъде с пръст. Тук му е мястото да ви кажа, че фашистите бяха предложили да ликвидират хората с чук, чрез удар по тила, но се възпротивих, не исках да се пролива кръв и предложих този по-хуманен начин. Недостатъкът на предложението от мене начин, обаче, се състоеше в това, че трябваше да пристъпвам на всяка екзекуция.

32.

"Мраморната тераса" се раждаше отново, изпод възмъжалата ръка на омърдял майстор. Тъй като присъствувах неотклонно на създаването ѝ, почти не бях в състояние да преценя готова ли или не. Последните няколко дни се изпълниха с особено напрежение и вниманието ми се изостри. Каквото и да ставаше, при всички случаи, налагаше се да улуча оптималния или почти оптимален момент. За да присвоя платното. Навикнал да рисувам в мое присъствие – на него изобщо какво ли можеше да му пречи – Създателят наистина не ми обръщаше внимание. Но трябваше ли да се доверя докрай на спокойните му движения или пък на лицето му, то в някои случаи ме вълнуваше със своята непроницаемост?

И все пак той се издаде.

Един следобед, малко преди кафето, докато го приготвях, Създателят измъкнал рамка с чисто платно и я поставил настрана от статива. Може би е разчитал на моята занемарена наблюдателност, но явно се е излъгал – нямаше възможност да не забележа тъкмо новото платно, то ме удари в очите веднага, като внесох кафетата. Направих се на разсеян, гледах само "терасата", вече напълно готова. Сега стани от своя страна непроницаем, рекох си, по-непроницаем от него. И наистина, трябваше да издържа десетина часа, десет часа са нищо за изтренирания ми вече организъм. Бях се научил да не ям, търпеливо да будувам край статива; дори се научих да рисувам. Чувствувах увереността, че ако хвана четката, ще сторя чудеса. Взирайки се с новия си поглед в картината, откривах по-лесно различията с предишната версия, преди всичко – единственото живо същество. Докато в старата картина то май наподобяваше котенце, сега можеше да събуди повече съмнение; предположението, че имаме работа с неопределено мило животинче, в което се е вселил демон, не подлежеше на разискване. Разсъждавах за животинчето, пиех кафето си. Създателят не подозираше, че е в полето на вниманието ми. Наблюдаваше новото чисто платно, направо проникваше в него; разполагаше, проектираше. Големите му нокти се бяха изпочупили. Както и моите.

Какво ли е намислил той? Не се и опитвам да предположа – по всяка вероятност ще повтори някой от предишните си сюжети. Да гадая ли? Какво значение? Важното засега е да отмъкна "терасата". Да, този път "Мраморната тераса" предизвикваше малко нещо ужас. Освен тъгата, освен унижението, което може да почувствува човек за себе си, като я гледа, сега – и малко ужас. Ах, колко много ми трябва и предишната версия; ах, как ми е необходима! Всички унищожени платна ми липсват. Бяха тъжни, наистина, но бяха и леки – плодове на ведър, подвижен човек, докато новите картини бавно и настъпателно навлизат в необяснимия засега свят на ужаса. Горкото котенце, защо му трябва на него да бъде и демон?

– Така е със всеки, който носи душа – обади се Създателят и ме стресна.

Не обичам романи с къси глави, а моята изповед заприличва май на нещо такова и ме е яд, но какво да сторя, смятам че по този начин ще разкажа най-интригуващо събитията; пък и аз нямам кой знае колко време, страхувам се да не бъда прекъснат от най-непредвидени обстоятелства.

До момента, в който усетих, че трябва да грабна и отнеса творбата, а она каза: това е със всеки, който носи душа, бяха ликвидирали двайсет човека. През нощта станах още в полунощ, дочаках два часа. Открехнах вратата на татковата спалня, уверих се, че създателя спи. През отворения прозорец хлуеше хлад, но той спеше гол, одеялото висеше през леглото. Тялото му беше бяло – нямаше време да го пече на слънце като другите – ребрата му стърчаха натуралистично, както и коленете, мъжката му издълженост висеше трагично настрана и надолу. Гладен и оклющавял, като мен. У този човек сякаш бяха останали само стихийните творчески намерения, бесният му устрем да създава, а после и да руши. Защо руши? Оставих лампата му да свети и минах в общата спалня, местата на погребаните зееха празни, в редиците постелите им приличаха на потрошени клавиши на пиано. Ликвидаторите не караха наред, не спазваха никаква система, отвежда към градината безразборно, на късмет. Представете ли си какво чувствуваха живите всеки ден, представете ли си напрежението им? Лесно ли е всяка нощ да чакаш реда си? Не вярвам. Но живите спяха, невероятно, но спяха, очакваха и спяха. Що за нервна система, що за философия? След като мислих дълго по този въпрос, дойдох до заключението, че хората умираха примирено, без да губят психическото си равновесие, защото знаеха, че ми доставя удоволствие. Това ме влудяваше. Но продължавах да убивам, ямите се пълнеха; малко трупове, малко пръст, още трупове, още пръст – горе се образуваха купчинки. Това не пречеше, никой не нарушаваше удушваческата идилия, бяхме далеч от хората...

Удушвачите се събудиха трудно, беше преди обикновеното им работно време. Въпреки туй, захванаха се усърдно с задачата макар и сънливо. Срещата ми с обречените ставаше винаги пред определения им трап. Нямаха основание да се оплакват, процедурата се извършваше в красива лунна обстановка. И винаги падаха по няколко листа. Помня един от случаите – пожълтял вишнев лист кацна върху главата на жертвата, и представете си, остана там, дори когато хвърлихме тялото. Листът беше последното нещо, което изчезна под пръстта.

Тази нощ между петимата осъдени се оказа и мимът от етюда с линчването. Казах му, че искам да умре, а той ми благодари с гореща интонация в гласа, после клекна и целуна коляното ми. Наистина, що за хора, що за инстинкти, как да си обясня възпитанието им, чувствата им? Смутих се, промърморих нещо, но линчованият от пиесата не го чу, беше зает да изразява благодарността си. Покрихме и него с пръст. Преди да се отстраним от ямата обаче единият от фашистите извика нещо. Нямаше нужда да питам, стана ми ясно веднага, виждаше се в лунната светлина как пръстта се надига; после се размърда енергично. Без да губят време фашистите скочиха в ямата, изровиха главата на жертвата и я доудушиха. Що за глагол – д о у д у ш а в а м, интересен глагол.

Определените за днес минаха по реда си. Въведох палачите в стаята си, дадох им по един сухар. Единствени те се хранеха между нас, само на тях предоставях

запасите си. Работата им не беше от най-леките – удушавай, хвърляй в ямата, събаряй пръст с лопатата, а накрая – трупай чернозема на купчини. Както винаги, изяждаха сухарите при мен, челюстите им работеха яко, съществуваше опасност шумът от хрускането да събуди спящите. Бях в особено настроение и поисках да знам, съгласни ли са когато свършим тук, да продължим делото си навън. Както заповяте, отвърнаха те. Добре де, съгласни ли сте да ви поставям в някой тъмен ъгъл в града, да душите самотни минувачи? Разбира се. Ами ако ви заповядам да удушите мен? Стига да сте заповядали, отвърнаха те. Посегнах инстинктивно към шията си. Лека нощ, рекох аз. Прибраха се да спят. Легнаха най-спокойно между бъдещите си жертви, прозяваха се и уморено затвориха очи.

Когато оставих лампата в спалнята на татко да свети, проявих известна предвидливост. Нямаше нужда да я паля сега, да дразня тепърва ретината на очите му. Не загасих лампата и като излязох от спалнята. Сам във вилата, като привидение в часът привиденията, тихо се изплъзнах навън. Луната освети един изящен дух, който отнася картина. Ама те си съществуваша тези неща, другите: луна, дървета, небе; щурците също съществуват, съществуват и жълтите дюли между клоните, може би съществува и мъхът, който ги обвива; боже мой, светът продължава да стои на мястото си, земята се върти. От сега нататък, обаче, земята носи шеметно из вселената още две големи картини, моя собственост, нарисувани от моята ръка, когато умра ще влязат в моя музей, при другите платна, които ще нарисувам тепърва.

Уморих се да ги убеждавам, че не аз, че друг ги е нарисувал, не повярвах – тогава бъдете заблудени докрай, говорете за мен, гадайте и разгадавайте как е възможно, а аз ще ви удрям с шедьоврите си по главите и ще ви повтарям, че човекът, какъвто и да е той, рано или късно излиза на една тераса. Чак тогава може да се допусне някое предположение за него.

Слава богу, автомобилът, както и асансьорът, побраха картината, аз отключих и я внесох в хола на мансардата. Побързах да я закача на стената, до "Автопортрет". Двечки висяха там! Утре започвам третата, ще ми станат три, после четири, пет... Бъде те спокойни, ще съумея да прекъсна производството навреме, преди да прекаля с броя. Чудесен съм, рисувам удивително. Автопортретът ме изненада, дълго време не бях го виждал и сега стоя пред него, така както бих стоял пред Леонардо. Не мога да откъсна погледа си, сядам на канапето, гледам, щастлив съм, боже мой, колко съм щастлив, ама то щастие то било чудесно нещо, не описуемо. И защо разправят, че не съществува, някои глупаци непрекъснато повтарят, че го няма, разпространяват легенди за неговата илюзорност. Ето, щастлив съм, седя на канапето и съм щастлив. Не съм ял от месеци, не съм пил, от мене се разнася воня, а съм щастлив. Немало щастие!...

Призори, преди да се съмне, за да не дам възможност на разни хора да ме видят такъв, успях да се откъсна от картините.

– Какво става, вие ли сте? Познах ви само по колата.

– Работа – рекох аз – затворил съм се и работя както луд.

– До горе ли?

– До горе.

Бензинджията прибра парите и ми пожела всичко хубаво, но само прекалено високият бакшиш му попречи да се впусне в допълнителни, при това не много безопасни, подозрения.

Разсъмването се задаваше. Успях да го изпреваря, прибрах и залостих портата. Хората, жените, виното – всичко остана зад оградата. Излязох от колата и се запътих към татковата спалня. Новото платно бе кацнало на статива. Първите няколко четки бя оставили следи върху него. Оттеглих се в кухнята, напълних джезвето с вода и го поставих върху котлона. Сипах бразилски зърна в кафемелачката, натиснах бутона и едва сега дойдох малко нещо на себе си; грубият шум ме пооправи и сякаш ми напомни, че почва нов ден. По-късно ме дооправи и кафето. Създателят явно ме чакаше. На него му се рисуваше, но ме чакаше. Какво, не можеш май без мен! Призна си. Така ти се пада. Започнахме да пием. Загледах се в платното. Нищо не беше ясно, там нямаше истински знак за бъдещата творба. Линчуването с камъни ли ще рисуваме? – запитах аз. Този път беше негов ред да се изненада. Не отвърна, но откъсна чашката от устата си. По брадата му потекоха две капчици от кафето. Капчиците се свличаха дълго, брадата беше дълга като моята, само че руса. А моята какво – бяла. На този човек му предстоеше да ме надживее.

34.

В последната яма тръшнахме само четирима души, а капацитетът ѝ отговаряше за повече, тя беше по-дълбока от другите единайсет. Оставихме я да зее гостоприемно. Палачите дори не помислиха да питат, знаеха си, че празното пространство е за тях, но се чудеха какво още чакам. Не проумявах как ще осъществим манипулацията – колкото и да обмислях, достигаха до заключението, че не могат да се удушат взаимно, все един ще остане. Може би разчитам на любимеца си – рисуващото копеле, заради което се разви тази гробокопаческа илиада? Като добри авторитаристи, те го мразеха с естествената си омраза към хората на изкуството.

Без такива, рекоха те, само така не, никой от нас не иска да умира от ръката на този лигльо.

Спокойно, отвърнах аз.

Ако ни уважавате поне малко, поне заради работата, която свършихме.

Заповядах им да заживеят със сигурност за утрешния ден. Прибраха се горе – единствени обитатели на цялото ателие. Лицата им помръкнаха. Останали без творчество, ръцете им увиснах като излишни.

35.

Вилата потъна в запустение, никой дори не допускаше, че трябва да се почиства. Можех да сторя нещо, разбира се, достатъчно беше да заповядам на фашистите, веднага щяха да се заловят за работа. Но махнах с ръка. Те лежаха и денем и нощем, ставаха само за да слязат до градината, там изяждаха по някоя ябълка и отново се връщаха горе, лягах в огромното помещение, заглеждах се в тавана. Ние с моя човек пиехме кафета и рисувахме. Вървеше бавно, направи ми впечатление, че Създателя промени нещо темпото на работа, в някои дни дори не вземаше палитрата, или ако я вземаше, приближаваше се до статива, замисляше се, а след туй, вместо да почне, отиваше при разтворения албум на Ван Гог. Едната му ръка прелистваше репродукциите, другата стискаше четката – Създателя имаше вид на плагиатор, който ей сега ще започне да преписва, което, заклевам ви се, не беше така. Неговото майсторство не се допираше никъде до каквото и да е подражание,

той стоеше самотен – майстор сред майсторите, чудесен, самият той неповторим. Искам да видя тези неща в действителност, каза той неочаквано, не можем ли да заминем? Не можем, казах, ти не можеш никога да прекрачиш границата, не можеш да зърнеш нито една галерия по света, разбери, ти си никой.

– Защо? – поиска да знае той.

– Нямах документи.

– Какво като нямам?

– Без документи ти си никой.

– Не съм никой.

– А кой си?

– Не съм никой.

Картината, която трябваше да ни разкаже нещо за пребития с камъни човек, упорито се съпротивляваше, защото художникът се беше замислил отново и отново си задаваше въпроси, пак търсеше най-мъдрия пробив. Върху платното зееха "дупки", все още се виждаха петната на грунта. В мъглата на основните тонове се показваха няколко от лицата на преследвачите. По тези лица можех веднага да разбера какво зловещо величие се ражда; тръпнех от очакване, но можех ли да направя нещо срещу твърдоглавеца, който баш сега зяпаше репродуцираните отпечатъци? Реших че трябва само да чакам, поне след туй ще последва шум. Ах, колко бързах да поставя третата до другите две!

Паднаха ранни есенни дъждове, бурените в двора се обновиха, пропълзяха по гумите на колата. До хранилището на сухарите припнаха мравешки кервани. Отиващите подскачаха леко, тези по обратния път тътреха огромни трохи; всяка мравка се нагърбваше с несъразмерим за ръста й товар. Но като ги наблюдавах, заключавах, че така или иначе, мравешките работи вървят добре. Всяка мравка лъщеше, струваше ми се, че тези упорити насекоми са направени от синкаво-черна стомана.

Дебел слой прах покриваше цялата вътрешност на сградата. Всички съдове се търкаляха немити, можех да ги срещна по необичайни за тях места, мивките бяха изчезнали под купищата на чашите. С чашите, разбира се, пиехме кафе и всички бяха мръсни до една, нищо не миехме, никога, повтаряхме и потретвахме, утайките по дъното набъбваха, но ние не обръщяхме внимание на тези подробности. Помня, че веднъж в ръката ми попадна висока чаша за уиски – половината от нея бе пълна с кафеена утайка. Не посегнах към друга; налях си в нея. Бършех едно единствеа нещо – прозорците на татковата спалня, осигурявах на Създателя светлина.

– Все пак, не можем ли някакси?

– Не можем – отвърнах аз – за да минеш през границата трябва да покажеш паспорт.

Той прелисти последната страница от албума на холандеца посегна към Гоген.

– Сигурен съм, че ще мина.

– Без?

– Просто ще премина границата.

Настръхнах, спомних си завръщането на групата у дома – тя беше прекосила голямото разстояние без да има зрителна представа за пътя. И още по-учудващото – без да бъде видяна от някого.

– Слушай, можеш ли да ми кажеш как се върнаха те?

– С вървене.

– По непознати места? Сигурен съм, че са странели от пътищата.

– Това е толкоз просто... Заведи ме някъде – може Париж, може Лондон... Моля ти се.

– Добре, ще помисля. – Лицето му просветля. – Сега рисувай.

Поне в близките няколко дни можех да бъда спокоен за новата картина, нямаше вероятност да я скъса в началото. Това ме освобождаваше от постоянния надзор. Тръгнах из двора, протягах се срещу сладкото есенно слънце, зяпах небето, радвах се на катерещите се по въжетото кабинки към Копитото, подсвирнах на катеричките. И разсъждавах, разбира се: човекът беше потеглил към Париж.

36.

Най-после линчуваният се появи. Очаквах повече летящи камъни, но край него профуча само един. Между прототипа и нарисувания нямаше нищо общо; нарисуваният – да го наречем условно така – носеше външните черти на съвременния човек, идеше направо от ежедневието. Това ми се видя твърде евтино; според разбиранията ми, Създателят за първи път грееше. Последваха два дни на абсолютен застой. Художникът висеше пред картината, гризеше душата си и се изтезаваше. Накрая заплака. Изживявахме тежки моменти. Някои от тях ме влудяваха, не можех да ги понеса. Излизах в двора между бурените, но ласкавият ден ми се виждаше черен и се връщах при мъката си. Ако някой можеше да ми се довери за съвет, незабавно бих му препоръчал да прибегне към персонаж от минали епохи. Но смея ли да се обадя? И тъй като на втория ден подир обед разбрах колко е трудно да се удържа, избягах навън, заритах бурените и се вмъкнах в колата. В теснината между волана и седалката гледах безчувственото табло с вградените уреди, взирах се в спидометъра и се питах: всъщност кой е робът, той или аз?

– Изтрих го – обади се Създателя – премахнах го, така реших.

Като ми съобщи това наведен към колата, през стъклото, Създателя на свой ред тръгна из двора, досущ като мен, дори ми се стори че подсвирна на катеричките. Тържествувах. Какво да сторя, кажете – радвах се, премалявах от удоволствие, че успях да спася творческата си чест, че в този дяволски кръг все пак успях да се докажа, да запазя последната частица от самочувствието си. Използвам повода, за да се изповядам: напоследък започнах да долавям как у мен се самозараждат някакви неизвестни, смътно доловими между хаотичните чувства и мисли, сили. И най-странното ли, да го наречем, смешното ли – щеше ми се да грабна четката и да се скрия в моята стая..

Той отвори дясната врата и седна до мен. Мълчеше. Нямах никакво намерение да проговоря пръв, ставах все по-хитър, нещо ми подсказваше, че ако държа да господствам над Създателя, трябва да говоря по-малко. Неговото мълчание беше естествено; той сякаш ми заявяваше, че двама души могат да дружат продължително без да си говорят, че хората трябва да си говорят само когато имат да си кажат нещо важно, а пък ако е нужно да бъдем откровени докрай – истинският създател си е винаги самотен и мълчалив, особено когато се намира в компанията на друг създател.

– Трийсет и пет години – прошепна той – часове и дни хвърлени на вятъра. Поне двайсет години от тях можех да рисувам. Когато човек разбере, че у м е е, той вече не принадлежи на себе си, време му е да се затвори. Но къде е истината, кажете

отново премина на Ви – нали трябва да се изпитат и другите неща? Завиждам им на тия от албумите, ами че те са си позволявали доста, а някои са били едва ли не глупаци, рисували са леко, без капчица страдание.

Мълчание.

Излязох от колата и се качих в кухнята. Измих две автентични чаши за кафе, напълних ги и ги понесох. Хрумна ми нещо, върнах се, намерих чинийките, които им се полагаха, и тръгнах надолу. Създателят ме видя как се приближавам с подносите, но това май не му направи впечатление. Така поднесено кафето, обаче, ми се стори по-ароматично. Чаках да чуя коментар по този случай, може и шега, вече очаквах да се случат и подобни неща, но Създателя пое безмълвно чинийката си. Пиехме черната течност и гледахме пред себе си. Малко подробности се виждаха от тук – преди всичко вратата на гаража, затворила вътре микробусчето, виждаше се кухненския прозорец на вилата, два бора, няколко овощни дървета, небе, прорязвано от електрически проводници.

Имах усещането, че се намираме в дупка под земята, или в дълбочината на живота, в тишината на някакво загадъчно подмолие, където готвим атентат срещу света. Изживях един от малкото моменти на щастие сред привидния покой, усещах как под сетива ми пъплят тръпки на нещо бързо, нещо което няма да изглежда толкоз зле.

Здрачът си дойде както винаги, замрежи въздуха, между бурените мина фазан, грациозните му движения раздвижиха измислените цветове на перата му. Фашистите се появиха под дърветата и с върнаха с по една ябълка. Продължаваше да тъмнее, под борове тъмнината се сгъсти най-напред, там се вмъкна и фазанът. Между клоните на широколистните дървета тъмнината все още се колебаеше. Небето се предаде накрая, изчезна почти всичко. В чашите се потайваше по глътка. Не бързахме. От много щастие ли, от какво – взех че включих радиото. Създателя побърза да го изключи преди да му чуем гласа. Имаше ли смисъл да се обидя? Никакъв смисъл. Както не биваше да се наежвам срещу това, че партньорът ми отново изчезваше в собствените си ловни полета. Като помълчахме още един или два часа, изпихме последната капка от чашите и се прибрахме да спим.

Повъртах се доста в леглото, но все пак заспах; чувствах, че съм здравата уморен. От къде се беше взела умората? На този, както и на останалите въпроси, породени в иначе щастливия и най-вече важен за мене ден, не можех да отговоря.

Събуди ме много нежен допир. Не бързах да отворя очи, стараех се да се уверя, че не сънувам. Някаква ръка галеше рамото ми – бавно, леко, сякаш влюбена в мен.

– Помогнете ми – чух да казва гласът. – Имам нужда от вас.

Отворих очи.

– Трябва да ги погребем.

Извърнах се към него.

– Току-що ги удуших – обясни Създателя – трябва да ги зарием.

37.

Фашистите лежаха с разгневени лица и тела в различни пози. Очите им издаваха учудване и питаха: какво стана, нали уж ние?... Ръката на единия бе счупена от тежестта на собствения му задник; как е попаднала под бедрото и какъв зор е видяла, няма да узнаем никога. Докато се е съпротивлявал на удушаването, вторият

фашист се е извъртял мъчително, така че издъхнал с крака на възглавието. Две купчинки, това представляваха сега хората, които мечтаеха да властвуват над групата; сами, мъртви в огромното ателие.

Пренесохме ги един по един. Туй стана много трудно, на и ми се спеше; тътрехме ги по стълбищата, а очите ми се затваряха. Заравянето, обаче, ме измъчи най-много, рохката някога пръст се беше слегнала от дъждовете. Покрихме ги криволяво и седнахме да починем до ямата. Щурците яростно разкъсваха тишината, усещах хлад, беше си направо студено, а ние запотени. Острата бистра нощ ме върна в детството, тогава прекарвахме до късно на верандата с татко и мама, татко ме лъжеше че щурците си бърбят като хората, караше ме да се заслушвам и понеже тогава непрекъснато настоявах да ми се разказват приказки, татко ме уверяваше, че ако слушам добре, ще доловя как щурците разказват Червената шапчица и Храбрия шивач. Една нощ се амбицирах много, вслушах се здравата и започнах да долавям приказките от въздуха, изтръгнах ги с неизменното си детско въображение. Тримата седяхме на верандата завити в шотландски одеяла и мълчахме в плетените столове, само мама се изправяше внимателно, за да прибере съдините от вечерята. Тя се стараеше да извърши всичко безшумно, но не успяваше, татко изсумтяваше без да се сърди – щурците са си щурци, но и съдините трябва да се измият.

– Действуваха ми на нервите – рече Създателят. – Не можех да ги понасям. Да не мислите, че не знаех защо стоят там?

Направо измръзвах. Станах и се отправих към вилата, по-точно към хладилника. От месеци не бях се докосвал до бутилка. Но нямаше, имаше само неотворена мастика, много студена, буквално ледена, кристалите в нея ми се сториха снежинки. Потърсих още веднъж някаква забравена водка – напразно; отворих мастиката, питие, което не харесвам. Изплакнах две чаши и налях.

– Вие сигурно си мислите, че не знам защо стояха в спалнята двамата, нали? И как си представяте туй, на мое място как бихте рисували, щом знаете, че някъде живеят двама палачи, сществуват само заради вас, хранят се и чакат часа!...

Подадох му чашата.

– Така ли се рисува, когато знаеш, че двама души се излежават и чакат да те ликвидират по заповед?

Вдигнах чашата към устата си.

– Рисувах и трупах ненавист, обмислях. Те спят дълбоко, ние изобщо спим дълбоко.

– Кой сте вие? Ще ми кажете ли най-после?

– Как, нима не знаете?

– Не, нищо не знам, искам да ми кажете. Дойдохте сякаш с въздуха.

– Глупости – от въздуха!

– Какво?

– Ужасно е да рисуваш и да те дебнат, не искам да ме дебнат, искам да рисувам. Да живея. Искам да живея, за да рисувам, да живея много, а не колкото искате вие.

– Откъде се взехте, ще кажете ли?

– Живее ми се много, вечно, рисува ми се, много, безкрайно, денонощно, неспирно; да отхвърлям платно след платно, да откривм, непрестанно.

– И да унищожавате картините.

- Но правя по-добри.
- И старите бяха добри.
- Не бяха. Всичко трябва да се направи за трети, четвър път.
- Какво?

– Предпочетох да умрат ТЕ. Когато се спуснах към шията първия, аз се устремих. Знаех, че е необходимо да го удуша още в началото, иначе бях загубен. Знаех че другият не бива да с събуди, защото пак бях загубен. Хвърлих се и към него, той се въртя много, душата му не искаше да излезе, а аз стисках и премалявах; малко, много малко ми трябваше да отпусна ръце, но като си помислих за рисуването... Той се извърна много, и да ви кажа ли – той единствен разбра, че го душа аз, художникът, да не се надяваш, неговата жертва!..Той се учуди, откъде накъде ще ме душиш ти бе, жертво, нали затова ме хранят мен, не да ме душиш, а да те удуша!... Рисува ми се. Моля ви, оставете ме жив, защото ми се рисува, безкрайно, ненаситно.

Оставих чашата и се прибрах в стаята си. Беше топло, чудесно, напразно се бях накарал да си хвърля второ одеяло.

38.

Събудих се късно. Не разбрах кога. От няколко дни часовникът ми беше спрял. Станах. Нямахше защо да се обличам, спях с дрехите си. Не се измих – не се миех от месеци насам. Тръгнах замаяно из стаята, повъртях се безсъзнателно и седнах на леглото. Това май че помогна, влизах в себе си. Отсега нататък в цялата вила ще живеем само двама души. Той трябва да създава, да трупа ценности – богатството, което ще ощастливи човечеството, радост за милионите бъдещи хора. Те ще идват в България специално за картините, имотът на татко ще се превърне в своеобразна Мека на живописиста.

Погледът, който метнах през прозореца, ми подсказа, че времето през деня няма да бъде блестящо, май че ръмеше. Кога успяха да се струпат облаци, къде се дяна снощния бистър звезден въздух? Имах цяла рота хора, сега ги нямам. Притежавах и други неща, някои от тях бяха доста хубави, но сега съм закъсал като последния бедняк. И все пак съм кажи-речи щастлив. Може би много щастлив. Като си спомня само за газелата и леопардите... Какви глупости съм замислял тогава!...

Толкоз време е минало, а брадата продължава да ме сърби, отслабнал съм, чувствавам че живея с лекотата на отшелник, застанал срещу проблемите само с кожата и костите си. Всичко е зад мен, захвърлено е най-позорното бедствие за човека – суетата; сега съм изправен пред бъдещето, просто се гмуркам в него, бодър, силен, омъдрял. Да, работите се нареждат добре. И това, че не те убиха него – за което всъщност ги държах на служба – а той тях, се оказа по-благоприятно. За кой ли път се уверявам, че всяко зло е наистина за добро. Нямам нужда от никого, ония не са ми необходими, никой не ми е нужен. И на него никой не му е нужен, двамата сме си добре, достатъчни сме си. Живеем без да причиняваме зло на никого, само дишаме и рисуваме, даваме без да искаме.

Наистина ми е добре, само дето брадата ме сърби. Като нищо мога да се обръсна, защо да не се обръсна? Имам време за всичко. За никъде не бързам, нямам нищо да правя, вече нямаме и кафе. Долу оня рисува, нека рисува известно време сам. Затоплям вода; насапунисвам се обилно и все пак е трудно, боли, самообръсначката се натъква на редица препятствия. Накрая се измивам, поръсвам се

с одеколон, разтривам кожата си с нивеа. Просветва ми, струва ми се, че от гърба ми е паднал товар. Защо няма едно кафе, защо? Третата картина се изработва в момента, тя излиза бавно на бял свят, като неизвестно чудовище, което изплува от дълбините на океана, за да раздвижи духовете на туземците и учените. Четвъртата картина... Коя ли ще е тя? *Шсз* си за нея, предполагам че ще бъде загадката за шестте лица. Линчуването обаче не ми харесва. Няма кафе, но има почти всички видове чай.

Запарих силен цейлонски без захар, по правилата, в порцеланов съд, измих две порцеланови чаши. Понесох ги към бившата спалня на татко. Отворих вратата с лакет. Създателят бе излязъл някъде. Върху картината с линчуването бе теглен кръст от оранжева боя, тя лежеше на пода. На триножника чакаше реда си ново девствено платно. Седнах. Отпихах от чашата, наблюдавах пространството на грунота, радвах се отново, ласкаеше ме единодушието с моя съквартирант. Платното, палитрата, четката, той... Вече мога да кажа – и аз. Размерите на рамката подсказваха, че ще разкажем историята за шестте стригани глави, за втори път. Пиех си чая и си мислех, че и Създателят не е безпогрешен и той е човек като другите, и той може да се заблуди, а след туй да промени решението си. Празен, добре опънат плат, чист – боже мой, каква позорна глупост и какво велико послание могат да се заченат на него.

Върнах се в кухнята, взех порцелановия съд с намерение да изпия всичкия чай. Повторно седнах пред триножника.

Може би приближаваше обед, в мрачния ден от клоните се откъсваха тежки мокри листа, жълтееха се дюли, внезапно тупваха на тревата учудени от собственото си падане круши. Можех да продължавам наблюденията си през прозореца, можех до утре да тренирам търпението си. Вече не си задавах въпроса избягал ли е или не е избягал, по-скоро, питах се, дали е тръгнал към Париж. Трудно е да си представя как изтерзаният от глад и творческа разруха човек върви по земята, за да прекоси пеша три хиляди километра, без документи, без понятия за гранични бразди и всичко свързано с тях. И какво ще стане по-нататък? Да речем, че пристигне и види – така както е гол посред зима – той ще виси до изнемошяване в галериите. Няма да намери сила да се откъсне от автентичността, ще потъне в оригиналите до загубване на паметта, не ще му остане време сам да заработи. Добре, ако заработи, къде ще стане туй? Къде ще живее? Ах, ако го напипа някой богаташ и го набути в къщата си... Извинявай, богаташо, но аз изстрадах всяка картина, всяко движение на неговата четка е минало през сърцето ми, така че прощавай, но той е мой, нямаш право да присвояваш избягал роб, неписаният закон на робовладелството ще ти каже, че той принадлежи на господаря си.

39.

Надзърнах във всяка стая, във всеки ъгъл, дори в тавана на вилата; обходих двора, огледах междуклонията на дърветата, последната незарита яма; след това се качих в колата. Минах бавно по околоръстното шосе, по изводите към международните пътища; дирех своя пешеходец. Не намерих нищо. Преди всичко, няхах представа кога е тръгнал, това може би е станало веднага след зариваното на фашистите.

Валеше глухо, студено; започваше едно от познатите есени захлаждания. Тези захлаждания предизвикват първите безрадостни размисли и ни насочват

психологически към задаващата се зима. Седях в колата, карах през сумрака на дъжда, мислех си колко много съм сам, този път съвсем самичък и жалък, скъсал всяка жилчица до всяка живинка, която би могла да ми даде поне мъничко топлина. Нямах дори на кого да разкажа историята си.

Само там, високо някъде, на седемнайстия етаж, са остана две пулсиращи към бъдещето звезди, нагнездени с упоритост и гениалност, достатъчни да ги съхранят за вечността. Като си помисли човек и "Мраморната тераса" и "Автопортрет"... Защо автопортрет? Нали беше п о р т р е т? Ще бъде туй, което пожелаая, аз съм този, който ще реши.

Картините ме зоват, приближавам се към тях. Освен това, там се намира хладилникът, а хладилникът на мансардата не е като този на вилата, в него има разнообразие. Едва намирам място да паркирам. Двама души, съвсем млади хора, може би ученик и ученичка, си говорят на стълбището с онази тръпка, която предвещава много сладост и всеотдайност и води към тайнства, за които не искам и да си спомня. Какво всъщност представляват тия тръпки, що за измама е тази нежност? И едното и другото се износи с времето. Пронизали ни, за да продължим рода си, те отминават като мълнията. А онова в мансардата остава. Ах, колко много струва то, какъв мъчителен затвор, но какво обещание за надмощие, за преодоляване на земното притегляне.

40.

Вратата на мансардата зееше, някой я беше насиллил, после придърпал и оставил така. Дъската около бравата бе счупена, този някой не се е церемонил, предпочел е ударът с рамо пред всякакви други фини средства за отваряне на заключени врати. Втурнах се право към хола. Предчувствувах какво ще видя – две разкъсани картини. Без да зная защо, коленичих и взех едно от парчетата. Вгледах се в тоновете, които ме пронизаха с могъществото си. Изправих се. Къде си, да те пребия, негоднико? Изобщо разбираш ли какво си сторил? Знаеш ли какво правиш? Каква е логиката ти? Никакъв отговор, злосторникът липсваше, освен мен, в моето топло интимно апартаментче нямаше никой.

Придърпах вратата доколкото бе възможно, но можех ли да предприема нещо повече – на секундата си личеше че е счупена. Малко ме интересуваше какво ще стане сега с мансардата, преди всичко ме вълнуваше предположението, че Създателят, ако не е отприцил към Париж, ще се върне във вилата. Подкарах към Бояна неспокойно, ръцете ми върху волана потръпваха, треперех от ярост повече към себе си, отколкото към него. Един мъж като мен на петдесет, би трябвало да предугади всичко, дори и това, че коварният съквартирант може да стигне до чупене на врати.

41.

Заварих го пред статива, отново вгълбен в създаването на някой от характерните за него поразяващи тонове, забъркваше боите и гледаше към мен. Известното ми вече ново платно определено за стриганите глави бе махнато от статива – там стърчеше съвсем друго платно, не тъй голямо, а сюжетът щеше да се развие във височина. За мен не представляваше никаква трудност отгатна, че става дума за втората версия на моя портрет. Създателят ме гледаше плахо, забъркваше

боите и май че зъзнеше; дрехите, косата и брадата му бяха съвсем мокри от дъжда. Протегнах ръката си, направих му знак да ми даде четката. Той отстъпи назад. Тръгнах към него. Създателят разбра че искам да му приложа най-тежкото наказание и извика. Спрях, поуплаших се, робът нарушаваше стила на робското поведение. Не можех да разбера какво точно означава този крясък преди малко, стори ми се, че в него има нещо като предупреждение. Движението на ръката ми и този път подсказа, че настоявам да ми бъде дадена четката, което означава, че ще прибера изобщо четките и боите, чисто и просто, за наказание ще му забраня известно време да рисува Създателят се стараеше да разбере доколко ще бъде настойчив и дали изобщо смятам да проявя тази крайна жестокост. Постарах се да му докажа своята непоколебимост, изобщо, усещах как подивявам от факта, че съкровищата ту влизаха, ту излизаха от ръцете ми; в един момент ми идеше да стисна и счупя десницата му.

Ти искаш да ме ограбиш, извика Създателят, искаш да останеш и след като умреш. Заповядвам ти да ми дадеш четката, настоях. Остави ме да рисувам, помоли се той, сега се уча, достигна ли съвършенство, ще ти дам всичко и стани велик. Съвършенство няма, рекох аз, ще ме разиграваш докато сме живи; дай четката и върви да спиш; ще те окова във веригата с която някога вързвах кучето.

Създателят се хвърли върху мен и без да пуца четката, притисна гърлото ми. Освен неочаквано, туй действие беше опасно, този идиот в стремежа си да твори, можеше да се превърне в звяр, робът не искаше и да знае за задълженията си. Вместо да хвана ръцете му, аз също вкопчих пръсти в гърлото му. Стиснах, усещах, че имам някакво смътно предимство, чувствувах, че неговият стиск не е корав, наивникът бе поставил четката между врата ми и ръцете си, докато аз работех здраво и направо. Той стискаше, аз стисках. Не знам за какво мислеше Създателя в момента, но аз си мислех за това, че бях живял като поносим, дори известен скулптор, че някой някъде ми бе подарил роби, а аз ги убих, защото бяха безлични, и оставих жив само гения, че освен робите някъде се мяркат жени, например Дора, например Неди, или пък Ванда, мярна ми се и нещо като любов на стари години, именно с тази Ванда; като на диапозитиви изплуваха миговете във Венеция – всичко туй бе прегазено от мен, заради горещия стремеж да се изявя, пък ако може, да остана и след смъртта, Когато той рухна, започнах да търся начини да го свестявам, опитах изкуствено дишане, опитах с плесници, но не получих резултат. Нашега, наистина – Създателя си отиваше. Сломен от загубата, обхванах раменете му, раздрусках ги, заудрях главата му в пода. Нищо, Създателя си отиде. Тогава паднах върху него, впих устни в устата му, вкарах в дробовете му въздух от моя въздух.

Нищо. Създателя си беше отишъл безвъзвратно. Не ми остана друго, освен да го милвам и да плача, да целувам косата му, очите му, така и ги затворих – с целувки.

Боже, колко мокър беше той, колко бързо изстина тялото му как рязко се откъсна от мен; не можах да изтръгна от него поне тайната на преминаването от вилата до мансардата, завръщането – общо дващест километра път в дъжда. За колко ли време му предстоеше да вземе разстоянието до Лувъра? И какво щеше да стане там? За такива неща мислех тогава, а ми предстоеше работа. Отначало го понесох на ръце. Скоро се уморих и го поставих на стълбището. Погледнах го докато си почивах, за последен път го виждах както трябва, в светлината на електрическата лампа – извън сградата започваше тъмнината и дъждът. Опитах се да го вдигна повторно, не

можах, тогава го прегърнах, промуших ръце под мишниците и успях да вдигна половината от тялото му. Краката му се тътреха по стълбището. Но и така се уморих, оставих го, приседнах до него. Дишах зачестено, почивах си, не, не беше по силите ми – възможностите ми се изчерпваха, от месеци насам не бях ял, нито спях добре, от месеци насам само напрежение и страдания. А какво ли мислят трите дами за мен? Че съм се измъкнал по тривиален мъжкарски начин! Те не могат и да допуснат нещо друго, най-малкото мисълта за шейсет и двама души, отначало живи, после мъртви, нито за страшното решение на един добър скулптор да се превърне в нещо друго. Нямах сили повече, да, не можех да продължа така, а трябваше да отнеса този мил, чаровен труп, до ямата. Съществуваше един-единствен начин – да хвана краката му и повече не е за разправяне. Стараех се главата му да се удря по-леко в стъпалата, а долу, на верандата, просто го прехвърлих през перилото. Създателят висеше известно време през перилото, докато преминах и го подхванах отдолу. Свалих го на плочника и нататък ми се стори сравнително леко, особено като излязохме извън осветената част на градината. Като напуснахме осветената част на градината, ни погълна тъмнината и повече не виждах как по-важната част от тялото му, заедно с главата, се тътрят по мократа, подгизваща трева, отсега нататък и аз се превърнах в труп, мокър работещ труп, който премята през камарата от пръст мъртвеца. По-скоро си представих, в никакъв случай не може да се каже че видях, как падна в трапа; а той падна с главата надолу, краката се огънаха, кръстът му изрече нещо като хък и нагоре остана да стърчи само задника му.

Знаех добре мястото на лопатите. Избрах най-добрата права лопата. Запълзях към ямата, умората ме притискаше към локвите, но напредвах упорито към изровената някога пръст. Полазих до хребета ѝ и щом прокарах ръка през мокротото си лице, откъртих се и паднах. Нямах сили да сторя нещо засега. Лежах в дупката и чаках, дъждът валеше прилежно над мен. Нещо кораво се беше впило в кръста ми. Как да го премахна. Лежах и чаках да се съвзема, а дъждът настойчиво ме притискаше към кльощавото тяло на Създателя.

Най-после настъпи момента, в който реших, че е време да предприема нещо. Предстоеше ми опит да се измъкна от трапа. Нямах намерения да остана при робите си – дъждът се усилваше, студът ме пронизваше и това, че понякога вятърът отронваше по някоя ябълка някъде до мен, не ме забавляваше. Помислих си, изям ли една, ще получа ли някакъв тласък от сока на ябълката? Само си помислих това и тръгнах нагоре. Най-напред се извърнах надясно, за да облекча болката в кръста. Оказа се, че това, което ми е убивало, е четката. Изтръгнах я от ръката му. Измъкнах се от ямата. Отново се озовах върху купчината, до лопатата.

Както лежах, за да се успокоя, започнах да къртя пръст с ръце, откъртвах буци и хвърлях в дупката, откъртвах и хвърлях, но туй нямаше никакъв ефект – капка в морето – ако исках да свърша работата, трябваше да се изправя и хвана лопатата.

Два или три часа след това Създателя изчезна завинаги под пръстта, а аз пропълзях до верандата. Полежах на сухо, вече нямаше дъжд, сега само го чувах, но ми ставаше все по-студено. Изкачвах стълбището по колене и длани. О, горе е съвсем тихо! Топло е, но съм капнал, занаят ще ми е трудно да лазя дори по килима. А какво ми остава? Остава ми да преодолеем разстоянието до моята стая, да хвърля мокрите дрехи, да погълна някакви таблетки за стряване. Само това, нямам друго за правене, край.

Но щом усетих, че се надигам от килима, извих се и потеглих към татковата спалня. Вече се тътрех като гъсеница. Промъкнах се през отворената врата и се опънах в подножието на статива с празното платно. Излегнах се. Тялото ми и волята ми се хванаха за един от краката на статива. Тъкмо туй беше най бавното ми и страдалческо изкатерване нагоре по триножника, чак до момента, в който чистото равно платно се оказа на височината на гърдите ми. Насочих четката към него. Боже мой, какво великолепно нещо може да се нарисува върху тази чистота!

1979.